

LES LLEVES DE MOIANESOS EN LA GUERRA CIVIL ESPANYOLA (1936-1939)

Elvira Permanyer i Sert

RESUM

Després de fer una mirada sobre l'exèrcit espanyol de l'època i els processos de reclutament i instrucció militar, l'article repassa la crida de les vint lleves fetes durant la Guerra Civil Espanyola. També analitza la situació dels emboscats i la situació en què van quedar els soldats en acabar la guerra.

Enguany se celebra el final de la Guerra Civil Espanyola i vuitanta anys del reclutament de la «lleva del biberó». Mai no s'ha fet un reconeixement formal i oficial a Mojà del sacrifici dels joves d'aquella lleva que van patir la dissort de la derrota de l'exèrcit de la República, ja fos amb la seva vida, amb l'exili, amb els camps de presoners de guerra o amb el reclutament forçat del Nuevo Régimen. Malgrat el silenci autoimposat al llarg de molts anys, a més de patir el menyspreu per ser «soldats rojos», de la marginació social i econòmica, no sols de les autoritats locals sinó també de molts convilatans, es vol fer un reconeixement a tots aquells joves i homes cridats a files per la República i a les seves famílies.

Durant la guerra civil un total de vint lleves van ser cridades per formar part de l'Exèrcit Popular de la República Espanyola. Des de la més veterana de 1921, amb homes de quaranta anys, cridada a començaments de 1939, pràcticament sense entrar en guerra, fins a la coneguda «lleva

del biberó» de 1941, de joves de disset i divuit anys, cridats a finals de 1938 i que van participar plenament en els fronts d'Aragó, del Pallars, del Segre o bé a la Batalla de l'Ebre. S'han identificat un total de 506 noms de moianesos, entre els soldats incorporats a l'exèrcit republicà, els emboscats i els amagats a casa, els pròfugs, els traspassats de bàndol i els exiliats.

El 8 d'agost de 1940, en el resum del padró fet aquell any i signat per l'alcalde accidental, Enric Nadeu, Moià tenia 2.217 habitants, dels quals 1.129 eren homes (nens, joves i homes), 520 entre les edats de 18 a 50 anys i, d'aquests, un 62% eren pagesos. Amb les anades i vingudes dels homes que són cridats a files, el servei militar de quatre i cinc anys de durada, els camps de concentració i les presons, hi ha una reducció dràstica de l'activitat econòmica més bàsica, que comporta misèria, pobresa i fam a una gran part de les llars moianeses. La incorporació dels homes que van tornant al poble i a l'activitat econòmica, ja sigui a pagès, en les indústries, negocis i comerços, no es produirà de forma significativa fins a finals dels anys quaranta.¹

Totes les llistes de lleves de joves per a anar a fer el servei militar tenen un primer nivell d'elaboració en el mateix poble on han nascut, quan el govern de torn fa la crida al reclutament, sempre a primers d'any, seguint les directius que marquen els *Reglamentos de reclutamiento y reemplazo* corresponents.² Això vol dir que és l'ajuntament i la parròquia qui elaboren la primera llista de joves a ser cridats a partir del registre civil municipal de naixements i el registre de bateigs.

Per tant, la documentació consultada per a dur a terme aquest estudi sobre les lleves que van ser cridades a la guerra civil prové bàsicament de l'Arxiu Històric de Moià, on es guarden els expedients generals de quintes³ que generava l'ajuntament en fer el reclutament anual. Aquests expedients consten de la següent documentació:

- Acta dels joves nascuts durant l'any que entren a quintes, elaborada a partir del registre municipal de naixements de l'ajuntament i signada pel jutge de pau.

1. Ana C. AGUD ANGLÉS, *Nacionales y republicanos: acceso al mercado de trabajo y periodo de actividad tras la guerra civil*, Barcelona: Centre d'Estudis Demogràfics, 2003, <yumpu.com/es/document/view/44793411/nacionales-y-republicanos-acceso-al-mercado-de-trabajo> [consulta: 8 agost 2019].
2. *Diario oficial del Ministerio de la Guerra*, nº 15, 20 de enero de 1912, «Ley de reclutamiento y reemplazo del Ejército conforme a la Ley de bases de 29 de junio de 1911»; *Gaceta de Madrid*, nº 65, 6 de marzo de 1925, «Reglamento desarrollando el Real decreto-ley de bases de 29 de marzo de 1924».
3. *Expedientes generales de quintas (1921-1941)*, AHM, Ajuntament de Moià, 8-2-1, caixes 2381-2384.

- Llistes parroquials dels nascuts aquell any (Moià, Ferrerons i Rodors), signada pels rectors.
- Cartes d'ajuntaments confirmant o no el reclutament del jove en el respectiu municipi.
- Acta de la llista oficial de joves amb els resultats de les informacions anteriors, amb exclosos (defuncions o canvis de residència) i inclosos (novinguts al poble).
- Convocatòries de classificació dels joves.
- Algunes classificacions de joves.
- Llistes de revisió de pròrrogues.
- Acta final de classificació que s'enviava a la caixa de reclutes corresponent, o al Centre de Reclutament, Mobilització i Instrucció a partir de 1937.
- Algunes recepcions nominals de cartilles militars.

No tots els joves i homes de les llistes finals de cada lleva presentades van anar finalment a fer el servei militar i a la guerra; només els soldats declarats «útils», alguns amb pròrrogues denegades o simplement anul·lades. Hi ha també els que es varen emboscar per por o per ideologia, els que fugiren a França, els que es traspassaren al bàndol rebel i els pròfugs. Fos quina fos la situació de cadascun dels joves i homes, el sol fet de ser cridats va crear en la societat moianesa del moment un fort impacte emocional i social i un empobriment econòmic que duraria molts anys. En retornar els soldats (de l'un i l'altre bàndol) al poble un cop acabada la guerra, es trobarien amb les conseqüències de la política repressora de l'exèrcit vencedor, acompanyada de les delacions entre veïns per qualsevol sospita o venjança, per la necessitat de disposar d'aval de bona conducta i/o de ser «adicto al Movimiento», concedits per les autoritats locals (l'alcalde, la Guàrdia Civil, el rector de la parròquia i el cap local de la FET y de las JONS). Aquests avals eren imprescindibles per a poder accedir a qualsevol feina o per a sortir dels camps de presoners de guerra, dels batallons de treballs forçats o de la presó; acompanyat tot plegat pels preceptius controls de circulació de tota mena, tant de persones com de mercaderies.

Aquest treball té quatre parts: la primera fa un esbós sobre l'exèrcit, la història del qual és prou complicada en els anys previs a la guerra i durant el conflicte bèl·lic (organització, caixes de reclutes i instrucció militar); la segona part intenta explicar com es feia el procés d'allistament i classificació dels joves que havien d'anar a files; la tercera repassa la crida de les vint lleves durant la guerra civil i analitza la situació dels emboscats; finalment, la quarta part va destinada a conèixer què va passar amb els soldats moianesos després de la desfeta de l'exèrcit de la República.

L'exèrcit de 1936-1939

Per a poder entendre una mica com anava això de fer el servei militar o incorporar-se a files, es fa una repassada molt simple d'uns quants punts importants sobre l'exèrcit que poden ajudar a entendre-ho.

Avui, en parlar de l'exèrcit dels anys trenta, cal recordar que el servei militar era obligatori per a tots els homes. El temps d'estada a files era el mateix per a les lleves allistades segons el *Reglamento de 1912* i per a les que es van fer seguint el *Reglamento de 1925*: tenia la mateixa durada entre el servei actiu i el de reserva, un total de divuit anys, però el repartiment era lleugerament diferent entre aquests dos.

La proposta de la Segona República va ser suprimir el servei militar obligatori i substituir-lo per una instrucció militar de sis o vuit mesos, però no va tenir temps de posar-ho en funcionament.⁴ A partir de 1940, el règim franquista augmentaria substancialment el temps del servei militar: dos anys de servei actiu i fins a vint-i-quatre anys a la reserva,⁵ amb les corresponents revisions anuals, tant de les pròrrogues com de les exclusions temporals o totals.⁶

També cal recordar que durant els anys previs al cop d'estat es produïren diverses modificacions i reorganitzacions de l'exèrcit, fruit de voler modernitzar-lo, bàsicament com a conseqüència de l'experiència dels exèrcits europeus després de la Primera Guerra Mundial. Durant la guerra civil els governs, tant el republicà com els militars rebels, van anar adaptant-lo a les vicissituds bèl·liques i a les seves necessitats a mesura que el conflicte armat avançava.

El govern de la República, presidit per Manuel Azaña,⁷ publicà el 28 d'agost de 1936 la reorganització territorial de l'Exèrcit Popular a les zones lleials a la República. Aquesta reorganització territorial deixà la IV Divisió Orgànica⁸ de l'Exèrcit Popular a Catalunya⁹ dividida de la següent manera sota les ordres del general de brigada Francisco Llano de la Encomienda:

4. *Diario oficial del Ministerio de la Guerra*, n° 95, 24 de abril de 1936.
5. José Miguel QUESADA GONZÁLEZ, *El reservismo militar en España*, Madrid: Instituto Univ. General Gutiérrez Mellado, 2013, tesis doctoral, pp. 204-209, <e-spacio.uned.es/fez/eserv/tesisuned:IUGM-Jmquesada/Documento.pdf> [consulta: agost de 2019].
6. «Ley de 8 de agosto de 1940 por la que se modifica la legislación vigente sobre reclutamiento», *Boletín oficial del Estado*, n° 235, 22 de agosto de 1940.
7. Manuel Azaña Díaz (1880 - França, 1940) va ser president de la República del 10 maig de 1936 al 3 de març de 1939.
8. Alberto ARZANEGUI, «El ejército español en 1936», *El Miliciano*, núm. 1, 1993 <www.belliludi.com/ejercito1936.html> [consulta: març de 2020].
9. *Diario oficial del Ministerio de la Guerra*, n° 169, 28 agosto de 1936.

7ª Brigada de infantería	Regimientos de infantería	Nº 13 Badajoz	Barcelona
		Nº 14 Alcántara	Barcelona
8ª Brigada de artillería	Regimientos de infantería	Nº 15 Almansa	Tarragona
		Nº 16 Albuera	Lleida
4ª Brigada de artillería	Regimientos de artillería ligera	Nº 7	Barcelona
		Nº 8	Mataró
	Batallón de zapadores	Nº 4	Barcelona
2ª Brigada de caballería	Regimiento de caballería	Nº 3 Santiago	Barcelona
	Regimiento de caballería	Nº 4 Montesa	Barcelona
Grupo de información	Grupo de información de artillería	Nº 3	Barcelona
1ª Brigada de montaña	Batallones de montaña	Nº 1 Chiclana	Figueres
		Nº 2 Asia	Girona
	Regimiento de artillería de montaña	Nº 1	Barcelona
	Batallones de montaña	Nº 3 Madrid	La Seu d'Urgell
Nº 4 Ciudad Rodrigo		Barbaste	
	Regimiento de artillería pesada	Nº 2	Girona

Quadre d'elaboració pròpia a partir de les dades obtingudes¹⁰

Amb la reorganització territorial de l'exèrcit, el govern republicà també pretenia conjuntar els grups de milicians i voluntaris del començament de la guerra en defensa de la República amb els soldats de lleves, amb l'objectiu d'unificar i coordinar totes les forces que defensaven la República, després de les desfetes i els mals resultats militars dels primers mesos de guerra, creant el que seria l'Exèrcit Popular Regular.¹¹

A fin de unificar y coordinar la acción de las fuerzas que luchan en los diversos frentes en defensa de la causa de la República, he tenido a bien disponer lo siguiente: 1. - El Ministro de la Guerra asume el mando de todas las fuerzas armadas y organizadas, como Jefe superior de las mismas. 2. - Los Jefes de las Divisiones, Brigadas, Regimientos, Batallones, Columnas de unidades armadas de cualquier índole recibirán directamente órdenes del Ministro de la Guerra, como Jefe superior del Ejército, así como también los planes de campaña a desarrollar y las instrucciones para llevar a efecto la ejecución de los mismos. 3. - La preparación y desarrollo de las decisiones del Jefe superior del Ejército correrán a cargo del Estado Mayor del Ministerio de la Guerra ...

Paral·lelament i ja sota el Ministeri de la Guerra presidit per Indalecio Prieto,¹² s'organitzaren unes unitats militars de bases dites *Brigades Mixtes*¹³ que serien molt efectives durant tot el conflicte bèl·lic per la viabilitat del seu funcionament. La brigada mixta estaria formada inicialment per quatre

10. Alberto ARZANEGUI, *op. cit.*

11. *Gaceta de Madrid*, nº 290, 16 de octubre de 1936.

12. Indalecio Prieto (1869 - França, 1946) va ser president del Consell de Ministres del president Azaña del 4 de setembre de 1936 al 17 de maig de 1937.

13. Carlos ENGEL, *Historia de las brigadas mixtas del Ejército Popular de la República*, Madrid: Almena Ediciones, 1999.

batallons d'infanteria de cinc companyies (quatre de fusells i una de metralladores) i un escamot de morters, un esquadró motoritzat de cavalleria, quatre bateries d'artilleria lleugera de 756 mm i un canó de 105 mm, una companyia de sapadors, una columna de municionament i unitats de transmissions, intendència i sanitat. Un total de 3.700 homes. Aquesta composició variaria al llarg del conflicte bèl·lic.¹⁴

Tots els joves i homes de les lleves cridades durant la guerra s'havien de presentar a les caixes de reclutes corresponents, i des de 1937 fins al final de la guerra els cridats a files anaren als Centros de Reclutamiento, Movilización e Instrucción (CRIM),¹⁵ on eren revisades les classificacions, es feia la instrucció i formació militar —una de les grans preocupacions del govern republicà i de l'estament militar— i finalment es donava destí als soldats a les unitats de l'exèrcit. A finals de 1938 els moianesos anaren a la caixa de reclutes núm. 26 del carrer Sicília de Barcelona, des d'on eren distribuïts a les unitats.

Primera. - Existirán los siguientes Centros de Reclutamiento, Movilización e Instrucción ... Se crean en la Región autónoma de Cataluña los C.R.I.M, números 16, 17, 18 y 19, con residencia en Barcelona, Lérida, Tarragona y Gerona, respectivamente. El general jefe del Ejército del Este propondrá con máxima urgencia a este Ministerio, en función de la división en veguerías y comarcas de la región catalana, cuál es la jurisdicción territorial que para sus fines peculiares debe tener cada uno de los aludidos C.R.I.M.

Segunda. - Misión de los C.R.I.M.: a. - Reclutamiento. Corresponderá a los C.R.I.M el reclutamiento de personal procedente de alistamiento forzoso o voluntario. b. - Reclutamiento forzoso. En el reclutamiento ordinario, los C.R.I.M efectuarán todas las operaciones que, según el vigente reglamento de Reclutamiento y reemplazo, corresponderían a las Cajas de Recluta que han de desaparecer.

Los C.R.I.M, en íntima relación con los Comités de Educación Militar y los Consejos Municipales, perfeccionarán constantemente el censo de individuos inscritos en cada reemplazo ...

Un dels objectius dels CRIM era preparar els nous soldats, donar-los elements bàsics de cultura militar i motivar-los per a defensar els valors de la República. Els moianesos anaren al CRIM núm. 17, ubicat a Manresa, fent la instrucció militar als camps de Manresa, el Guix, Callús i Sant Joan de Vilatorrada, dit aleshores Vilatorrada del Cardener.¹⁶

14. Llista de les 246 brigades mixtes de l'Exèrcit, dins *Reseña biográfica de las brigadas mixtas del Ejército Popular*, <<https://www.combatientes.es/>> [consulta: març de 2020].

15. *Diario oficial del Ministerio de la Defensa*, nº 217, 7 de setiembre de 1937.

16. Francesc CLOSA I SALINAS, «La instrucció militar republicana durant la Guerra Civil Espanyola (1937-1939): el cas català», *Ebre 38: revista internacional de la guerra civil*, núm. 3, febrer del 2008.

Un cop controlat l'aixecament militar a Barcelona, el Govern de la Generalitat crea el Comitè Central de les Milícies Antifeixistes amb l'objectiu de defensar la República i lluitar contra el feixisme, i forma un exèrcit català.

La rebel·lió feixista ha estat vençuda per l'heroisme popular i el de les forces lleials. Cal, però, acabar d'anihilar a tot Catalunya els nuclis feixistes existents i prevenir-se contra possibles perills de fora. Per tant, d'acord amb el Consell Executiu: Decreto. Primer. - Són creades les Milícies Ciutadanes de Catalunya per a la defensa de la república i per a la lluita contra el feixisme i la reacció ...¹⁷

La Generalitat intentà controlar els afers militars i per a fer-ho creà el Departament de Defensa el 3 d'agost de 1936 amb l'objectiu d'atendre les necessitats derivades de la insurrecció militar i alhora servir d'enllaç a les forces armades i al govern; conseqüentment va ser dotat d'una estructura administrativa i econòmica que pretenia «l'assessorament del personal militar, d'Escoles, d'Informació de guerra, d'Operacions, de Milícies, de Transports, de Sanitat de Guerra i d'Aeronàutica».¹⁸

Amb l'objectiu de donar suport a l'exèrcit a Catalunya, la societat civil creà el Comitè pro Exèrcit Popular Regular, sota la direcció del Departament de Defensa. Aquest Comitè creà les escoles d'instrucció, que serien lloades pel govern de la República.

... el Comitè pro Exèrcit Popular Regular va organitzar a Catalunya, amb caràcter voluntari, la instrucció premilitar. Pels camps d'instrucció varen passar milers de joves; als centres d'instrucció de Barcelona era ensenyada a la joventut la instrucció militar. I cal fer constar que tot aquell esforç, des del març fins al setembre de l'any 1937, fou realitzat per Catalunya sense cap intervenció del Govern de la República. No podíem tolerar que les nostres joventuts fossin portades al front de guerra sense una preparació prèvia, militar, ideològica i esportiva. Per aquesta raó els catalans vàrem plantejar al senyor Prieto, ministre de la Defensa Nacional, la necessitat d'establir amb caràcter obligatori, a tots els pobles de la República, la instrucció premilitar...¹⁹

A fin de que al incorporarse a filas los reclutas no vayan desprovistos en absoluto de preparación militar, conviene establecer una enseñanza previa, a la que seguramente se prestará gustosa nuestra juventud, ansiosa de defender, con las armas en la mano la causa republicana. El éxito obtenido en Cataluña por el Comité Pro Ejército (Popular Regular) revela los grandes beneficios que pueden obtenerse de una educación previa, mediante la cual se elimina prácticamente el período de instrucción

17. Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya, núm. 203, 21 de juliol de 1936.

18. Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya, núm. 217, 4 d'agost de 1936.

19. *La Publicitat*, núm. 19743, 16 de gener de 1938, p. 4.

*en filas, a las que así se incorporan verdaderos soldados con eficiencia combatiente.*²⁰

La formació militar era realment una obsessió dels govern de la República i de la Generalitat i probablement incentivaren que s'organitzessin en els pobles unes formacions pre-militars per als joves amb la complicitat dels ajuntaments. Ara per ara, a Moià no s'ha trobat cap document, ni circular, ni instrucció de per què a Moià es féu formació pre-militar, però es feren instruccions i el lloc escollit va ser el temple desmantellat de la parròquia. El cas és que en el dietari del moianès Joan Estevanell²¹ hi ha una anotació de començament del mes de novembre de 1936 sobre una instrucció militar a joves moianesos d'entre 21 i 30 anys que no havien fet el servei militar. Aquesta instrucció es va fer als vespres a l'interior de l'església parroquial, on es posà una instal·lació elèctrica provisional. Uns quants mesos després, aquesta instrucció militar va ser supervisada per un comandant a la plaça de la República²² i la Conselleria de Defensa lliurà certificats.²³

*Pregó oficial: el jovent de 21 a 30 anys s'ha de presentar demà a les 6 de la tarda a l'ex-temple parroquial per començar la tasca de la instrucció militar local. (3 de novembre de 1936)*²⁴

*Pregó oficial: tramesos per la Conselleria de Defensa els certificats dels minyons que han pres recentment instrucció militar, es prega que passin per secretaria a recollir-los. (16 de març de 1937)*²⁵

Un any després, per les mateixes dates, Joan Estevanell torna a anotar que es fa un nou pregó per a convocar joves a fer instrucció militar i que també fan instrucció pels carrers i places de la vila, amb principi i final a la parròquia.

*Pregó oficial: demà dilluns tots els minyons de divuit anys a les 5 ½ del vespre s'han de presentar a l'ex-temple parroquial per començar la tasca d'instrucció militar. (28 de novembre de 1937)*²⁶

14 En l'expedient de quintes de 1937²⁷ hi ha una llista amb el títol de *Rela-*

20. *Gaceta de la República*, nº 225, 13 de agosto de 1937.

21. *Vida quotidiana i salvació del patrimoni a la rereguarda: dietari de Joan Estevanell, Moià 1936-1940*, Barcelona: Museu d'Història de Catalunya, 2010.

22. Avui plaça de Sant Sebastià.

23. El conseller de Defensa en aquells moments era Francesc Isgleas i Piarnau (1892-1977), que dimitiria el 5 de maig en passar l'Exèrcit català a ser l'Exèrcit Popular i perdre les competències de defensa a conseqüència dels Fets de Maig a Barcelona.

24. *Dietari de Joan Estevanell...*, p. 109.

25. *Dietari de Joan Estevanell...*, p. 139.

26. *Dietari de Joan Estevanell...*, p. 182.

27. *Expediente general de quintas*, 1937. AHM, Ajuntament de Moià, caixa núm. 2384.

ció nominal dels minyons compresos en el cupo d'instrucció premilitar. Es tracta d'una llista sense data de disset joves de 17 anys, per tant nascuts en 1920, que podrien ser els joves que havien de fer instrucció pre-militar; posteriorment els nois de la llista serien cridats l'abril de 1938. També hi ha dues llistes datades el 2 de novembre de 1937, signades per l'alcalde Domènec Mas, on consten, en una, els joves que compleixen 18 anys en 1937 (vint-i-un joves) i en l'altra els que en compleixen 19 (disset joves). Les dates i les anotacions manuscrites —«Asunto: Instrucción p.»— fan suposar que es tracta dels joves que fan la instrucció pre-militar, però les dates no quadren amb la crida de la lleva de 1939, si bé podria ser la llista de joves que s'haurien d'incorporar a files i començar la instrucció militar.

Les lleves i els procés de classificació dels joves moianesos

Per a conèixer com anava la confecció anual de les llistes de joves que havien de fer el servei militar, es fa una repàs dels punts més significatius de tot el procés. Hi introduïrem textos d'alguns articles dels dos *Reglamentos* (1912 i 1925) que poden ajudar a entendre tot el procediment, força complex i alhora molt meticulós.

Abans de començar el procés es rebien notificacions i circulars de les caixes de reclutes sobre com fer administrativament el reclutament, que calia seguir escrupolosament un cop la crida s'havia publicat en els diaris oficials del govern.²⁸

S'iniciava l'allistament quan arribava l'ordre governativa a començaments d'any. Tot el procés durava pràcticament el primer trimestre.

Art. 94. - Serán comprendidos en el alistamiento de cada año todos los mozos aun cuando se ignore su paradero, que cumplan veintiún años de edad desde el 1 de Enero al 31 de Diciembre. (1925)

Aquest article ho diu ben clar: tots els nois. Així s'iniciava una primera llista dels nascuts l'any en qüestió a partir del registre municipal de naixements de l'ajuntament, comprovant si hi havia difunts i la residència o no dels joves al municipi. Aquesta primera llista era signada per l'alcalde, els regidors i el secretari.²⁹ En el període de quintes estudiat s'ha pogut constatar qui les signava:

Alcaldes: 1921-1923, Nazari Alibés Casellas; 1924-1926, Esteve Vilanova Clarà; 1926-1929, Pere Cantó Alsina; 1930-1931, Josep Castells Vila-ró; 1932, Salvador Pascual Abayà; 1933, Josep Tresserras Canet; 1934,

28. Capçaleres dels diaris oficials de l'estat: *Gaceta de Madrid* fins al novembre de 1936; *Gaceta de la República*, de novembre de 1936 a març de 1939; *Boletín oficial del Estado*, des d'octubre de 1936 fins ara.

29. Dades extretes dels *Expedientes generales de quintas* de l'AHM i de les *Actes de plens de l'Ajuntament de Moia* (Arxius Municipals Digitals, DIBA).

Domènec Canet Vilella; 1935, Josep Solà Ciuró; 1936-1937, Benvingut Fàbregas Arbós; 1937-1938, Domènec Mas Comellas; 1939, Jaume Oriols Badal; 1940-1941, Francesc Alibés Vilarrúbia.

Secretaris municipals: 1921-1933, Antoni Rodoreda Oliveras; 1934-1936, Carles Rius Gudayol; 1936-1939, Josep Blanquer Muxart; 1939-1940, Joan Rius Santamaria.

A partir d'aquesta llista es contactava amb els ajuntaments on s'haguessin desplaçat alguns dels joves per tal de saber si els reclutaven en un poble o en un altre i, finalment, s'afegien a la llista els joves en edat de reclutament nous i registrats al poble. Aquesta llista amb inclosos i exclosos també era signada per l'alcalde i el secretari.

Un cop elaborada la segona llista es convocaven els joves, per via d'un pregó, per a ser classificats seguint les directius del *Reglamento*. A Moia inicialment la classificació es feia a la casa de la vila i, després del febrer de 1939, a la caserna de la Guàrdia Civil.

Aquesta classificació passava per una identificació del jove (edat, lloc de naixement, adreça, ofici i si sabia llegir i escriure) i era mesurat físicament per a decidir si era apte o no per a fer el servei militar, a més de poder al·legar algun condicionant de salut o de família per a ser exclòs totalment o temporalment i no fer el servei.

Art. 9. 2. - El contingente anual, que comprenderá el total de mozos declarados útiles en el reemplazo de cada año, se dividirá en dos agrupaciones. A la primera agrupación pertenecerán aquellos individuos a quienes les corresponda, por el número del sorteo y según el cupo anual de filas, prestar sus servicios en los cuerpos y unidades activas como fuerzas permanentes del Ejército, y a la segunda agrupación los que, excediendo de dicho cupo, están también obligados, cuando se disponga y por el tiempo que determina esta ley, a adquirir la instrucción militar necesaria e incorporarse a filas cuando se ordene. La primera se denominará cupo de filas, y la segunda cupo de instrucción. (1912)

Art. 15. - ... los mozos comprendidos en él [alistamiento] constituirán el reemplazo del año correspondiente, que se clasificarán en los tres grupos siguientes: Primero: Útiles para el servicio; Segundo: Excluidos; Tercero: Prófugos.

Los útiles se subdividirán en cuatro categorías: 1ª Los que han de presentarse a concentración con su reemplazo. 2ª Los que han prestado servicio militar antes de ser llamado su reemplazo. 3ª Los que obtengan prórroga de incorporación a filas. 4ª Los aptos exclusivamente para servicios auxiliares. (1925)

Els joves convocats per a ser classificats eren cridats d'un a un. Els qui eren cridats tres vegades i no es presentaven eren considerats pròfugs. Els presents eren mesurats. Segons el *Reglamento* de les quintes de 1921 a

cuadro de inutilidades físicas antes citado, por considerarse que éstas pueden curarse en un período menor de tres años. 4.2 Los comprendidos en la cifra absoluta ó relativa, según los casos, de peso, talla y capacidad torácica fijados en la clase 4.a de dicho cuadro, dentro de los límites exactos ó de apreciación pericial que en la misma se expresan ... (1912)

Artículo 131. La exclusión total del servicio militar comprende: 1º Los mozos inútiles por enfermedades o defectos físicos que figuren en el grupo primero del cuadro de inutilidades que acompaña a la ley, por considerarse el padecimiento en él comprendido como incurable en un período menor de cuatro años... (1925)

A més de la qüestió física i de salut, també es podia al·legar per a no fer el servei militar la situació familiar del jove, bàsicament econòmica, en la qual el jove era l'únic mitjà de subsistència de la família («pobres de solemnitat»). Bàsicament aquests dos articles que se subscriuen foren els que més utilitzaren els joves moianesos per a demanar les pròrrogues i no incorporar-se a files.

Art. 89. Serán exceptuados del servicio en filas los comprendidos en los siguientes casos: 1º El hijo único que mantenga á su padre pobre, siendo éste impedido ó sexagenario. 2º El hijo único que mantenga á su madre pobre, siendo ésta viuda ó casada con persona también pobre y sexagenaria ó impedida. 3º El hijo único que mantenga a su madre pobre, si el marido de ésta, pobre también, se hallare sufriendo una condena que no haya de cumplir dentro de un año. 4º El hijo único que mantenga á su madre pobre, si su marido se halla ausente por más de diez años, ignorándose absolutamente su paradero durante ese tiempo, a juicio del ayuntamiento ó de la comisión mixta de reclutamiento, respectivamente...³¹

Artículo 265. La incorporación a filas de los mozos del reemplazo anual, podrá retrasarse a petición de los interesados, previa justificación de ser sostén único de familia, por encontrarse comprendido en alguno de los casos que a continuación se indican: 1º El hijo o hijastro único que mantenga a su padre o padrastro pobre, siendo éste inútil para el trabajo o sexagenario. 2º El hijo o hijastro único que mantenga a su madre o madrastra, siendo ésta viuda o casada con persona también pobre, inútil para el trabajo o sexagenaria. 3º El hijo único que mantenga a su madre pobre, si el marido de ésta, pobre también, se hallare sufriendo condena que no haya de cumplir dentro de un año. (Prórrogas de primera clase, 1925)

Artículo 311. La incorporación á filas de los mozos del reemplazo anual podrá retrasarse a petición de los interesados por las siguientes causas: Primera: Por razón de estudios del solicitante; concederá por un año

31. «Ley de reclutamiento y reemplazo del Ejército conforme a la Ley de bases de 29 de junio de 1911».

contado desde 1º de Agosto a igual fecha del año siguiente, plazo que podrá ser prorrogado por períodos de un año durante cinco consecutivos solicitado uno a uno por los interesados. (Prórrogas de segunda clase, 1925)³²

La classificació al poble, a més de signar-la l'alcalde i el secretari municipal, la feia el metge municipal i un tallador, persona de confiança de l'ajuntament³³ i avalada per la caixa de reclutes. En el període de quintes estudiat s'ha pogut constatar qui signava aquestes classificacions:

Metges: 1921-1922, Dr. Lluís Gramunt Puig; 1924-1925, Dr. Vicenç Assens Pedrolla; 1926, Dr. Josep de Ros Solà; 1927-1930, Dr. Carles Hereros Domènech; 1931-1938, Dr. Ramon Rius Clapers.

Talladors: 1921-1926 i 1934, Sebastià Daví Segalés; 1927-1933, 1935-1940, Agustín Palmero López.³⁴

La llista final dels joves classificats feta al poble s'havia de presentar definitivament el dia 1 d'agost a la caixa de reclutes corresponent. Per a Moià quasi sempre era la caixa núm. 22 de Terrassa, la núm. 16 de Manresa o la núm. 26 de Barcelona, on es validaven les pròrrogues, es revisaven els casos de salut amb l'informe preceptiu de l'ajuntament i dels metges, es constataren els exclosos temporals, també amb els informes preceptius, i els exclosos definitius, així com les revisions anuals dels qui estaven a la reserva.

Artículo 168. Una vez terminadas todas las operaciones de la clasificación, y con presencia de las alegaciones formuladas por los mozos o sus representantes y de las impugnaciones hechas, el Ayuntamiento o la Junta de Reclutamiento fallará acto seguido declarando al mozo: Excluido totalmente del servicio militar. Excluido temporalmente del contingente. ... Soldado útil para todo servicio que ha de presentarse a concentración con su reemplazo. Soldado útil para todo servicio, que ha prestado servicio militar dos o más años como voluntario antes de ser llamado su reemplazo. Soldado útil para todo servicio que tiene solicitada prórroga de primera clase. Soldado útil exclusivamente para servicios auxiliares. (1925)

El document que acreditava la vida militar dels nous allistats era la cartilla militar, on es registraven totes les incidències, destinacions, canvis d'unitats, etc., fins a llicenciar-se després dels anys de servei actiu i de la reserva amb tots els controls anuals preceptius.

32. «Reglamento desarrollando el Real decreto-ley de bases de 29 de marzo de 1924».

33. Dades extretes dels expedients de quintes de l'AHM i de les actes de plens de l'Ajuntament de Moià (Arxius Municipals Digitals, DIBA).

34. Havia estat nomenat guàrdia jurat en 1925. El nomenament de tallador de la lleva de 1936 consta en l'acta del ple municipal del dia 2 de febrer de 1936.

Artículo 257. - El alcalde citará con las formalidades del artículo 111 a los mozos que han de ingresar en caja y después de recibir del delegado del municipio las cartillas, las entregará a su presencia a cada uno de los interesados, dando lectura de cuantas prevenciones contiene dicho documento. El Alcalde certificará este acto bajo su firma y sello del Ayuntamiento, haciendo igual certificación en cada una de las cartillas entregadas a los mozos, quienes firmarán el acta municipal después de recibida aquella ... (1925)

En la documentació dels expedients de l'arxiu pràcticament no hi ha cap indicació sobre la destinació militar dels joves declarats útils (totalment o per a serveis auxiliars); només algunes indicacions molt genèriques sobre si es quedaven a la «Península» o anaven a l'«Àfrica» i algun destí concret, com ara el Centro de Obras y Fortificaciones, a Solsona i Sant Vicenç de Castellet; el Regimiento de Infantería nº 10, a Barcelona; el Regimiento de Artillería de Montaña nº 1, a Barcelona; el Batallón de Ametralladoras nº 4, a Manresa.³⁵

A més dels implicats i de les famílies dels joves allistats per a anar a fer el servei militar, el poble de Moià se n'assabentava pel *Butlletí de la Lliga de Defensa de l'Arbre Fruiter*, ja que aquest va publicar des de l'any 1920 fins al 1930 (excepte el 1929) la llista nominal dels joves.³⁶

Les lleves de la guerra

En el moment de l'aixecament militar de Franco contra la Segona República, el 18 de juliol de 1936, estaven fent el servei militar els moianesos útils i de serveis auxiliars de les lleves de 1934 i 1935. En funció d'on van ser destinats es van trobar amb una situació ambigua. Els soldats que estaven en casernes on els rebels van aconseguir d'imposar-se van quedar enquadrats en l'exèrcit rebel (Canàries, Balears, Marroc, Galícia, Castella-Lleó, Andalusia Occidental, Navarra i Saragossa) i els que eren en casernes que es van mantenir lleials a la República van quedar enquadrats en l'exèrcit republicà (Catalunya, País Valencià, Múrcia, Albacete, Menorca, Andalusia Oriental - Almeria, Còrdova, Jaén, Màlaga, Badajoz, Castella - la Manxa, Astúries, Santander, Biscaia i Madrid), indistintament si la seva voluntat coincidia o no amb el bàndol on eren.

En aquell moment hi havia vint-i-sis moianesos a files de la lleva de 1934 i vint-i-dos de la de 1935. Eren els nascuts els anys 1913 i 1914. Els joves d'aquestes dues lleves que eren al poble, ja fos de permís o per llicència, es van haver d'incorporar progressivament a les seves unitats militars, tal

35. *Expediente general de quintas*, 1932. AHM, Ajuntament de Moià, caixa núm. 2383.

36. *Butlletí de la Lliga de Defensa de l'Arbre Fruiter*, núms. 132, 143, 155, 167, 179, 191, 202, 215, 226 i 250.

com deia el decret del Govern de la República del 31 de juliol, quinze dies després del cop militar, per a fer front a la situació creada. Als que tenien pròrrogues, aquestes els foren revisades, i els que havien estat declarats inútils foren reclassificats.

Artículo 1º. Todos los soldados i cabos pertenecientes al reemplazo de 1935 que se encuentren con permiso o licencia, cualquiera que sea el motivo de su condición, excepto los licenciados por enfermo, en las provincias de Valencia, Alicante, Castellón, Tarragona, Barcelona, Gerona y Lérida, y cualquiera que sea, asimismo, la unidad o guarnición a que pertenezca, se presenten en la capital de la provincia durante los días 1 y 2 del próximo mes de Agosto.

*Artículo 2º. Del mismo modo todos los soldados pertenecientes al reemplazo de 1934 que actualmente se encuentran en situación de disponibilidad de servicio activo residente en las provincias ... se presentarán en la capital de la provincia ...*³⁷

Durant el període de juliol de 1936 fins acabada la guerra l'1 d'abril de 1939 i en funció de com anava evolucionant el conflicte bèl·lic, el govern republicà va anar fent crides de diferents l·leves per poder fer front a la necessitat de soldats en els diversos fronts de guerra i en les tasques militars de rereguarda. Les l·leves moianeses, en ser en zona republicana, foren cridades pel govern legal de la República.

La crida de l·leves per a incorporar-se a l'Exèrcit Popular va ser tot un joc d'escacs entre el Govern republicà i els militars rebels de la Junta de Defensa Nacional de Franco, ja que ambdós bàndols necessitaven reforçar els seus exèrcits sense voler indicar els destins on feien més falta; ambdós bàndols cridaren l·leves seguint el mateix article 56 i següents del *Reglamento* de 1925;³⁸ els uns en la zona republicana i els rebels a les zones que anaven ocupant.

Artículo 56. En caso de movilización, el orden de llamamiento será como sigue: se incorporarán primero: los individuos en primera, situación de servicio activo separados de más; lo harán después los que disfruten: prórrogas de segunda y primera clase, y los aptos exclusivamente para servicios auxiliares por orden de reemplazos, siguiendo a éstos los de segunda situación de servicio activo; por reemplazos completos, de menor a mayor antigüedad. (1925)

Per tant, els homes que ja havien fet el servei militar obligatori i estaven a la reserva podien ser cridats a files si el govern de torn així ho considera-

37. *Gaceta de Madrid*, nº 213, 31 de julio de 1936.

38. «Reglamento desarrollando el Real decreto-ley de bases de 29 de marzo de 1924», *Gaceta de Madrid*, nº 65, 6 de marzo de 1925.

va oportú. Començaren per les més pròximes als anys de servei militar, ja que per preparació i coneixement de l'exèrcit podien ser més operatives, però a mesura que avançava la guerra cridaren les més veteranes i les més joves a corre-cuita.

Les primeres lleves cridades pel Govern de la República, un cop iniciada la guerra, van ser les dels anys 1932 i 1933, el setembre de 1936,³⁹ després de la pèrdua de la ciutat de Badajoz⁴⁰ que va provocar la unió de les dues zones controlades pels militars rebels de l'oest de la península. Paral·lelament es produïa la primera batalla per a controlar la ciutat de Madrid, que va obligar al trasllat del govern republicà de Manuel Azaña a València.⁴¹

Artículo 1º. - Se ordena la movilización de todas las clases de individuos de tropa pertenecientes al cupo de filas de los reemplazos de 1932 y 1933 que se encuentren dentro de las provincias de Madrid, Guadalajara, Cuenca, Castellón, Valencia, Alicante Málaga, Murcia, Albacete, Almería, Córdoba, Ciudad Real, Jaén y Toledo; Barcelona, Tarragona, Lérida y Gerona; Oviedo, Santander, Vizcaya, Badajoz y Teruel.

Artículo 2º. - ... los de la Caja número 26 (Barcelona), que comprende los partidos de Mataró, Granollers, Arenys de Mar, Sabadell, Tarrasa, San Felú de Llobregat, Villanueva y Geltrú, Villafranca del Panadés, Igualada, Manresa, Berga y Vich.

La Generalitat publicaria també en el *Diari Oficial* el Decret de crida de les lleves d'acord amb el Govern republicà.⁴²

Aquesta crida afectava quaranta-dos moianesos entre *útils* i *serveis auxiliars* (vint-i-quatre de 1932 i divuit de 1933). Eren els nascuts els anys 1913 i 1914.⁴³ Els cinc que tenien alguna pròrroga foren reclassificats, moltes s'anul·laren i d'altres s'hagueren de tornar a demanar i justificar. Els que eren *útils* per a serveis auxiliars van ser cridats a presentar-se el 22 de setembre.

La guerra era cada vegada més complexa. Mentre es produïa la batalla del Jarama i després la de la ciutat de Guadalajara,⁴⁴ a prop de Ma-

39. *Gaceta de Madrid*, nº 271, 30 setiembre de 1936.

40. La batalla per la ciutat de Badajoz es produí els dies 13 i 14 d'agost de 1936.

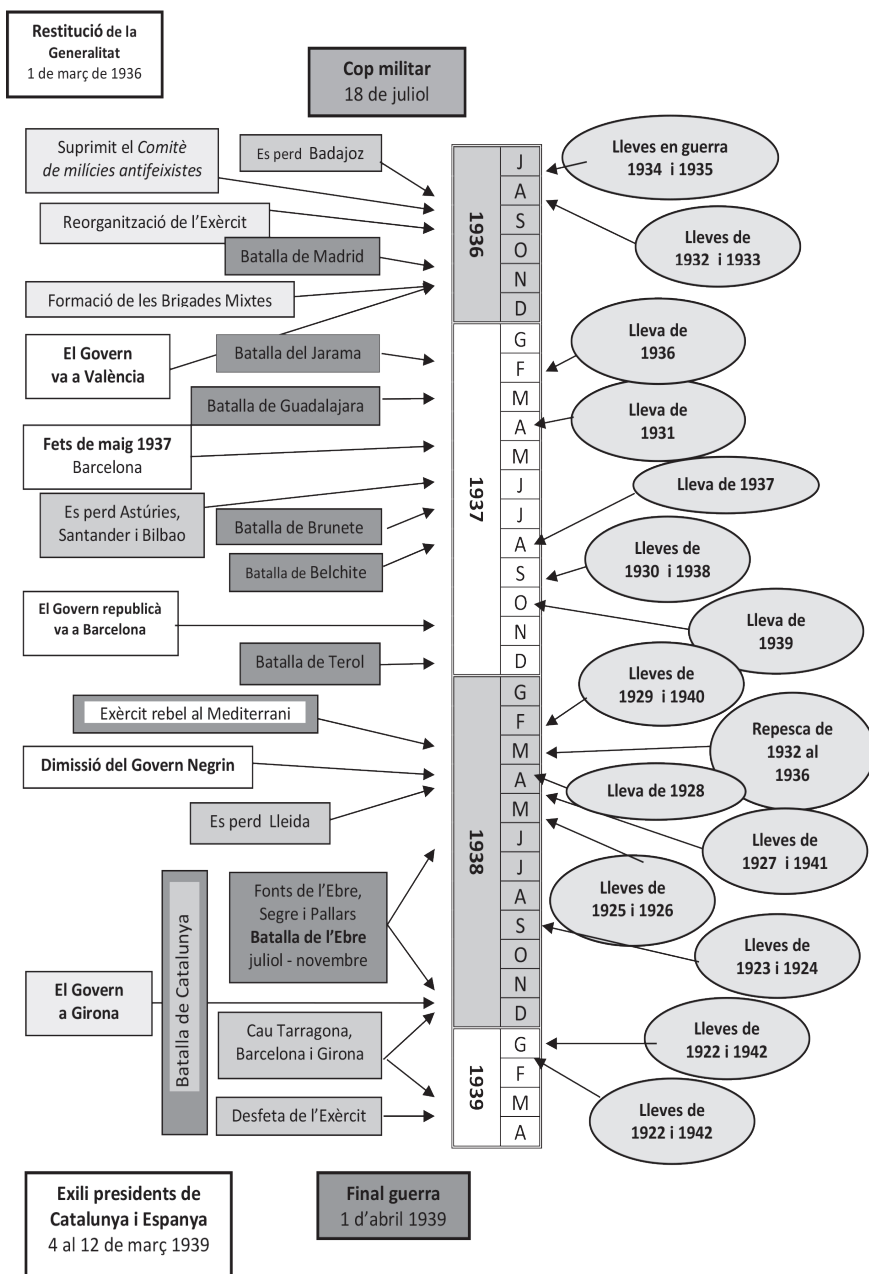
41. El govern presidit per Largo Caballero es traslladà a València el 6 de novembre de 1936.

42. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, núm. 305, 31 d'octubre de 1936.

43. *Expediente general de quintas*, 1932. AHM, Ajuntament de Moià, caixa núm. 2383.

44. El pas del riu Jarama es va fer del 8 al 23 de març de 1937, la lluita per Guadalajara va ser del 6 al 27 de febrer de 1937.

Línea de temps de la convocatòria de les lleves a la Guerra Civil

drid,⁴⁵ el govern republicà va fer una nova crida el mes de febrer de 1937,⁴⁶ aquesta vegada fou la lleva de 1936. La Generalitat emetia la següent circular:

CIRCULAR. En compliment del que disposa el Decret de la Generalitat de Catalunya del 18 de l'actual (Diari oficial, n° 79), el proper dia 30 començarà la concentració en llurs Caixes respectives dels ciutadans pertanyents a la lleva del 1936 en la següent forma: El dia 30 faran llur presentació en llurs Caixes de reclutament, els d'Artilleria. El dia 31 ho faran els de Cavalleria i Enginyeria i els dies 2 i 3 d'abril proper ho faran els d'Infanteria i la resta de la lleva incloses les prorrogues.⁴⁷

Comprenia un total de disset moianesos, nascuts l'any 1915, dels quals quatre ja eren a files. Set s'hi incorporaren el 2 d'abril, de tres es desco-neixia on eren, emboscats o passats a França, a un se li concedeix una pròrroga i dos foren declarats inútils totals.⁴⁸

La Generalitat publicava en el *Diari Oficial*⁴⁹ el següent decret per recupe-rar més efectius de les lleves que fins aleshores ja havien estat cridades el mes de setembre anterior:

Atès que les actuals circumstàncies aconsellen la necessitat de comptar amb el major contingent d'homes útils per a les necessitats de l'Exèrcit Popular, a proposta del Consell de Defensa i d'acord amb el Consell Executiu, DECRETO: Art. 1r. Tots els ciutadans pertanyents al cupus d'instrucció de les lleves del 1934 i del 1935, així com les pròrrogues d'aquestes, es presentaran en llurs Caixes de reclutament els dies que a continuació s'esmenten: els que foren destinats a Infanteria ho faran els dies 22 i 23 d'aquest mes ... a Cavalleria i Enginyeria ho faran els dia 25, i els altres ... ho faran el dia 27.

Art. 2n. Tots els ciutadans pertanyents al cupus d'Instrucció de les lle-ves del 1932 i del 1933, així com les pròrrogues d'aquestes, es presenta-ran en llurs Caixes el dia 5 d'abril vinent.

Art. 4t. Queden exceptuats de la incorporació, els que es troben actual-ment prestant servei a l'Exèrcit Popular ... així com els inútils totals i els fills de vídua pobra que treballin al camp.

24

334

El moianès Joan Vilalta Prat,⁵⁰ ferrer d'ofici de la lleva de 1932 i de 29 anys d'edat, diu en les seves memòries:

45. L'exèrcit rebel pretenia aïllar la ciutat de Madrid de la resta de les zones fidels a la República.

46. *Gaceta de la República*, n° 52, 21 de febrero de 1937.

47. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, núm. 86, 28 de març de 1937.

48. *Expediente general de quintas*, 1936. AHM, Ajuntament de Moià, caixa núm. 2383.

49. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, núm. 79, 20 de març de 1937.

50. La seva Brigada Mixta es va formar el maig de 1937 a Barcelona. En la retirada de 1939 va entrar a França per la Tor de Querol (*Reseña biográfica de las brigadas mixtas del Ejercito Popular*, <<https://www.combatientes.es/133BrigadaMixta>>).

[Era el] 7 de juliol de 1937. Demanen quintos i vaig al front. Passo tres setmanes a Barcelona i després quinze dies al Parc de Samà, a prop de Cambrils. Després ens portaren a Grañén [Aragó] a Sanitat de la 133 Brigada Mixta.⁵¹

Les llevs de 1934 i 1935, nascuts en 1914 i 1915, ja havien estat cridades el setembre de 1936, però ara es revisen de nou els qui són útils per als serveis auxiliars, les pròrrogues i les inutilitats anteriors. En aquesta crida hi havia el regidor de l'Ajuntament de Moià Josep Antúnez i Antúnez.⁵² Els cridats s'havien de presentar el 26 de maig a la corresponent caixa de reclutes.

De la lleva de 1934, cridada en segona convocatòria, en què s'hi incloïen els útils per a serveis auxiliars, hi havia el moianès Casimir Aliberch, que probablement es va incorporar primer a la instrucció militar i després a les brigades mixtes. Del seu pas per l'Exèrcit Popular va deixar unes cartes enviades a la família. Les cartes conservades comencen el gener de 1938 amb el remitent de ser a la Brigada Mixta nº 177,⁵³ 55 Divisió, 706 Batalló base octava, C.C. nº 10, 4ª Companyia.

... tinc de dir-te que he estat a 1ª línia, però ara torno a ser a 3ª, queestic mol bé, passat perquè aquí hi fa mol de fred. De dia fem trinxera i de nit 3 hores de guàrdia, encara que aquí hi ha molta tranquil·litat. Per ara estem bé, esperem també al final de aquesta guerra que mai s'acaba per pogué reunint-se altre volta tots plegats.

... tinc de dir-te que ara fa 3 o 4 dies que fa molt bo, que ya era hora, que estem en un país de muntanyes, que encara que en faci el veiem molt poc. (1 de gener de 1938)

El mes de setembre el Casimir escriu cartes des del CRIM nº 15, Centro de Recuperación, Compañía 5ta, Cantón de Can Bros, a Martorell. Aquí la vida sembla més tranquil·la, entre la instrucció militar, les visites, les passejades i sobretot les cartes de la família, però amb l'ai al cor per si els tornen a mobilitzar.

També ara es murmura molt que pot ser ens trauran, cosa que ningú o sap del cert, però com que se senten tantes coses que un no en pot fer cabal de res, si per mai ens treuen d'aquí tan prompte amb sigui possible

-
51. Joan VILALTA I PRAT, *Records d'un moianès a Mauthausen*, Moià: Associació Cultural Modilianum, 2006 (Quaderns de divulgació, 3).
 52. Josep Antúnez, regidor pel PSUC, en anar al front va ser substituït per Sebastià Ribé Ciuró (acta del ple de l'ajuntament del dia 10 d'agost de 1937). En l'expedient de quintes hi ha una nota manuscrita que diu que és a Aviació, però no s'ha pogut contrastar aquesta dada.
 53. La 177ª Brigada Mixta es va formar a Catalunya l'abril de 1938. *Reseña biográfica de las brigadas mixtas del Ejercito Popular*, <<https://www.combatientes.es/177BrigadaMixta>> [consulta: febrer de 2020].

t'escriuré ... Ara ja estem disposats a tot lo que vingui, per què no hi ha remei. Val més creure lo què manen, que és la única manera de sortir-ne com se pugui, i res més. (Martorell, 13 de setembre de 1938)

Per les explicacions que dóna sembla que torna a ser en una Brigada Mixta, ara la 176,⁵⁴ al Pirineu. L'adreça que pot donar és «Base de instrucció divisionaria, Base 31 División, CC N° 10», sense indicar el lloc. El més important és que dóna noms de moianesos que estan amb ell, almenys els dies que escriu:

... suposo que ja deus saber que sóc fora de Martorell, que estem 2 hores més avall de la Seu d'Urgell. Estic junt amb els de la Franquesa i també amb el meu cosí de Granera, el Roca i el Manresa i el Ferrer de la Font i el Pepet de Cal Patot, que per ara estem mol bé, que ens donen molt rancho ...

Aquí és un país molt bonic, pesat per què plou molt, que fa 10 o 11 dies que plou molt i hi ha molt de fang i també ja comença a fer una mica de frec, que al dia que baixàvem a Seu a Tossa de la Montanya [?] ja començava a nevar una mica i vàrem arribar a Puigcerçà encara plovent al vespre i a les dotze de la nit ens varen portar aquí on som amb camions, plovent fins a la matinada, que vàrem arribar bastant molls ... (Campanya, 3 d'octubre de 1938)

Doncs nosaltres per ara estem molt tranquils per aquí, com que estem molts de aquí Moia fem molta broma, doncs estem junts amb el Fredo i el del Paré i el Masià i al de cal Quintana i el Quico de cal Ferrer de la Font i el Fabetas i el de cal Paitay, tots aquets estem a la 176 Brigada, junts tots.

Al Carlos de la Franquesa, el Roca i al Nasari de cal Marc i alguns d'altres d'aquí Moia estan aquí mateix on estic jo, però com que estem en cases que no hi havia ningú i a més pertenyem amb altres Brigades, que són a las 177 y 178,⁵⁵ però no ens veiem gaire.

De tot lo que em dius d'en Santi, no en sé res, que lamentem que no és gaire lluny nostre, que quan en sàpiga algo ja escriuré prompte, veig que està a la mateixa Divisió nostre, però jo no sé on deu estar a la línia de foc. Del Miquel tampoc en sé res, crec que va anà amb el Juan al Ebro. (20 d'octubre de 1938)

Jaume Prat Montràs, fuster d'ofici, de la lleva de 1935, en el seu dietari ho anota d'aquesta manera:

54. Aquesta Brigada es va formar el 30 d'abril de 1938, destinada a Sort i Artesa de Segre. *Reseña biográfica de las brigadas mixtas del Ejército Popular*, <<https://www.combatientes.es/178BrigadaMixta>> [consulta: febrer de 2020].

55. La 178ª Brigada Mixta es va formar a Catalunya el 30 d'abril de 1938 i podria haver participat en la defensa de Súria el 22 de gener de 1939. *Reseña biográfica de las brigadas mixtas del Ejército Popular*, <<https://www.combatientes.es/178BrigadaMixta>> [consulta: febrer de 2020].

56. Jaume PRAT, *Notes històriques de la Molt Il·lustre i Reial Vila de Moia*. Text inèdit.

*Avui ha sortit un decret de la Conselleria de Defensa de la Generalitat dient que tots els reclutes compresos en les lleves del 1932 al 1936 venen obligats a incorporar-se a l'Exèrcit Popular actualment en formació els dies que en el dit decret s'esmenten. (18 de març de 1937)*⁵⁶

*Avui s'han incorporat a les casernes que han sigut destinats, els individus pertanyents a les lleves del 1934 i 1935 que no havien prestat servei anteriorment, doncs els que ja havien servit fa molt temps que ja són al front ... (entre els del 35 hi era jo) sort d'haver-me allistat abans a la Creu Roja*⁵⁷
*que m'ha salvat un temps més. (23 de març de 1937)*⁵⁸

AYUNTAMIENTO DE MOIÀ		PARTIDO JUDICIAL DE MANRESA	
REEMPLAZO DE 1936			
RELACION duplicada de los mozos alistados en esta Villa en el plazo del año actual, con expresion de la clasificacion que han obtenido.			
Nº	Apellidos y Nombre	Nombre padres	Clasificaci
1	Aleina Salvanya Jaime	Antonio-Delores	Soldado util
2	Arisa Oller Matias	Miguel-Maria	Prórroga 1ª
3	Arisa Oller Juan	José - Josefa	Prórroga 1ª
4	Camps Cassaf Juan	Ramón-Pilar	S.Auxillares
5	Ciuró Aliberech Buenavt*	Tomás-Teresa	Prórroga
6	Clusella Prat Angel	Segismundo-Maria	Soldado util
7	Datzira Cerof Esteban	Luis-Maria	Soldado util
8	Datzira Vilasas Jaime	José- Maria	Prórroga
9	Farras Tria Salvador	José-Josefa	Soldado util
10	Fent Penaf Ramón	Lorena-Victoria	Prórroga 1
11	Galleget Crusellas Luis	José-Delores	Soldado util
12	Padrés Picafiol Valentín	Sebastian-Josefa	Soldado util
13	Plans Ferruella Jesús	José-Andreu	S.Auxillares
14	Pladervall Valencia Juan	José-Teresa	Soldado util
15	Rosau Clusella Jaime	Gleamnte-Carmen	S.Auxillares
16	Sold Borrulleras Arturo	Antonio-Rosa	Soldado util
17	Valencia Rovira José	Juan-Maria	S.Auxillares

Moià a primero de Agosto de 1936

El Alcalde *Demingot Ferrer* El Secretario *Juan Soler*

Con firmas:
E. Jofre de la Gaya
Miguel Martínez

Lista dels joves de la lleva del 1936 (AHM)

El mes de maig de 1937 el Govern republicà, amb Juan Negrín com a ministre de Defensa,⁵⁹ des de la ciutat de València cridà una altra lleva, aquesta vegada la de 1931. L'Exèrcit Popular s'havia retirat del Cantàbric, perdent el control d'Astúries i Santander.⁶⁰ Amb la caiguda de la ciutat de Bilbao i del *cinturó de ferro* que havia de protegir-la,⁶¹ tot el nord de la península quedava en mans de l'exèrcit rebel.

57. La Creu Roja a Moià va poder ampliar el nombre d'efectius de 35 a 50 per la possibilitat de construcció de dos aeroports a prop i ser objectius militars i necessitar Moià com a hospital.
58. Jaume PRAT, *Notes històriques de la Molt Il·lustre i Reial Vila de Moià*. Text inèdit.
59. Juan Negrín López (1892-1956) va ser ministre de Defensa des del 5 d'abril de 1938 al 31 març de 1939, en substitució d'Indalecio Prieto.
60. La pèrdua de Cantàbria i Santander es produí del 14 d'agost al 17 de setembre de 1937.
61. El dia 19 de juny havia caigut Bilbao i les seves fortificacions. *El cinturón de hierro de Bilbao*, <<http://ucnr.blogspot.com/2009/04/el-cinturon-de-hierro-de-bibao.html>> [consulta: març 2020].

*Durante los días 30 y 31 del mes actual y primero de Junio próximo, todos los Sargentos, Cabos y soldados pertenecientes al reemplazó del año de 1931, del cupo de filas, cupo de instrucción, servicios auxiliares, capítulo XVII, beneficiarios de prórrogas caducadas, así como de complemento, efectuarán su incorporación a filas en las respectivas Cajas de Recluta... Las Cajas efectuarán la distribución del personal por armas y Cuerpos, teniendo en cuenta, para su destino, el arma o Cuerpo en que estuvieron destinados con anterioridad ...*⁶²

Eren cridats vint-i-dos moianesos nascuts l'any 1910,⁶³ dels quals en el seu moment tots van ser declarats útils a excepció de tres que tenien pròrroga, la qual va ser revisada i anul·lada. Tots foren allistats i enviats al CRIM núm. 17, a Manresa, el 26 de juliol.

A Catalunya, i com a conseqüència dels fets d'ordre públic i militar a Barcelona ocorreguts els primers dies del mes de maig de 1937, coneguts com els *Fets de Maig*,⁶⁴ la Generalitat perd la gestió i el control de l'exèrcit català, desapareix el Departament de Defensa i l'exèrcit passa a dependre totalment del Govern de la República i de l'Exèrcit Popular.⁶⁵

*Article únic: Les funcions que ha exercit fins ara el Departament de Defensa passen, des d'aquesta data, a dependre totalment del Cap de la Divisió Orgànica de Catalunya, general senyor Sebastià Pozas i Perea.*⁶⁶

No havien passat ni dos mesos que a l'agost es tornava a fer una altra crida, aquesta vegada a la lleva de 1937, els nascuts en 1916.⁶⁷ Eren els que en començar l'any tot just els havien allistat i classificat; un total de divuit joves moianesos, dels quals tres foren considerats profugos, per estar amagats o passats a França o a l'exèrcit rebel, per no presentar-se. Francesc Ponsa Casallarch era un d'ells; en aquells moments estava detingut a Granollers,⁶⁸ dos tenien pròrroga concedida i un era exclòs total.

He resuelto que la incorporación a filas de los individuos pertenecientes al reemplazo de 1937 se verifique con arreglo a las siguientes normas: Primera. Individuos que deben efectuar la incorporación: Todos los útiles para todo servicio y aptos para servicios auxiliares del reemplazo de 1937.

62. *Gaceta de la República*, nº 147, 27 de mayo de 1937.

63. *Expediente general de quintas*, 1931. AHM, Ajuntament de Moià, caixa núm. 2383.

64. Enfrontaments molt greus als carrers de Barcelona del 3 al 7 de maig entre la policia de la Generalitat amb el suport de comunistes i socialistes enfront dels anarcosindicalistes (*Sapiens*, núm. 116, maig 2012, pp. 26-33).

65. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, núm. 127, 7 de maig de 1937.

66. *Militar lleial a la República* (1876 – Mèxic, 1946).

67. *Expediente general de quintas*, 1937. AHM, Ajuntament de Moià, caixa núm. 2384.

68. *Efemérides moyanasas. Año 1936 a 1939*, Moyá, 1951, p. 35.

Segunda. Fecha en que debe tener lugar su concentración: Durante los días 15, 16 y 17 del presente mes. Tercera. Cajas de Recluta a que han de incorporarse: La efectuarán en la Caja de Recluta a que pertenezcan o en la más inmediata a su residencia (habitual o transitoria).⁶⁹

Totes les pròrrogues d'anys anteriors van ser revisades i moltes anul·lades, i els joves foren allistats a causa d'una circular del Ministeri de la Defensa que dictà unes noves *inutilidades* a l'hora de classificar els nous allistats, cosa que va fer augmentar considerablement el nombre d'homes i joves cridats a files.⁷⁰ Es constata que els pròfugs de lleves anteriors continuaven sense presentar-se.

Al poble hi havia consternació en veure com s'anaven fent crides de moianesos per a anar a l'exèrcit deixant buit el poble d'homes joves, un poble amb una economia de subsistència, amb racionaments i restriccions de tota mena, molts sense feina i les collites per recollir al camp.

Si l'any passat ens haguessin dit que avui encara duraria la guerra no ens ho hauríem cregut i no obstant encara dura i no hi veiem pas el camí d'acabar-se. (15 d'agost de 1937)⁷¹

Cada dia se sent més la crisi del camp i la ciutat a conseqüència de la manca de queviures i subsistències per al personal i el bestiar. Es tem que la vinent collita serà migrada en gran manera degut a la manca de braços per a cultivar que estan al front de guerra i d'adobs químics i altres matèries. Hi ha cases de pagès de la comarca de dos o tres i fins de quatre dels joves, majorment pagesos, mancades d'aquests membres per estar subjectes al front o campanya. (19 de setembre de 1937)⁷²

El mes de setembre el Govern crida la lleva de 1930. Són els homes nascuts el 1909, vint-i-un moianesos d'edats entre els 28 i 29 anys.⁷³ Tots eren útils en la classificació de la seva quinta, excepte un que tenia una pròrroga que li va ser anul·lada i, per tant, va ser inclòs en l'allistament per a incorporar-se a files. S'hi havien d'incorporar el 19 de setembre.

Artículo segundo. - Los movilizados efectuarán su incorporación en la Caja de Reclutas en que fueron alistados o en la más próxima de su residencia actual, el día quince de Septiembre actual.⁷⁴

Avui han marxat definitivament els mossos de les lleves militars del 30. Hi ha cases de pagès de la comarca de dos o tres i fins de quatre joves,

69. *Gaceta de la República*, nº 223, 11 de agosto de 1937.

70. *Diario Oficial de la Defensa*, nº 134, 4 de junio de 1937.

71. Ramon CANTÓ, *Memòries, 1934-1951*. Text inèdit. Col·l. Agustí Vives.

72. *Dietari de Joan Estevanell...*, p. 165.

73. *Expediente general de quintas, 1930*. AHM, Ajuntament de Moià, caixa núm. 2383.

74. *Gaceta de la República*, nº 246, 3 de septiembre de 1937.

*majorment pagesos, mancades d'aquests membres per estar subjectes al front o campanya. (19 de setembre de 1937)*⁷⁵

Entre els qui marxaven hi havia el regidor de l'ajuntament Segimon Pladevall Molet,⁷⁶ destinat a la Brigada Mixta n° 55,⁷⁷ de sapadors de l'Exèrcit Popular, a Granada, des d'on va enviar una carta al secretari de l'ajuntament, Josep Blanquer.⁷⁸

El mateix dia que es feia la crida de la lleva de 1930 també es va fer la de 1938, la dels joves nascuts l'any 1917.⁷⁹ Era un lleva nova i, per tant, calia fer tot el procés d'allistament i de classificació, i així ho va ordenar el Govern:

*Artículo primero. Las operaciones de alistamiento de los reclutas correspondientes al reemplazo de mil novecientos treinta y ocho serán efectuadas en las fechas que a continuación se indican: a) Alistamiento. Desde la publicación del presente Decreto hasta el diez de Octubre. b) Rectificaciones del alistamiento. Diez de Octubre. c) Cierre de las listas rectificadas. Veinticuatro Octubre. d) Clasificación y revisión ante los Consejos Municipales. Durante los días siete al veintiuno de Noviembre próximo. e) Clasificación y revisión ante las Juntas. Del veintiuno al veintiocho del mismo mes. f) Revisión de la documentación. Desde el veintiocho de Noviembre al cinco de Diciembre próximo. g) Ingreso de los mozos en Caja. Diez y nueve de Diciembre.*⁸⁰

La caixa de reclutes on s'havien de presentar era la núm. 26, al carrer Sicília de Barcelona. També hi anaren tots els homes i joves de les lleves cridades fins al moment que encara tenien pròrrogues o observacions mèdiques pendents.

El meu destí 141 Brigada Mixta,⁸¹ 562 Batalló 1ª Companyia (Cuartel Seminario de Lleida) ... estem destinats a primera línea de foc, línia recte un km de Huesca capital. Quan vaig marxar al front de combat portava

75. *Dietari de Joan Estevanell...*, p. 165.

76. Segimon Pladevall era regidor per la CNT; en deixar l'ajuntament va ser substituït per Joan Artero Pujolà, xofer d'ofici (acta del ple de l'ajuntament del dia 5 d'octubre de 1937).

77. La Brigada Mixta n° 55 es va crear el març de 1937 i va ser operativa a la zona de Sierra Nevada fins al setembre de 1937 i els seus components varen ser fets presoners a la caiguda de Granada. *Reseña biográfica de las brigadas mixtas del Ejercito Popular* <<https://www.combatientes.es/178BrigadaMixta>> [consulta: febrer 2020].

78. *Expediente general de quintas*, 1938. AHM, Ajuntament de Mojà, caixa núm. 2384.

79. *Expediente general de quintas*, 1938. AHM, Ajuntament de Mojà, caixa núm. 2384.

80. *Gaceta de la República*, n° 246, 3 de septiembre de 1937.

81. Es va formar el maig de 1937 com a reserva de l'Exèrcit de l'Est. *Reseña biográfica de las brigadas mixtas del Ejercito Popular*, <<https://www.combatientes.es/141/Brigada-Mixta>> [consulta: febrer 2020].

*a la maleta ... utensilis de barber. El gener de 1938 soc destinat de barber a la 4ª companyia del Batalló 562 ... dintre la vida de combatén i guerra algo havia aconseguit positiu respecte a la vida de trinxera.*⁸²

La situació bèl·lica cada vegada era menys favorable a la República i les diverses pèrdues de territori dels últims mesos al nord de la península van fer replantejar les estratègies, especialment després de la victòria republicana a la batalla de Belchite (Saragossa),⁸³ que donà moral a l'Exèrcit Popular. Per tal de reforçar-lo, es va cridar, l'octubre de 1937, la lleva dels joves que no haurien d'haver anat al servei militar fins al 1939, els nascuts en 1918; un total de disset moianesos que complien els dinou anys el 1937. Malgrat ser una lleva nova, l'allistament i la classificació dels joves es va fer molt alt per alt els dies 6 i 7 de desembre i anaren al CRIM núm. 17 directament. Seria l'última lleva cridada aquell any.

*Artículo 1. - Los individuos pertenecientes al reemplazo de 1939, constituido por quienes hayan cumplido o cumplan los 19 años durante el transcurso del año actual, efectuarán su incorporación a filas, a partir del día 15 del próximo mes de noviembre.*⁸⁴

Arreu de Catalunya es feien actes de suport a benefici dels soldats que eren al front. A Moià els dies 24 i 26 de desembre, a l'Avenç Obrer Català (la Pólvara), es van fer representacions teatrals a benefici dels soldats moianesos. Es van interpretar *El místic* de Santiago Rusiñol i *Els mals esperits* de Lluís Suñer.⁸⁵ El preu de l'entrada, segons el dietari de l'Estevanell, era d'1,50 pts.

A més d'activitats amb vista a recollir diners per a la compra d'aliments i roba per als soldats, hi havia els serveis que ofería el Socors Roig Internacional.⁸⁶ Recollia donatius per fer arribar als soldats al front, gestionava el lliurament als soldats de paquets que preparaven les famílies, recollia roba d'abrigar per a afrontar l'hivern, així com donava suport material i econòmic a les famílies dels soldats. La delegació a Moià estava ubicada al núm. 10 del carrer de Francesc Viñas. A la Moretona hi organitzaren una guarderia infantil.⁸⁷

82. Sebastià SOLER COMELLAS, *Un barber al front*, edició familiar, 1995, p. 21.

83. Aquesta batalla es va produir entre el 24 d'agost i el 6 de setembre de 1937; va deixar el poble destruït.

84. *Gaceta de la República*, nº 304, 31 de octubre de 1937.

85. Elvira PERMANYER SERT, *Visca el teatre! Més de 100 anys aixecant el teló a Moià (1868-2014)*, Moià: Associació Cultural Modilianum, 2014, p. 135.

86. Entitat creada en 1922 per l'Internacional comunista. Durant la guerra civil també es va instaurar a Barcelona per donar suport i ajuda a la lluita contra el feixisme en els àmbits assistencial, econòmic i cultural als soldats i les seves famílies.

87. *Dietari de Joan Estevanell...*, p. 253.

El govern republicà es va veure obligat a traslladar-se de València a Barcelona el mes de novembre per seguretat. La situació bèl·lica continuava força desfavorable als interessos de la República, especialment després de la desfeta de l'exèrcit republicà en la batalla de Terol.⁸⁸

En començar el nou any, el mes de febrer de 1938, el Govern féu la crida d'una altra lleva, aquesta vegada la de 1929, homes que ja tenien trenta anys. Eren trenta moianesos casats amb fills, amb negocis i feina al camp, un daltabaix més en la vida del poble. Entre ells hi havia dos regidors de l'ajuntament, Joaquim Forcada Rovira⁸⁹ i Joan Artero Pujolà,⁹⁰ que s'incorporaran a files el mes de març. En la mateixa convocatòria també es cridà la lleva de 1940, els joves que durant aquell any farien 19 anys, nascuts en 1919, un total de vint-i-un joves moianesos.⁹¹

Artículo 1. - Se ordena, la movilización de todos los Oficiales, Suboficiales, Brigadas, Sargentos, Cabos y soldados comprendidos en el reemplazo de mil novecientos veinte nueve bien pertenezcan al cupo de filas, al de instrucción, a servicios auxiliares, al capítulo XVII o a la escala de complemento o fuesen beneficiarios de prórrogas de cualquier clase. Esta movilización alcanzará, asimismo, a los considerados como inútiles totales quienes se someterán a nuevo reconocimiento médico, que servirá para determinar si subsiste la inutilidad total o procede una nueva clasificación, con arreglo al último cuadro de inutilidades ...

Artículo 2. - Los individuos pertenecientes al reemplazo de mil novecientos cuarenta, constituido por quienes hayan cumplido o cumplan los diecinueve años de edad durante el transcurso del año actual, verificarán, igualmente, su incorporación a filas.

Artículo 3. - La concentración comenzará el día primero de Marzo próximo para los individuos del reemplazo de mil novecientos veintinueve y diez del mismo mes para los de mil novecientos cuarenta, verificándose la misma en los Centros de Reclutamiento, Instrucción y Movilización más próximos a la residencia actual de movilizados y reclutas.⁹²

L'exèrcit rebel arribà a la costa del Mediterrani a l'alçada de Vinaròs i Morella el 15 d'abril i deixà aïllades Catalunya al nord i València al sud. El Govern de la República continuà cridant lleves quasi a la desesperada

88. La batalla de Terol es produí del 15 de desembre de 1937 al 7 de gener de 1938.

89. Joaquim Forcada, teixidor d'ofici, va ser regidor pel PSUC de 1937 a 1938; en marxar al front va ser substituït per Josep Font Sala (acta del ple de l'ajuntament del 5 d'abril de 1938).

90. Joan Artero va ser regidor per la CNT de 1937 a 1938 en substitució de Segimon Pladevall. Havia estat membre del Comitè de les Milícies Antifeixistes de Moià.

91. *Expediente general de quintas*, 1937. AHM, Ajuntament de Moià, caixa núm. 2384.

92. *Gaceta de la República*, nº 53, 22 de febrero de 1938.

en un intent d'aturar l'avanç de l'exèrcit rebel i defensar Catalunya. Cridà dues lleves d'homes, la de 1928, entre ells Josep Coch Roca,⁹³ que es va fer guàrdia d'assalt⁹⁴ en 1937, i la de 1927, en aquest ordre, homes nascuts en 1908 i 1907; en conjunt, vint-i-tres moianesos convocats de trenta anys, mentre queia la ciutat de Lleida.⁹⁵

*Para dar cumplimiento a lo preceptuado en el artículo primero del Decreto número 66 de esta fecha, por el que se propone la movilización de los individuos pertenecientes a los reemplazos de 1928, 1941 y 1927, se ha resuelto que dicha incorporación, por lo que afecta a los del año 1928 se efectúe con arreglo a las normas siguientes: Incorporación ... Durante los días 20 y 21 del actual llevando cada uno, una manta, calzado, plato y cubierto, todo en buen estado. Donde hacer la incorporación ... El personal perteneciente a este reemplazo se incorporará a los C.R.I.M. más inmediatos a los puntos de su residencia actual ...*⁹⁶

*... se dispone la incorporación del reemplazo de 1927, con arreglo a las instrucciones que figuran en la O. C. número 5.982 de 12 del actual (D. O. número 89), con las modificaciones siguientes: a) La incorporación del personal del citado reemplazo tendrá efecto los días tres y cuatro de mayo próximo. b) Los CRIM procederán a la distribución del personal los días cinco y seis de mayo citado debiendo estar dispuestos para emprender la marcha a partir de día siete del mismo. c) A partir del tres de mayo próximo darán los jefes de los C. R. I. M. diaria y telegráficamente, noticia quimérica de los movilizados que se incorporan, expresando los que han recibido instrucción y los que carezcan de ella.*⁹⁷

*Pregó oficial: han de comparèixer a Barcelona el dia 21 els minyons de les lleves del 28 equipats amb manta, sabates i plat, i el dia 20 amb pics i pales a l'ajuntament. (18 abril 1938)*⁹⁸

*Pregó oficial: minyons de les lleves del 27 s'han de presentar equipats el dilluns dia 2 de maig a Barcelona. (30 d'abril de 1938)*⁹⁹

La situació a l'abril no havia millorat i el Govern va cridar la lleva de 1941, la que es coneixeria com la «lleva del biberó», els nois nascuts l'any 1920 i que tenien entre disset i divuit anys. Alguns havien fet una

93. Josep Coch va ser regidor pel PSUC fins a l'agost de 1937; fou substituït per Joaquim Forcada Rovira (acta del ple de l'ajuntament del dia 10 d'agost de 1937).

94. Força de policia de la República creada davant l'hostilitat popular enfront de la Guàrdia Civil. En 1936 es mantingué fidel a la República; fou suprimida a la fi de la guerra i substituïda per la policia armada (*Enciclopèdia catalana*).

95. La ciutat de Lleida cau en mans de l'exèrcit rebel el dia 3 d'abril de 1938.

96. *Gaceta de la República*, nº 104, 14 de abril de 1938.

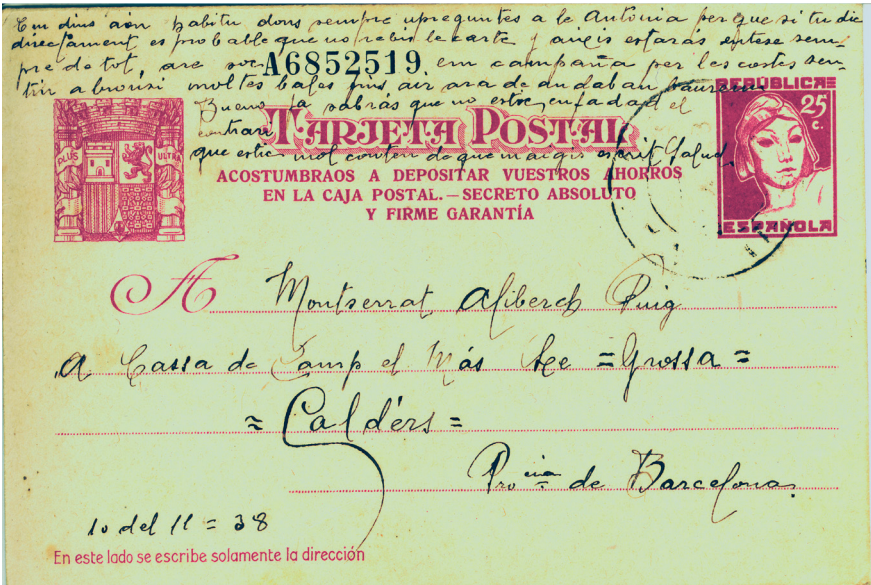
97. *Gaceta de la República*, nº 111, 21 de abril de 1938.

98. *Dietari de Joan Estevanell...*, p. 212.

99. *Dietari de Joan Estevanell...*, p. 215.

Targeta de Salvador Anfruns Clarà des del front, 1937 (col.-l. familiar).

Targeta de Casimir Aliberch des del front, 1938 (col.-l. familiar)

instrucció molt elemental i, per tant, no tenien gens d'experiència en qüestions militars. Van ser cridats vint-i-cinc joves moianesos, dels quals disset s'incorporaren els dies 27 i 28 d'abril a la caixa de reclutes núm. 26 de Barcelona.

... se dispone la incorporación del reemplazo de 1941, con arreglo a las instrucciones que figuran en la Orden Circular número 2.850 de 22 de febrero último (D. O. número 461), con las modificaciones siguientes: a) Deben incorporarse todo los individuos que hayan cumplido o cumplan los 18 años de edad en el transcurso del año actual. b) La incorporación tendrá lugar los días veintisiete y veintiocho de abril corriente ... d) Los días veintinueve y treinta del actual se procederá a la filiación de los individuos a fin de que el día treinta y uno del citado mes de comienzo la instrucción del citado reemplazo.¹⁰⁰

El mes de maig es va cridar una nova lleva, aquesta vegada d'homes de trenta-cinc anys de les lleves de 1926 i 1925, els nascuts els anys 1905 i 1904. La situació bèl·lica era cada vegada més complicada, ja que s'iniciava la batalla definitiva, la Batalla de l'Ebre, que duraria fins al mes de novembre i obligaria el Govern a modificar la forma d'allistar els homes de les lleves i a fer un control de tots els efectius disponibles amb l'objectiu de reunir el màxim de soldats per tal de protegir Catalunya davant l'arribada de l'exèrcit rebel.

... se dispone la movilización de los individuos pertenecientes a los reemplazos de 1926 y 1925, se ha resuelto que dicha incorporación se efectúe con arreglo a las normas siguientes: ... esta movilización, a los considerados como inútiles totales con objeto de ser sometidos a la comprobación correspondiente al nuevo Cuadro de inutilidades ... Para los del reemplazo de 1926 durante los días 1 y 2 de junio, y para los del reemplazo de 1925 el 5 y 6 del mismo mes, llevando a la movilización una manta, calzado, plato y cubierto, todo ello en buen estado ... Si llegado el momento de emprender la marcha las expediciones, no se hubieran recibido las prendas de vestuario y equipo, no sufrirá demora la salida de las mismas, siendo reexpedidas las indicadas prendas a los puntos donde hubiesen sido destinados los individuos. El personal perteneciente a los reemplazos que se movilizan será concentrado en los campos de instrucción del CRIM respectivo y sometido durante diez días a un plan intensivo de instrucción.¹⁰¹

Al poble, la vida era complicada, amb manca d'aliments, restriccions elèctriques perquè l'exèrcit rebel havia pres les centrals elèctriques del Pirineu, fàbriques aturades per manca de primeres matèries i el camp sense mans per a fer les feines de recol·lecció:

100. *Gaceta de la República*, nº 111, 21 de abril de 1938, p. 422.

101. *Gaceta de la República*, nº 148, 28 de mayo de 1938.

... Els camps i masies, sense aquell moviment propi de la temporada, car la meitat del jovent està absent complint els deures imposats per la superioritat en els fronts de la lluita i amb la temença de perdre part de la collita per manca de braços. A no ser pels forasters, residents i refugiats en la localitat, i el moviment que reporta l'Hospital Militar i el Quarter Escola de Guerra de Rocabrana, oferiria la vila l'espectacle quiet i solitari d'un paratge erm, mancat de vida ... (31 maig 1938)¹⁰²

Amb la batalla de l'Ebre ja iniciada i amb resultats incerts, el Govern de la República va continuar cridant més lleves, aquesta vegada les de 1924 i 1923; un total de quaranta-set moianesos nascuts en 1902 i 1901, respectivament. De la lleva de 1924 n'eren vint-i-un, cridats a l'ajuntament, els quals s'incorporarien el 23 de setembre al CRIM núm. 17 a Manresa.

... se dispone la movilización de los individuos pertenecientes a los reemplazos de 1924 y 1923 ... Los individuos pertenecientes a estos reemplazos que se encuentren en unidades de fortificaciones continuarán en ellas...

LA MOVILIZACION. — Para los del reemplazo de 1924, durante los días 18 y 19 del actual, y para los del reemplazo de 1923 el 25 y 26 del mismo, llevando cada movilizado una manta, calzado, plato y cubierto, todo ello en buen estado.

*... los movilizados efectuarán el viaje en coches requisados para este exclusivo fin por los Presidentes de los Consejos Municipales. Caso de no haber medio alguno de transporte los reclutas se trasladarán desde el punto de su residencia al CRIM respectivo, mediante marchas a pie, a razón de veinte kilómetros por día, efectuando para ello la salida con la antelación necesaria al objeto de presentarse en la fecha señalada ... Si llegado el momento de emprender la marcha las expediciones no hubieran sido recibidas las prendas de vestuario y equipo, no sufrirá demora la salida de las mismas...*¹⁰³

... ens venia a buscar perquè del telèfon 76394 ho sigui des de la Creu Roja em demanen amb tota urgència els homes que tingui de les lleves 1922-23-24 i 42; com és natural me ha posat molt de mal humor ja que jo sóc del 1923 i això sembla que es prepara per demanar-nos aviat. (10 juliol 1938)¹⁰⁴

De la lleva de 1923 hi ha divuit homes de trenta-sis anys que s'havien d'incorporar a files el dia 13 de maig i d'altres que ho farien pel setembre. Uns anirien al Centre d'Obres i Fortificacions de Solsona i d'altres al CRIM de Manresa; la fitxa de reclutament la signaven l'agutzil, Josep

102. *Dietari de Joan Estevanell...*, p. 224.

103. *Gaceta de la República*, nº 257, 14 de setiembre de 1938.

104. Ramon CANTÓ, *Ibid.*

Oller Terradellas, i Agustín Palmero López, aleshores denominat agent rural, i el recluta o algun familiar si aquest no hi era en el moment del lliurament de la citació.¹⁰⁵

*Acabo de ser avisat per que tinc de presentar-me el 26 al CRIM n° 17 o sigui a Manresa per incorporar-me a la meua quinta. Aquesta matinada o sigui diumenge el matí surto a peu cap a Manresa. Què serà de mi? Tinc confiança que tot m'anirà bé, mes al marxar de casa em fa una gran pena. (21 i 24 de setembre de 1938)*¹⁰⁶

De l'estada al CRIM de Manresa, Ramon Cantó descriu l'estat d'ànim d'un home que veu la situació difícil i que, tot plegat, és molt complicat i feixuc:

Tots els dies que hem passejo per Manresa; el dijous passat hem vaig presentar en el CRIM 17 al matí sent destinat a Vilanova [Vilatorrada] del Cardener;¹⁰⁷ al arribar allà l'ànima m'ha caigut als peus, doncs tinc de dormir a la palla; m'he enyorat com una criatura. El dissabte 1 del mes que som ens donen festa i al matí ens fan anar al camp d'instrucció que és a la carretera de Callús i els del Front Popular són els que ens fan molts discursos; el dilluns dia 3 a la tarda passo el tribunal mèdic militar; al moment d'entrar-hi em ve un mareig terrible que be just per el reconeixement i després em diuen que demà dia 4 a les 9 tinc de passar els raig X i així hem d'anar a l'Hospital antic de Manresa, on ens miren amb dit aparell, i el dia 5 a la tarda tinc de ser reconegut per un altre tribunal mèdic en el mateix CRIM. (6 d'octubre de 1938)

*Aquest matí abans de dinar ens fan anar a la Comandància on ens canten els fallos sent declarat «serveis auxiliars». (9 d'octubre de 1938)*¹⁰⁸

Aquesta nit han fet marxa els soldats útils del 1923, o sigui els més útils cap a Falset; m'ha impressionat molt, i els dels serveis auxiliars els han fet anar al Guix. (16 de novembre de 1938)

La derrota a la Batalla de l'Ebre va representar la desmoralització total dels combatents, de totes les unitats que hi participaren, un exèrcit desfet amb joves sense experiència en el combat, malmenjats i pitjor vestits, que havien patit el càstig més cruel amb la mort de molts i la malaltia de molts altres, juntament amb homes de lleves ja grans amb l'esperit combatent poc enlairat, amb el fet afegit de la incorporació forçada dels soldats que s'havien emboscat i que venien a contracor i amb poques ganes de lluitar. Tot plegat va provocar una retirada a la desbandada fins que no es va fer un reagrupament pràcticament per contenir dins el possible l'avançament de l'exèrcit rebel. Els pobles i ciutats de Catalunya anirien quedant en

105. *Expediente general de quintas*, 1938. AHM, Ajuntament de Moià, caixa núm. 2384.

106. Ramon CANTÓ, *Ibid.*

107. Sant Joan de Vilatorrada.

108. Ramon CANTÓ, *Ibid.*

mans del l'exèrcit franquista, que continuava tenint l'ajuda dels exèrcits alemany i italià.

Els feixistes comencen una ofensiva a tot el front de Catalunya, sentint-se les canonades des d'aquí Mojà. (25 de desembre de 1938)¹⁰⁹

La vila i el camp va quedant cada dia més orfe de jovent amb les lleves que el Govern va demanant. (26 de setembre de 1938)¹¹⁰

Malgrat aquesta situació tan desastrosa, encara es van fer dues crides més: una el dia 5 de gener cridant les lleves de 1922 i 1942, els homes de les quals s'havien d'incorporar a l'exèrcit entre els dies 10 i 13:

Artículo 1. - Se ordena la movilización de todos los Oficiales, Suboficiales, Brigadas, Sargentos, Cabos y soldados pertenecientes al reemplazo de 1922, bien sean del Cupo de filas, del de instrucción, de los Capítulos XVII y XX, Escala de Complemento, beneficiarios de prórrogas de cualquier clase y los declarados inútiles temporales o aptos para servicios auxiliares. Esta movilización alcanzará asimismo a los que fueron clasificados inútiles totales, quienes se someterán a nuevo reconocimiento médico ...

Artículo 2. - Igualmente se ordena la incorporación de aquellos ciudadanos que, perteneciendo al reemplazo de 1942 cumplan los 18 años en el transcurso del primer trimestre de 1939, o sea aquellos que hayan nacido desde el 1 de Enero al 31 de Marzo de 1921. La incorporación tendrá lugar en los Centros de Reclutamiento, Instrucción y Movilización los días 12 y 13 del corriente.¹¹¹

Els homes de la lleva del 1922 eren nascuts en 1901, a la ratlla dels quaranta anys, i la del 1942 eren joves nascuts el primer trimestre de 1921. Ambdues s'havien de presentar a l'ajuntament el dia 7 i el dia 11 sortien cap a Manresa.

... portar una manta, una muda, plat, cullera, vas i sabates en bon ús. Abans, reconegut pel metge Rius.¹¹²

La segona crida a la desesperada va ser feta el dia 14 de gener i afectava les lleves de 1921 fins a la de 1915. El dia 16 s'havia de presentar a l'ajuntament la del 1921 i la del 1920 el dia 20 de gener.

Se autoriza al Ministro de Defensa Nacional para movilizar totalmente los reemplazos de mil novecientos veintiuno, mil novecientos veinte, mil novecientos diecinueve, mil novecientos dieciocho, mil novecientos diecisiete, mil novecientos dieciséis y mil novecientos quince a medida

109. Ramon CANTÓ, *Ibíd.*

110. *Dietari de Joan Estevanell...*, p. 243.

111. *Gaceta de la República*, nº 5, 5 de enero de 1939.

112. *Expediente general de quintas*, 1938. AHM, Ajuntament de Mojà, caixa núm. 2384.

*que las necesidades de la guerra lo dispongan.*¹¹³

*Pregó oficial: presentació avui a les 3 de la tarda a casa la vila de les lleves de l'any 1904 al 1914, dels quaranta als quaranta-cinc i dels quaranta-cinc als cinquanta-cinc anys. A les 3, m'inscriu a casa la vila: nom, anys i professió. (22 de gener de 1939)*¹¹⁴

Tots aquests moviments d'homes es produïen davant una situació de col·lapse de l'Exèrcit Popular i del territori amb la retirada dels soldats republicans a la desbandada cap a posicions de rereguarda, amb l'objectiu d'anar retardant el que era inevitable: la desfeta i la derrota.

La ciutat de Tarragona queia el 13 de gener, Reus el 15, Igualada el 22, es lluitava en la batalla del Llobregat els dies previs a l'entrada a Barcelona, que queia el dia 26, Manresa el 24, Granollers el 28, i Mojà el 29, fins a Girona, que cau el 5 de febrer de 1939.

Els emboscats moianesos

Des de bon començament de la guerra i amb els esdeveniments que s'anirien produint al llarg d'aquesta, s'acceleraren un seguit de decisions personals entre els homes i joves que periòdicament varen ser cridats per a reforçar l'Exèrcit Popular. Era evident que un nombre important de joves i homes no es presentava a la crida oficial del Govern de la República ni a la crida prèvia d'incorporació que feien els ajuntaments. Aquests no presentats eren considerats pròfugs a efectes oficials, amb la corresponent sanció segons el *Reglamento* i els diversos decrets que es dictaren.

Cadascun dels joves i homes va haver de decidir si complia l'ordre d'incorporació a files del Govern o posava al davant la seva seguretat i la de la família. Com en totes les situacions complicades, les decisions dels joves i de les famílies foren diferents: uns decidiren fer-se voluntaris abans que els cridessin a files; d'altres s'amagaren a casa o al bosc, és a dir, «s'emboscaren»¹¹⁵ per no ser reclutats, ja fos per por d'anar al front a mesura que la guerra no jugava a favor de l'Exèrcit Republicà o per no estar d'acord amb la República i considerar, per tant, que la situació del país els afectava, passant d'altres per plantejaments religiosos i morals tant personals com familiars; i encara molts simplement hi anaren perquè la seva lleua era cridada pel Govern legal, podríem dir que van ser *soldats forçats*,¹¹⁶ els que realment patiren les conseqüències durant la guerra i després d'aquesta.

113. *Gaceta de la República*, nº 14, 14 de enero de 1939.

114. *Dietari de Joan Estevanell...*, p. 261.

115. Esther MIRALLES, *Emboscats: la guerra dels que no hi van anar*. Pròleg de Josep Ma. Terricabras. Badalona: Ara Llibres, 2013.

116. James MATTHEWS, *Soldados a la fuerza: reclutamiento obligatorio durante la guerra civil, 1936-1939*. Madrid: Alianza Editorial, 2013.

Cal dir que els fets gravíssims d'ordre públic i polític pels desgavells contra persones i propietats a l'inici de la guerra no van pas afavorir una resposta positiva d'aquells que dubtaven dels beneficis d'una república, ans al contrari, va provocar rebuig. Aquest rebuig es va transformar en dues accions: per una banda, passar-se al bàndol rebel quan això fos factible, tot i jugar-s'hi la vida i, per tant, ser considerat desertor; i per l'altra, amagar-se tot esperant el final de la guerra.

Molts joves i homes, des de la reorganització de l'exèrcit el març de 1937 i amb l'obligació d'incorporar-se a files en el moment de ser cridada la seva lleva, decidiren fugir de la vida pública i amagar-se. Aquest fenomen tot just es comença a estudiar i les dades són poc fiables en no poder contrastar les informacions d'aquí o d'allà, ja que gran part dels emboscats han tardat molt a explicar la seva decisió i experiència, i ara molts ja no hi són.

La recerca de joves no presentats a la crida de la lleva implicava que arribessin al poble policies de la Guàrdia d'Assalt, amb armes i vehicles, que es dedicaven a anar per cases i masies on suposadament hi havia algú amagat. No sempre ho aconseguien; però, en començar l'any 1938, la recerca es va intensificar. Els que detenien a Moià i als seus voltants, a l'espera d'anar a Manresa, eren tancats a l'hospici.

... la guàrdia d'assalt a les 3 i 4 de la matinada del dilluns 24 com en altres cases del terme de Collsuspina, Muntanyola i Sasserra, amb l'arribada d'un centenar de guàrdies emplaçant una ametralladora a la plaça i començant la tasca qual pretext fou i és encara la recerca de jovent, minyons de les lleves militars amagats per aquells llocs. (31 de gener de 1938)¹¹⁷

Alguns dels joves emboscats participaven en la vida de la masia que els sustentava, essent un suport a les tasques del camp, ja que moltes masies tenien el homes a la guerra. Tota una contradicció. D'altres participaren en les tasques de sabotatge a la rereguarda republicana.

Al Soler de Terrades, la policia ha anat en busca dels refugiats en número d'uns dotze o quinze, jovent de les lleves militars, sense resultat per aquelles bagues. (12 de març de 1938)¹¹⁸

El Consell de Ministres del Govern republicà, vista la dificultat d'aconseguir les incorporacions completes de les lleves i recuperar els pròfugs i els emboscats, el dia 9 d'abril de 1938 creà el Centro de Recuperación de Personal i donà un seguit d'ordres per aconseguir-ho, implicant els governs municipals amb l'amenaça de ser titllats de còmplices en la deserció.

117. *Dietari de Joan Estevanell...*, p. 195

118. *Dietari de Joan Estevanell...*, p. 213

Segunda. En las poblaciones menores de 10.000 habitantes, todas las autoridades locales están obligadas a dar cuenta a la autoridad militar más próxima del personal que se halle en el término municipal de aquéllas y que, correspondiéndole por su edad prestar el servicio militar, no se encuentre prestando servicio en las unidades combatientes.

Se concede un plazo de setenta y dos horas a partir de las 12 horas del próximo día 10, para que todos los individuos que pertenezcan a los remplazos movilizados y se hallen indebidamente fuera de filas se presenten en los Centros de Recuperación o en los de Reclutamiento, Movilización e Instrucción más próximo. Todos los ciudadanos que después del plazo que acaba de marcarse sean habidos eludiendo el servicio militar sin plena justificación, serán entregados a los Tribunales militares para ser juzgados ante ellos por el delito de alta traición.¹¹⁹

Per a fer aquesta tasca, el govern de la Generalitat va enviar els carrabiners als pobles. A Moià van arribar el dia 18 de juliol i iniciaren la cerca de joves amagats. Paral·lelament i acollint-se a la proposta del Govern republicà del 9 d'abril, una quinzena de joves moianesos es presentaren voluntàriament a les autoritats.

Els familiars de joves i homes no presentats, ja sigui perquè no eren al poble o encara estaven amagats o perquè havien passat a França i canviat de bàndol, varen ser detinguts i portats a Manresa, on restaren alguns dies o setmanes. Tant als joves presentats com als detinguts i als familiars dels no presentats, se'ls emporten el dia 28 de juliol;¹²⁰ els joves, als Centres de Reclutament, i alguns dels detinguts, al castell de Montjuïc.

Avui a la plaça de St. Sebastià ha arribat un camió amb un destacament de carrabiners a l'objecte de fer sortir tots els que no s'havien presentat per anar al servei, doncs els que no es presenten agafaran els de casa seva. Aquest vespre s'han presentat molts, tots els que es presentin no els faran res. (20 de juliol de 1938)¹²¹

42

352

El fet que no es presentessin a la crida preocupava el Govern de la República, ja que amb l'ordre de l'abril no havien obtingut el resultat esperat, i van decidir promulgar una amnistia el 18 d'agost de 1938 per als qui es presentessin entre aquesta data i el 15 de setembre, amb l'únic objectiu de disposar d'un exèrcit amb prou efectius per a fer front a l'exèrcit rebel:

Artículo primero. Se concede un plazo, que expira el día 15 de septiembre próximo, a todos los individuos pertenecientes a los reemplazos

119. *Gaceta de la República*, nº 99, 9 de abril de 1938.

120. Ramon CANTÓ, *Ibid.*

121. Ramon CANTÓ, *Ibid.*

movilizados, no incorporados a su debido tiempo o que hayan abandonado sus destinos, así como a los voluntarios que se encuentren en esta última situación, para que se presenten ante los Centros de Reclutamiento, instrucción, movilización, recuperación de personal, autoridades encargadas de la recluta de voluntarios, jefes o directores de los establecimientos penitenciarios, campos de concentración y brigadas de fortificaciones.

Artículo tercero. Los tribunales de todas clases sobreseerán los expedientes incoados contra prófugos y desertores hasta el diecinueve de julio de mil novecientos treinta y ocho, sea cualquiera la estimación jurídica que hayan merecido los hechos y los preceptos legales aplicados.¹²²

Els boscos del Moianès eren prou frondosos, especialment a la zona nord, amb moltes masies disseminades, amb gent del territori que coneixia prou bé camins, corriols, fonts... on amagar-se, ja fos en barraques camuflades, coves i balmes amb una certa seguretat i alhora poder estar en contacte amb les masies que els proporcionaven avituallament i abríc, a més de disposar de la informació dels de casa, del poble i del país. Als voltants del Molí del Perer més d'una dotzena de joves varen estar amagats fins a acabar la guerra, així com a les bagues del Soler de Terrades, cap a la Torre de Casanova, Caselles, la Franquesa, també a les costes de Montbrú i a la vall de Marfà i a les masies dels voltants de Colluspina.

Amb l'aministia concedida pel Govern retorne a les llars la majoria dels detinguts, encobridors dels minyons amagats o desertors amb la condició

I tu? Què has fet per la victòria? (L. Goñi, 1936, 100 x 70 cm) (Col·lecció de Cartells del Pavelló de la República, UB)

122. *Gaceta de la República*, nº 230, 18 de agosto de 1938.

*de subjectar-se a la llei per tot el 15 vinent de setembre, sota pena de tornar a sofrir el rigor per incompliment. (31 d'agost de 1938)*¹²³

*Pregó oficial: després del retorn dels presoners, dels emboscats i de la compareixença dels minyons de les lleves demanades, el Govern dóna una concessió fins al dia 15 per a anar aquests a llurs cases amb la condició de presentar-se de nou el dia 16, amb l'aplicació amb molta severitat de la pena que els correspongui als incomplidors i als familiars que restin encara encobridors dels seus; els minyons en revisió mèdica que no hagin comparegut encara, també deuen posar-se al corrent del compliment. (8 de setembre de 1938)*¹²⁴

Els joves moianesos presentats i detinguts, un cop a Manresa van ser allistats i destinats al front de guerra, principalment als fronts de l'Ebre o del Segre, ja fos a primera línia, a transmissions o a fortificacions. Així ho explica Salvador Farràs, de la lleva de 1936, que s'hauria d'haver incorporat a l'exèrcit el març de 1937 en una primera crida i el març de 1938 en una segona, però que va estar amagat uns quants dies fins que va decidir tornar a casa, on va ser detingut i portat a Manresa, al convent dels Escolapis, i d'allà al front de guerra a la zona de Balaguer i després a la 137ª Brigada Mixta¹²⁵ destinada a la zona de la Noguera Pallaresa fins al final de la guerra.¹²⁶

Després del gener de 1939

A mesura que l'exèrcit «nacional» ocupava els pobles i les ciutats de Catalunya fins a arribar a la frontera amb França, es produïren un seguit de fets polítics i ideològics, dels quals indiquem els més importants en relació als soldats de l'exèrcit de la República. A aquests presoners no se'ls aplicaria mai el concepte de «presoners de guerra», serien simplement presoners i, per tant, el tracte i les condicions d'empresonament que recomanava la Convenció de Ginebra de 1929 no se'ls aplicarien mai.¹²⁷

44 La política repressiva que s'aplicaria als soldats republicans presoners,

123. *Dietari de Joan Estevanell...*, p. 239.

124. *Dietari de Joan Estevanell...*, p. 240.

125. La 137ª Brigada Mixta es va formar el maig de 1937 com a reserva de l'Exèrcit de l'Est, actuant bàsicament a les terres de la Noguera Pallaresa. *Reseña biográfica de las brigadas mixtas del Ejército Popular*, <<https://www.combatientes.es/137BrigadaMixta>> [consulta: març 2020].

126. Salvador FARRÀS I TRIA, *Memòries de l'avi Cabaler als 75 anys, fetes per ell mateix*. Edició familiar, 1990.

127. *Conveni de Ginebra sobre el tracte als presoners de guerra*. Signat el juliol de 1929 i ratificat per Espanya l'agost de 1930, <<https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/INTRO/305>> [consulta: abril 2020].

però també a la resta de ciutadans, tenia tres importants lleis al darrere que, aplicades als soldats republicans presoners, podia allargar la seva estada als camps de concentració o fer que continuessin en els batallons de treballadors forçats; per una banda, la *Ley de responsabilidades políticas*¹²⁸ afectava qualsevol ciutadà, home o dona, de tots els àmbits socials, culturals i econòmics, qüestionant les seves activitats des de l'any 1934, relacionades poc o molt amb la República i molt especialment després de l'aixecament militar del 18 de juliol; la *Ley de represión de la masonería y el comunismo*¹²⁹ podia afectar els soldats presoners que fossin membres d'algun partit comunista com ara el PSUC;¹³⁰ per últim, la *Ley de seguridad del Estado* de 1941.¹³¹

En la España Nacional existe una Justicia igual para todos. Esta justicia, que se conoce por el nombre de Justicia de Franco, constituye una de las bases principales del Nuevo Estado edificado con tanta sangre heroica e innumerables sacrificios sublimes.

... Pero para que la Justicia de Franco sea igual para todos, necesita y pide la colaboración de los buenos españoles...

*Es necesario que todos cooperemos en la labor depuradora con el fin de que la Justicia de Franco continúe siendo una de las bases principales del Nuevo Estado.*¹³²

Tots són presoners

El nombre de soldats republicans fets presoners va ser nombrosíssim, ja fossin ferits o capturats defensant la seva posició a la trinxera o al camp, i augmentava considerablement a mesura que l'exèrcit «nacional» anava ocupant territori. Aquests soldats eren ubicats en presons improvisades als pobles i ciutats, a l'espera de decidir el seu immediat futur, tal com havia passat a la resta dels territoris de la península.

A pesar del mal tiempo, ha continuado el brillante avance de nuestras tropas, que han logrado hacerlo en una profundidad media de nueve kilómetros, habiéndose ocupado los pueblos de Balsareny, Puigreig, Santa María de Oló, Moyá, Cardedeu y Llinás del Valles, y según noticia no bien confirmadas todavía, los de Dosrús, La Garriga, Santa Eulalia de Ronsana y Caldas de Montbuy, batiéndose a tres brigadas

128. *Boletín Oficial del Estado*, nº 44, 13 de febrero de 1939.

129. *Boletín Oficial del Estado*, nº 62, 2 de marzo de 1939.

130. Partit Socialista Unificat de Catalunya, format en 1936 amb la unió dels partits obrers a Catalunya.

131. *Boletín Oficial del Estado*, nº 101, 11 de abril de 1941.

132. «La Justicia de Franco necesita y pide la cooperación de todos los españoles», *La Vanguardia Española*, 8 de febrero de 1939, p. 7.

internacionales, las once, trece y quince, de las que se ha cogido la documentación.

*Salamanca, 29 de Enero de 1939, III Año Triunfal. El General Jefe de Estado Mayor, Francisco Martín Moreno.*¹³³

L'arribada a Moià de l'exèrcit «nacional» no va ser excessivament traumàtica en relació als moianesos, segons les poques cròniques existents: una benvinguda continguda i quatre visques. Les tropes republicanes en la retirada per les costes de Pol deixaren soldats ferits, desmoralitzats i cansats de tanta lluita i penúria, que van ser fets presoners. A Moià van ser tancats les primeres hores i dies entre el col·legi dels escolapis i la fàbrica dels Merinos¹³⁴ per a passar tot seguit a Manresa.

*Al punt del migdia solar, entren per la Mànega, pel Salt i l'Oratori les primeres patrulles a la vila, trobant-se juntes a la Font Nova, on els veïns surten a rebre'ls. L'artilleria roja va replegant-se d'un puig a l'altre per la serra i la falda de Ferrerons ... (29 de gener de 1939)*¹³⁵

*... a dos quarts d'una de l'hora roja entren dos tancs que quan són a la baixada del Mestre criden «Viva Franco, Arriba España». Jo, junt amb el Florián, guàrdia civil, sortim al carrer i com que vaig amb l'uniforme de la Creu Roja es creuen que sóc un soldat roig, fent-me presoner amb el Joan Soler i els guàrdies civils Florián, Font,¹³⁶ López, Congost i Manolo, portant-nos a la fàbrica dels Merinos, on passem la nit. (29 de gener de 1939)*¹³⁷

*Allà a mig matí ens treuen i marxem a peu uns 5.000 presoners de guerra cap a Manresa. Plou, el pont de la riera de l'Om és volat. Quan som els plans de Bussanya puja una columna, hi van molts moros, a molts els prenen tot el que porten, a mi em prenen la manta, jo li torno a prendre. Quan és fosc entrem a Manresa, portant-nos allotjats al quartel del Carme. Vaig sempre entre els guàrdies civils, donant-nos una habitació, que hi dormin en Congost, Florián, Manolo i jo, i la del davant en López i Font, on dormim bastant bé. (30 de gener de 1939)*¹³⁸

Paral·lelament, els joves i homes moianesos emboscats durant els mesos de guerra anaven apareixent al poble i a casa seva.¹³⁹ Alguns es presentaven a l'ajuntament i es lliuraven als militars que restaven al poble,

133. *La Vanguardia Española*, 30 de enero de 1939, p. 1.

134. Podria ser l'antiga fàbrica de les Faixes, on feien teixits de llana d'ovella merina.

135. *Dietari de Joan Estevanell...*, p. 265.

136. Probablement és el guàrdia civil Joan Font Salleras.

137. Ramon CANTÓ, *Ibid.*

138. Ramon CANTÓ, *Ibid.*

139. *Dietari de Joan Estevanell...*, p. 270: Domènec Canet, Isidre Prat, Miquel Vilarrúbia...

Targeta de Casimir Aliberch escrita des del camp de concentració d'Avilés, 1939 (col·l. familiar)

però també van ser definguts per sospitosos de no ser tan «nacionals», caldria demostrar-ho amb documents.

Durant els mesos següents arribarien al poble soldats moianesos provinents dels hospitals, ja fossin malalts o ferits de guerra, i dels camps de concentració on havien estat empresonats. Tots s'havien de presentar a la Guàrdia Civil¹⁴⁰ i a l'ajuntament.

*Con fecha sale para esa localidad debidamente pasaportado y llevando consigo la ficha de libertad provisional, el concentrado en este Campo ... habiéndosele advertido la obligación de presentarse ante su autoridad ...*¹⁴¹

Segons les notes del dietari de Joan Estevanell, sembla que es feia un pregó oficial de la presentació a l'ajuntament.¹⁴² No queda clara aquesta informació; dóna a entendre que era una obligació, però no s'ha trobat

140. Els comandants de la caserna de Mojà: 1939, Desiderio Ruano; 1940, Vicente Sánchez, i 1941, Hipólito Priego (AHM, Ajuntament de Mojà, Correspondència entrada, caixes 2041-2042).

141. Carta sense número d'entrada, amb data 1 de juny de 1939, de la Comisión Clasificadora de Prisioneros y Presentados, de San Juan de Mozarrifar, Saragossa.

142. *Dietari de Joan Estevanell...*, 24 de juny de 1939, p. 306.

cap document d'aquestes accions ni cap nota en les actes de plens de l'ajuntament.

L'estada a les presons dels soldats republicans i dels civils en edat militar s'iniciava en centres de reclusió improvisats, ja fossin edificis civils o religiosos, a l'espera de ser traslladats a camps de concentració per a ser classificats. Els qui van ser detinguts per haver estat regidors i els qui van formar part del Comitè o li van donar suport i van ser acusats de delictes, van quedar-se inicialment a Manresa, on el jutjat militar núm. 2 del Consejo de Guerra Permanente els obria diligències.¹⁴³

Passem tot el dia sense fer res, diuen que hem d'anar a un camp de concentració que hi ha a Zaragoza i allà faran la classificació i els que no estiguin compresos en quintes com jo de seguida aniran a casa, això m'escama, ja que anant depresa n'hi ha per tres o quatre setmanes. (31 de gener de 1939)¹⁴⁴

Els camps de concentració per a soldats republicans i presentats al bàndol rebel ja existien durant la guerra civil en els territoris que l'exèrcit «nacional» ocupava,¹⁴⁵ però en acabar la guerra la política repressiva del nou règim en va augmentar el nombre, els reestructurà i els va donar validesa jurídica creant la Inspección de Campos de Concentración. Van ser un element repressiu de primer nivell, una manera més de subjugar els vençuts de la guerra, controlant els homes als camps i presons (càstigs, tortures, humiliacions, etc.) i de retruc les seves famílies als pobles i ciutats; els van adoctrinar per a ser membres de la Nueva España; els van condemnar a treballs forçats per a refer les infraestructures destrossades per la guerra (camins, carreteres, vies de tren, canals de reg, ponts, fortificacions, etc.) i van ser utilitzats com a mà d'obra barata (esclava) en empreses addictes al Movimiento (mines, indústria metal·lúrgica, finques agràries, Valle de los Caídos, etc.).

Dels centres de reclusió inicial, els Centros Provisionales de Evacuación,¹⁴⁶ els soldats presoners passaven a camps de concentració a l'espera de ser classificats per la Comisión Clasificadora de Prisioneros y Presentados, vivint en condicions deplorables, sense cap procediment ni judici, simplement esperant l'arribada dels documents que els havien de treure del camp, uns avals que podien tardar dies o mesos. Per tant, la classificació dels presoners era importantíssima, ja que el que deien aquests avals implicava sortir del camp o ser portat davant la justícia militar del vencedor.

48

358

143. Dada extreta de la Correspondència, Entrades de l'Ajuntament, 1939, AHM, caixa 2041.

144. Ramon CANTÓ, *Ibid.*

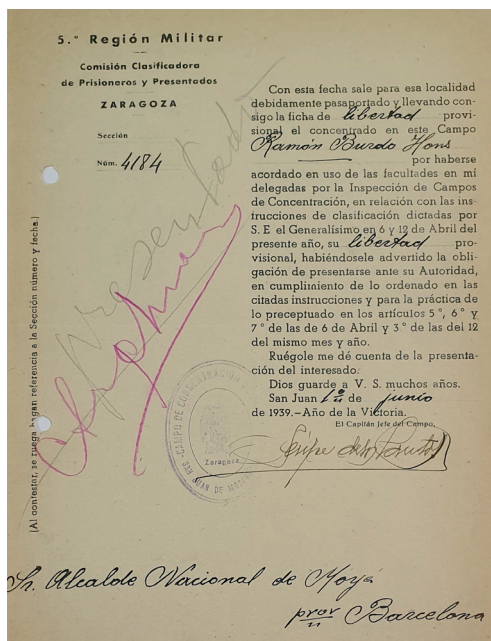
145. *Boletín Oficial del Estado*, nº 258, 5 de julio de 1937.

146. N'hi havia un a Manresa.

La classificació dels soldats presoners tenia diversos graus: «afecto o no hostil» al Movimiento Nacional s'aplicava a soldats que havien estat mobilitzats obligatòriament per l'Exèrcit Republicà i els que s'havien passat a l'exèrcit «nacional» i, per tant, podien ser deixats en llibertat; els d'«afecto dudoso» o «desafecto sin responsabilidad», bàsicament els soldats que s'havien incorporat voluntàriament a l'Exèrcit Republicà, eren enviats a batallons de treball i, si eren homes en edat militar, podien anar als batallons de «soldados-trabajadores». Però si eren classificats com a «desafectos con responsabilidad», soldats que havien estat membres d'algun partit polític contrari al Movimiento o regidors d'ajuntament, aquests eren enviats a la justícia militar, on suportaven un judici sumaríssim amb resultat de presó, desterrament o afusellament.¹⁴⁷

*... es presenta a l'Ajuntament, local de la F.J.O.N.S. per parlar amb el jefe de Falange demanant per quin motiu no fan l'aval al jove Sebastià Soler. Excusant-se ... que tenen molta feina, que segur que el tenien fet. Miren i res de res. Miri, esperi, que el farem de seguida.*¹⁴⁸

Els soldats moianesos presoners es veieren dins aquesta teranyina repressiva i pràcticament tots passaren per algun camp de concentració per a ser classificats per la Comisión Clasificadora de Prisioneros y Presentados; s'ha pogut aclarir que alguns passaren pels camps de concentració d'Aranda de Duero (Burgos),¹⁴⁹ Avilés (Astúries), Deusto (Biscaia),¹⁵⁰ Miranda de Ebro

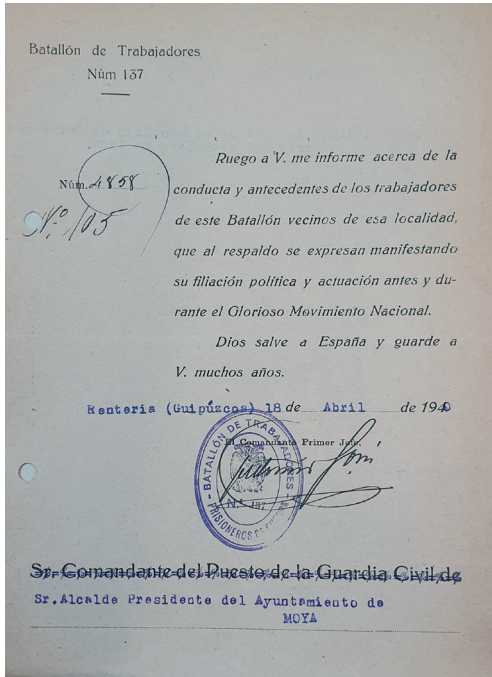
Carta de la Comisión Clasificadora de Prisioneros y Presentados de Zaragoza posant en llibertat Ramon Burdó Homs, 1939 (AHM)

147. Javier RODRIGO, «Internamiento y trabajo forzoso: los campos de concentración de Franco», *Hispano nova: revista de historia contemporánea*, núm. 6, 2006, <<http://hispanianova.rediris.es>> [consulta: maig 2018].

148. Sebastià SOLER, *Ibid.*, p. 50

149. Creat el juliol de 1937 i obert fins al novembre de 1939.

150. A la Universitat de Deusto.

Carta del Batallón de trabajadores nº 137 de Renteria demanant aval sobre Joan Riu [Rius] Crivillers, 1940 (AHM)

(Burgos),¹⁵¹ Sant Sebastià (Guipúscoa) i Santander.

A Catalunya també n'hi va haver, però són poc o gens coneguts; molts van estar funcionant com a lloc on repartir els presoners fets durant l'ocupació de Catalunya cap a d'altres camps i es van anar tancant durant el 1939: la Seu Vella, el Seminari Vell i el Seminari Nou, a Lleida; l'Institut Pere Mata, l'Escola del Treball i el convent de Sant Francesc, a Reus; els convents de les Carmelites i de les Oblates, a Tarragona; la Universitat de Cervera; el col·legi dels Escolapis, a Manresa, etc. A Barcelona, dos a Horta, el Palau de les Missions de Montjuïc i la fàbrica del Cànem.¹⁵²

... veo en tu carta que me explicas un poco de mis compañeros de fatiga, veo que me escribes que el Francisco está aun en su casa y también de Santiago que está en Burgos ... No te estrañes que te escriba en postal y con lápiz, lo hago para saber si la recibes. Mi hermano veo que ya ha salido del campo de concentración.¹⁵³

50

360

Un cop classificats, els «afectos dudosos» eren enviats a camps de concentració, on funcionaven batallons de treballs forçats, mà d'obra esclava. A partir de la documentació consultada a l'Arxiu de Moia¹⁵⁴ hem identificat el número d'alguns d'aquests batallons de treball on van anar

151. Va ser creat en 1937 amb la caiguda del nord de la península i va estar funcionant fins al 1947; fou un dels més grans pel nombre de presoners que hi van passar.

152. Aram MONTFORT, «Los campos de concentración franquista y su funcionamiento en Cataluña», *Hispania: revista española de historia*, núm. 231, enero-abril, 2009, pp. 147-178.

153. Carta-postal enviada per Casimir Aliberch a la seva germana Montserrat des d'Avilés, datada el 6 de març de 1939.

154. Correspondència d'entrada-sortida de l'Ajuntament. AHM, caixa 2041.

a parar soldats moianesos; només hem pogut saber el número i, en algun cas, la ciutat des d'on arribava la sol·licitud d'informes o cap on sortien les respostes de l'ajuntament, sempre signades per l'alcalde.

- Batallón de trabajadores nº 30, Valladolid.
- Batallón de trabajadores nº 43, Barcelona.
- Batallón de trabajadores nº 102, Boltanya, Osca.
- Batallón de trabajadores nº 115.
- Batallón de trabajadores nº 126, Sondica, Biscaia.
- Batallón de trabajadores nº 137, Renteria, Guipúscoa.
- Batallón de trabajadores nº 138, Quinto de Ebro, Saragossa
- Batallón de trabajadores nº 139, Mallorca.
- Batallón de trabajadores nº 161.
- Batallón de trabajadores nº 162, Girona.
- Batallón de trabajadores nº 163, Xerta, Tarragona.
- Batallón de trabajadores nº 170, Osca.

Els soldats moianesos que havien participat en les accions del Comitè de Milícies Antifeixistes els primers mesos de la guerra, els que van ser regidors de l'ajuntament des de 1936, els que se significaren políticament en els fets de 1934 i en la problemàtica de la propietat de la terra, i els que eren membres d'algun partit polític d'esquerres, tots ells van ser els que patiren presó, ja que els avals que necessitaven no van ser mai positius per part de les autoritats moianeses.

Les presons on consta que van estar són: el *destacamento de penados* de Quinto de Ebro, en els batallons de treball per a la reconstrucció del poble (igual que els que estaven al camp de concentració de Belchite construint el poble nou i altres pobles de la zona de Saragossa); la presó del monestir de San Miguel de los Reyes, a València;¹⁵⁵ la Prisión Celular (la Model), la presó de Sant Elies o el castell de Montjuïc, a Barcelona.

Tot controlat: ajuntament, poble i religió

Franco va tenir gran cura de controlar els municipis de cara als seus interessos polítics. Controlat el municipi, controlava el territori i la gent de ben a prop. En el moment de l'ocupació de pobles i ciutats es crearen unes comissions gestores provisionals, inicialment sota control militar i de pocs membres, que al cap d'un any serien rellevades per consistoris amb alcaldes i regidors sota la tutela directa del governador civil —ahora cap de la Falange a la província—, que depenia directament de Madrid, on també s'havien d'aprovar els nomenaments dels membres dels

155. Actualment seu de la Biblioteca Valenciana.

consistoris.¹⁵⁶ Els homes que van formar aquestes gestores havien de ser fidels al Movimiento i de bona conducta moral i religiosa. Pràcticament tots els elegits van ser homes d'edat, ja que els homes de mitjana edat i els joves havien estant mobilitzats per la guerra i no eren al seu poble.

Els membres de la comissió gestora de l'Ajuntament de Moià¹⁵⁷ van ser: com a alcalde-president: Jaume Orriols Badals, mestre d'obres;¹⁵⁸ 1r tinent d'alcalde, Josep Castells Vilaró, comerciant a compte propi;¹⁵⁹ 2n tinent d'alcalde, Miquel Oller Berenguer, delegat de la sucursal de la Caixa de Pensions,¹⁶⁰ i com a regidors: Josep Fonts Carbonés, moliner, i Sebastià Antúnez Crusat, carnisser.¹⁶¹ Aquesta gestora es va formalitzar en presència i amb el vist-i-plau del *capitán habilitado* del Cuerpo Jurídico Militar José Me Salcedo, en nom del *general jefe* del Cuerpo del Ejército del Maestrazgo amb seu a Saragossa.¹⁶² Aquesta gestora signaria els avals sol·licitats per als moianesos presoners de guerra i pels que eren a les presons pendents de ser alliberats o de millorar les seves condicions carceràries.

La comissió gestora seria substituïda l'agost de 1940¹⁶³ per un consistori format per: Francesc Alibés Vilarrúbia, com a alcalde-president, propietari del Masot;¹⁶⁴ 1r tinent d'alcalde, Enric Nadeu Capdevila;¹⁶⁵ 2n tinent d'alcalde, Lluís Guiteras Barceló;¹⁶⁶ regidors: Domènec Canet Vilella,¹⁶⁷

156. Martí MARÍN CORBERA, «Franquisme i poder local: construcció i consolidació dels ajuntaments feixistes a Catalunya, 1938-1941», *Recerques*, núm. 31, 1995, pp. 37-52.

157. Acta de la sessió de constitució de la comissió gestora del dia 2 de febrer de 1939 celebrada a l'ajuntament.

158. En 1936 se li van confiscar finques i l'empresa col·lectivitzada dins la Cooperativa de la Construcció.

159. Josep Castells havia estat alcalde en 1930 i 1931. Se li van confiscar finques en 1936.

160. Membre relacionat amb activitats dels quintacolumnistes a Moià (*Vida quotidiana i salvació del patrimoni*, pp. 34-35).

161. Sebastià Antúnez havia estat regidor en 1931. Se li van confiscar finques en 1936.

162. Albert ARNAUS PICAÑOL, «La comissió gestora municipal: una eina al servei de la informació política (Moià 1939-1940)», dins *Actes de les Jornades sobre la fi de la Guerra Civil*, Olot 2001, pp. 367-392.

163. Acta del ple municipal celebrat el 5 d'agost de 1939.

164. Nascut en 1914. Fill de víctima de la repressió de 1936, ex-captiu amb propietats decomissades. Morí en 1962.

165. Era sastre d'ofici, havia nascut en 1913 a Borredà i només feia cinc anys que vivia a Moià.

166. Pagès, nascut en 1910; familiars seus capellans van ser morts en 1936.

167. Era fuster d'ofici, nascut en 1906. Ja havia estat regidor de l'ajuntament de 1934 a 1935. Membre de la Lliga. En 1939 era membre de la Falange.

Simó Illa Estevanell,¹⁶⁸ Sebastià Alberch Orriols¹⁶⁹ i Jesús Sert Palau.¹⁷⁰ Aquest primer consistori franquista continuaria la tasca de signar avals per als moianesos, ja fossin positius o negatius, per a sortir dels camps de concentració i de les presons. El 31 de març de 1942¹⁷¹ van ser destituïts els regidors Enric Nadeu, Simó Illa i Sebastià Alberch, substituïts per Josep Estevadeordal Carrera,¹⁷² Miquel Vilarrúbia Pineda¹⁷³ i Emili Clarà Abancó.¹⁷⁴

L'altre fet polític que condicionaria la vida dels presoners de guerra seria la creació de la secció local de la Falange Española y de las JONS a Moià, el dia 7 de febrer de 1939, que seria el braç polític que controlaria la vida moianesa en tots els àmbits, ja que formaria part de totes les activitats econòmiques, culturals i polítiques de manera destacada. Cal recordar que l'abril de 1937, Franco havia constituït un partit únic amb la suma de diversos partits de dretes,¹⁷⁵ al qual es donaria carta blanca per a controlar i supervisar tota la vida política i social dels territoris que anava ocupant, com també consolidar les adhesions tant d'empresaris com de treballadors, de joves i de dones, al que era el Movimiento Nacional. Els seus avals eren obligatoris per a qualsevol que necessités sortir dels camps de concentració. A l'Arxiu de Moià, en la documentació de l'ajuntament no s'hi ha trobat cap informe.

Alguns membres de la secció local de Falange havien estat regidors de l'ajuntament abans de la guerra, com Domènec Canet Vilella, Josep Estevadeordal Carrera, Emili Clarà Abancó, Agustí Vives Sansalvador.¹⁷⁶ També en formaven part, entre molts d'altres, Miquel Grau Valldaura, manyà, i Joan Clarà Abancó, teuler.

... por Falange local el jefe don Domingo Canet y los miembros de la Jefatura señores Estevadeordal, Clarà, Grau, Solá y Vives. Asistieron también la mayoría de los afiliados a dicha sección, gran número de

168. Nascut a Artés en 1888, era empresari tèxtil.

169. Nascut en 1909. Era teixidor a l'empresa d'Eugeni Canals.

170. Era nascut en 1894, contramestre de l'empresa tèxtil Joaquim Sala.

171. Acta del ple de l'ajuntament del dia 4 d'abril de 1942. Nomenaments de les Comissions municipals.

172. Josep Estevadeordal, capador d'ofici. Va ser regidor en 1934 i 1935. Membre de la Lliga.

173. Havia passat a França i a l'exèrcit rebel. Seria alcalde de Moià de 1947 a 1969, nomenat pel governador civil de Barcelona Bartolomé Barba Hernández.

174. Emili Clarà, teuler d'ofici. Va ser regidor en 1934 i 1935. Membre de la Lliga. En 1939 era ex-combatent de l'Ejército Nacional.

175. El decret d'unificació de diversos partits de significació dretana se signà el 19 d'abril de 1937 i duraria fins a 1977.

176. Agustí Vives, comerciant, va ser regidor el 1935.

afiliadas a la acción femenina y por último formaba parte la sección de «Flechas» al mando de su delegado don Juan Clará.¹⁷⁷

Un altre punt a tenir present en relació als moianesos en els camps de concentració i en les presons, és la nova situació de l'Església catòlica. De seguida va recuperar el seu estatus predominant dins la societat catalana i espanyola, recuperà les propietats que li foren confiscades i totes les activitats religioses i formatives amb les escoles i els seminaris. Els ritus eclesiàstics van estar a l'ordre del dia com una manera de recordar la posició de l'Església durant la guerra civil aliant-se al bàndol rebel, tot proclamant que la guerra civil era una «Cruzada nacional».¹⁷⁸

El bisbe de Vic, Joan Perelló i Pou, a començaments del mes de maig de 1939 va fer un seguit de nomenaments per abastir les parròquies de capellans i començar la tasca de represa de les activitats eclesiàstiques i de recuperació del seu patrimoni. Per a Moià va nomenar Mn. Ramon Cabanes¹⁷⁹ com a ecònom, substituint el rector interí Mn. Ramon Ferrer. Les opinions dels capellans en els avals per als presoners de guerra eren importants dins la documentació que havien de presentar els empresonats; qualsevol petit detall podia ser considerat positiu o negatiu per a aconseguir l'alliberament o continuar tancat.

Tots a fer el servei militar

Un altre condicionant per als soldats, abans d'incorporar-se a la vida del poble després dels mesos de guerra, es va produir a començaments de 1940, quan el govern «nacional» inicià un reclutament extraordinari de les lleves de 1936 a 1941 que la República havia cridat per a incorporar-se al seu exèrcit. Aquesta convocatòria es va realitzar seguint el *Reglamento* de 1925,¹⁸⁰ amb algunes modificacions.

Para normalizar el equitativo cumplimiento del servicio militar, es indispensable proceder con urgencia a una rectificación de los alistamientos de los reemplazos correspondientes a los años de la guerra y a los que han adelantado su ingreso en el Ejército Nacional, verificando simultáneamente una clasificación de antecedentes personales en relación con nuestro Glorioso Movimiento ...

...

177. *La Vanguardia Española*, 10 de marzo de 1939, p. 8, segons nota del corresponsal.

178. La definició la va fer el bisbe de Salamanca, Enric Pla i Deniel, el setembre de 1936, secundat després pel qui va ser cardenal primat d'Espanya durant la guerra, Isidre Gomà i Tomás.

179. *La Vanguardia Española*, 12 de mayo de 1939, p. 2.

180. *Reglamento desarrollando el Real decreto-ley de bases de 29 de marzo de 1924.*

Art. 2. - El alistamiento alcanzará a los mozos de los reemplazos comprendidos entre el del año 1936 y el del año 1941, ambos inclusive, haciendo los alistamientos de cada año por separado.

...

Art. 6. - En el bando que han de publicar los Ayuntamientos con arreglo al artículo 3º, además de su contenido habitual se hará constar que todos los mozos tienen que ser clasificados por su actuación con respecto a nuestro Movimiento.

... deberán entregar los documentos que sirvan para acreditar su actual situación y su actuación durante la guerra, tales como licencias, nombramientos, etc., que atestigüen haber servido en el Ejército Nacional o en el rojo.

... certificados de encontrarse en Establecimientos de Beneficencia, Penitenciarios, Campos de Concentración de Prisioneros y Batallones de Trabajadores;

... testimonios de sentencia o de la clasificación obtenida ante las Comisiones depuradoras de prisioneros o presentados, etc.¹⁸¹

Per tant, el gener de 1940 l'Ajuntament de Moirà va iniciar el reclutament de les lleves assenyalades fent el mateix que havien fet els ajuntaments en el reclutament de les lleves anteriors. Aquesta convocatòria tenia un calendari establert, que s'iniciava el 27 de desembre de 1939 amb la publicació d'un pregó de l'ajuntament, per a acabar tot el procés el 31 d'agost. Tot un calendari amb dates fixades: el 8 de gener, inici de la confecció de les llistes amb totes les rectificacions necessàries; el 14 de gener, llistes finals fetes públiques; el 21 de gener, classificació als ajuntaments dels allistats, amb un condicionant importantíssim que podia hipotecar el destí militar del reclutat:

Art. 2º ... comenzará la clasificación en los Ayuntamientos, tanto desde el punto de vista del reclutamiento como por sus antecedentes personales en relación con el Movimiento.

L'1 d'abril la caixa de reclutes corresponent iniciarà la revisió de les classificacions donades pels ajuntaments posant molt interès en la informació relacionada amb el Movimiento. Si aquest punt era un condicionant, encara ho era més l'article 13:

Art. 13. Serán bien conceptuados, sin más información, los licenciados que hayan servido en nuestras filas durante la guerra, y los que se hallen sirviendo en el momento de la clasificación en los Ejércitos Nacionales.

Per això en les llistes inicials elaborades per l'Ajuntament de Moirà hi ha la nota manuscrita «por hallarse en Zona Roja» o «por no hallarse en

181. *Boletín Oficial del Estado*, nº 356, 22 de diciembre de 1939.

Zona Nacional». Per consegüent, els soldats amb aquesta nota ho tenien complicat a l'hora d'aconseguir una bona destinació en l'exèrcit.

La comissió de control del reclutament que demanava l'Ordre del dia 22 es va constituir el 16 de febrer de 1940, seguint l'article 7 de l'Ordre del desembre de 1939, amb l'alcalde, Jaume Orriols Badals, el cap local de Falange, Josep Estevedeordal Carrera, i Emili Clarà Abancó per la Jefatura de Ex-combatientes, amb la presència del secretari, Joan Rius Santamaria.¹⁸² El metge que faria les revisions mèdiques seria el Dr. Ramon Rius Clapers, i el tallador, Agustín Palmero.¹⁸³ El mes de maig van nomenar Ramon Oller Parcerisa com a delegat de l'ajuntament per a presentar la documentació de les lleves de 1936 a 1941 a la caixa de reclutes núm. 17 de Manresa.¹⁸⁴

Artículo. 7 ... se formará una Comisión presidida por el Alcalde o Concejal en quien éste delegue, un representante de FET y de las JONS solicitado por el Alcalde, y un tercer representante, perteneciente a la Guardia Civil, o un ex cautivo o ex combatiente, nombrados éstos últimos también por el Alcalde.

La primera lleva que va tornar a ser cridada fou la de 1936,¹⁸⁵ els nascuts en 1915, que s'havien incorporat a l'exèrcit republicà el febrer de 1937. Aquest nou reclutament inclou una primera llista amb els naixements del registre civil i de la parròquia, signada per Mn. Ramon Cabanes i per l'alcalde, Jaume Orriols. Inclou un total de trenta-tres homes. El 15 de gener hi ha una segona llista amb només catorze noms, i finalment una última llista de deu homes «útils» presentada a la caixa de reclutes núm. 38 de Barcelona. La resta de noms són homes desapareguts durant la guerra en algun front, morts, o que encara són en els camps de concentració. En l'expedient d'aquesta lleva hi ha la nota sobre el soldat Joan Arisa Oller, indicant que en el moment de ser cridat era a la Prisión Celular de Barcelona (la Model) a l'espera de judici. El dia 18 de febrer són convocats els deu homes que són a Moià per a passar la revisió mèdica del Dr. Ramon Rius i el tallador Agustín Palmero. Finalment, els classificats es van haver de presentar el 21 de juny per a ingressar en l'exèrcit «nacional». En les dades de l'expedient hi consten algunes destinacions, totes fora de Catalunya.

182. Document dins *Expediente general de quintas para el año 1936. Agosto de 1940*. AHM, Ajuntament de Moià, caixa 2384.

183. Cartes de sortida núm. 219 i 220, amb data 10 de maig de 1941. AHM, Ajuntament de Moià, Correspondència sortida, caixa 2944.

184. Acta del ple de l'ajuntament del dia 1 de maig de 1940.

185. *Expediente general de quintas para el año 1936. Agosto de 1940*. AHM, Ajuntament de Moià, caixa 2384.

Pel que fa a la lleva de 1937,¹⁸⁶ eren els qui s'havien incorporat l'agost de 1937 a l'Exèrcit Republicà, nascuts en 1916. El procediment va ser el mateix que per a l'anterior lleva: una llista inicial, datada el 7 de febrer, amb els noms del registre de naixements i de la parròquia. Una segona llista amb data 18 de febrer, amb trenta noms. S'elaborà una tercera llista amb sis inclusions per ser homes que vivien al poble i tres exclusions per defunció —Francesc Crivillers, Salvador Anfruns i Francesc Ponsa—. La llista acabaria amb catorze homes que es van haver de presentar el 13 de febrer per a la seva classificació. L'acta va signada per l'alcalde, Jaume Orriols, el metge, Ramon Rius, i el tallador, Agustín Palmero. La llista final es va enviar a la caixa de reclutes núm. 38 de Barcelona i els homes van haver d'incorporar-se de nou a l'exèrcit «nacional» el 2 de juliol, repartits per tota la península.

La tercera lleva novament cridada va ser la de 1938,¹⁸⁷ els nascuts en 1917, que s'havien incorporat a l'Exèrcit Republicà a partir del setembre de 1937. De la llista inicial de vint-i-vuit homes signada per l'alcalde el 8 de gener, se'n va fer una segona amb diversos exclosos: Rossend Casallarch, Joan Gay Ventura, Josep Oller Vila, i Josep Xuclà Arisa i Pere Tarter Coll, allistats en un altre poble. Els homes van ser citats per a la revisió i classificació el dia 25 de febrer, i els «útils» es van haver d'incorporar a l'exèrcit «nacional» el 2 de juliol.

La quarta lleva cridada és la de 1939,¹⁸⁸ que s'havia incorporat a l'Exèrcit Republicà l'octubre de 1937. En la llista inicial feta a partir del registre de naixements i de la parròquia, amb data del 7 de febrer, hi ha anotades les defuncions dels soldats Ramon Pedrals —a l'hospital de Manresa, el desembre de 1937— i de Miquel Ricart Novellas —desaparegut en la guerra—. ¹⁸⁹ La llista final té dinou noms d'homes nascuts en 1918. El dia 25 de febrer van ser classificats, però només sis pogueren ser-hi presents i s'incorporaren a l'exèrcit el setembre de 1941; la resta consta que ja són «en filas». Un cop contrastades les dades d'aquesta nota, hi ha dues possibilitats: una, que realment estiguessin ja en l'exèrcit «nacional», i l'altra, que encara romanguessin en camps de concentració pendents de classificació. En aquesta lleva hi ha el soldat Joan Viñas Gay, que consta

186. *Expediente general de quintas para el año 1937. Agosto de 1940.* AHM, Ajuntament de Moià, caixa 2384.

187. *Expediente general de quintas para el año 1938. Agosto de 1940.* AHM, Ajuntament de Moià, caixa 2384.

188. *Expediente general de quintas para el año 1938. Agosto de 1940.* AHM, Ajuntament de Moià, caixa 2384.

189. Segons *Efemérides moyanasas*, p. 59, va ser afusellat per sospitós de passar-se a l'exèrcit rebel el 4 de novembre de 1938.

que estava en el camp de concentració de Corban¹⁹⁰ (Santander) i que no retornà a Moià fins al setembre de 1940.

L'altra lleva cridada va ser la del 1940,¹⁹¹ els homes nascuts en 1919 i cridats pel Govern de la República l'agost de 1938. En la llista inicial de vint-i-set noms hi ha anotades a mà les defuncions dels soldats Ramon Carrera Rovira, Joan Terradellas Montràs, Ramon Rafart Oller i Joan Freixa Serracarbasa, morts en la guerra, i de Francesc Alibés Vilarrúbia, mort en 1936 i que ja no havia estat quintat en el seu moment. La llista final sols tindrà setze noms, ja que es van excloure els joves que no vivien al poble. De tots ells, set ja estaven «en filas», amb la problemàtica anteriorment explicada, i tota la resta eren «útils» després de la classificació feta el dia 27 de febrer per a incorporar-se a la caixa de reclutes núm. 38 de Barcelona. Totes les llistes van signades per l'alcalde, Jaume Orriols.

I finalment es crida la lleva de 1941,¹⁹² els de la «quinta del biberó», nascuts en 1920 i cridats per a anar a la guerra l'abril de 1938. En la llista inicial, feta com totes a partir del registre de naixements, hi ha trenta-dos noms, però la llista final presentada a la caixa de reclutes núm. 38 només serà de tretze homes, classificats el 27 de febrer pel Dr. Rius i el tallador Palmero, dels quals només quatre eren presents i la resta corresponia a «en filas»; en el cas concret del soldat Joaquim Picañol Oller, consta a files amb l'anotació manuscrita de «Caspé BT», probablement un batalló de treball; d'Antoni Coma Datzira es diu que és difunt a l'exèrcit, sense especificar res més.

Les pròrrogues que s'havien concedit als homes d'aquestes lleves reclutades de nou van ser totes revisades el 27 març de 1941 i pràcticament totes van ser concedides per acollir-se a l'article 265 del *Reglamento*.

Artículo 265. La incorporación a filas de los mozos del reemplazo anual, podrá retrasarse a petición de los interesados, previa justificación de ser sostén único de familia, por encontrarse comprendido en alguno de los casos que a continuación se indican: 1º El hijo o hijastro único que mantenga a su padre o padrastro pobre, siendo éste inútil para el trabajo o sexagenario. 2º El hijo o hijastro único que mantenga a su madre o madrastra, siendo ésta viuda o casada con persona también pobre, inútil para el trabajo o sexagenaria. 3º El hijo único que mantenga a su madre pobre, si el marido de ésta, pobre también, se hallare sufriendo condena

190. El monestir dels jerònims de Corban va ser camp de concentració des de la presa del Cantàbric per l'exèrcit rebel.

191. *Expediente general de quintas para el año 1938. Agosto de 1940.* AHM, Ajuntament de Moià, caixa 2384.

192. *Expediente general de quintas para el año 1938. Agosto de 1940.* AHM, Ajuntament de Moià, caixa 2384.

*que no haya de cumplir dentro de un año. (Prórroga de primera clase, 1925)*¹⁹³

El control dels homes en edat militar de les llesves anteriors a 1936 i cridades per la República també era una prioritat per a les autoritats militars. Per a fer la revisió anual que marcaven els articles 36 i següents del *Reglamento* es féu una crida de les llesves de 1923 a 1935.

Con el fin de regularizar la situación militar de los españoles sujetos al servicio militar que se encuentren separados de filas ...

Primero. - Están obligados a pasar la revista anual todos los hombres pertenecientes a los reemplazos de 1923 a 1935, ambos inclusive ... y los pertenecientes a los reemplazos de 1936 y siguientes que, habiendo prestado servicio militar en el Ejército Nacional, se encuentren en la actualidad separados de filas.

Segundo. - La presentación para el acto de la revista anual habrán de hacerla los interesados ante los Centros de Reclutamiento ... y si no los hubiere, ante los Alcaldes, Comandantes de Puesto de la Guardia Civil.

...

*Séptimo. - Siendo la revista anual un acto para comprobar la existencia y residencia de los sujetos al servicio militar, les será pasada, a todos cuantos se presenten a cumplir esta Orden, aún cuando no la hubieran pasado en años anteriores, sin exigirles, para ello dato alguno relacionado con su clasificación personal en relación con la Causa Nacional, anotando el haber pasado la revista en su cartilla militar o documento militar que tengan en su poder, y si carecieran de ellos, se les entregará una octavilla en que se acredite haber pasado la revista anual.*¹⁹⁴

Aquestes mateixes paraules, el responsable de la caserna de la Guàrdia Civil de Moià les féu arribar a l'alcalde, Jaume Orriols, en una carta amb data 3 de febrer de 1940, indicant clarament que la revisió anual d'aquestes llesves s'havia de fer a la caserna esmentada.¹⁹⁵

Per tant, fos quina fos la situació dels homes en edat militar, serien controlats i els caldria disposar de la documentació necessària per a justificar la seva vida pública i privada. Totes les pròrrogues atorgades en el seu dia van ser revisades, primer en la sessió de revisió anual i posteriorment a la caixa de reclutes núm. 38, a Barcelona. El mateix els va passar als considerats com a inútils temporals.

193. *Reglamento desarrollando el Real decreto-ley de bases de 29 de marzo de 1924.*

194. *Boletín Oficial del Estado*, nº 18, 18 de enero de 1940.

195. Carta núm. 50 en la Correspondència d'entrada, 1933-1945, AHM, Ajuntament de Moià, caixa 2042.

Els avals

La necessitat de disposar d'avals, és a dir, d'informes elaborats per les autoritats del poble sobre la conducta dels soldats republicans fets presoners i dels detinguts per haver format part de l'ajuntament o del Comitè Antifeixista, va ser pràcticament immediata, obligatòria i urgent. Així ho confirmen les dates de la correspondència de l'ajuntament, tant d'entrada com de sortida, des del mes de febrer de 1939 fins pràcticament a 1941, i per a alguns processats per la justícia militar durant els anys següents de forma periòdica i sistemàtica.

En la correspondència de l'ajuntament hi ha dos tipus de documents. Per una banda, les cartes procedents de les comissions classificatòries dels presoners i presentats, les de les casernes on s'han destinat els soldats presentats i els de les lleves cridades el mes d'agost de 1939, i les dels jutjats militars; per l'altra, la còpia de les respostes i informes que lliura l'ajuntament als sol·licitants, ja sigui en forma de notes manuscrites escrites darrere la carta d'entrada o bé, en altres casos, amb còpia mecanografiada de la resposta. No es conserven les respostes de totes les sol·licituds.

Els textos de les cartes d'entrada eren sempre molt semblants, com impresos que només s'omplien amb el nom del soldat o ciutadà, les dates d'emissió de la carta i poca cosa més, amb poques variacions i matisos en funció de la procedència de la carta, però amb les mateixes obsessions d'informació sobre ideologia, moral, religió i requeriment d'aclarir molt les adhesions al *Glorioso Movimiento*. Aquestes cartes sempre anaven adreçades a l'alcalde «nacional». El mateix passa amb les cartes rebudes de la caserna de la Guàrdia Civil de Moià, bàsicament totes manuscrites, amb comentaris sobre soldats i ciutadans moianesos.

Les sol·licituds d'informació de les comissions classificadores duen un text com el següent, amb el nom dels soldats dels quals es demanava informació en el seu revers:

... me remita informes detallados y completos sobre la actuación política de los individuos reseñados al respaldo en relación con el Movimiento Nacional, así como también sobre su conducta, antecedentes políticos y sociales y si perteneció como directivo, destacado o simple afiliado a algún partido político.¹⁹⁶

... este informe deberá facilitararlo en vista de los datos y antecedentes que le consten y de los que puedan recabar de las Autoridades Civiles y

60

370

196. Carta de la Comisión Clasificadora de Prisioneros y Presentados, Aranda de Duero, 8 de febrer de 1939, sense número d'entrada, adreçada a l'alcalde; porta manuscrita la data del 23 de febrer (AHM, Ajuntament de Moià, Correspondència entrada, 1933-1945, caixa 2042).

*Eclesiásticas, Guardia Civil, Jefes y Presidentes de Entidades patrióticas, y de personas de reconocida solvencia moral de acendrado amor a España.*¹⁹⁷

Les sol·licituds d'informes que venien dels jutjats militars, especialment del núm. 2 de Manresa, del qual depenia Moià, eren per a saber si els detinguts, soldats o no, als quals s'havia obert expedient judicial, eren o no bons ciutadans; també hi havia un text que es repetia en cada sol·licitud, només variava el concepte genèric del delictes, que podia ser «auxilio a la rebelión», «adhesión a la rebelión» o «rebelión militar».

*... remitir a este juzgado, con la mayor urgencia, informe detallado a la conducta observada por los sujetos anotados al margen, en sus aspectos moral, público y privado, social y político, antes de la iniciación del Glorioso Movimiento Nacional, así como sus actividades en relación con el mismo, especificando: si actuó como dirigente o dirigido, si desempeño cargo alguno en las Milicias rojas y luchó en los frentes de combate, si formó parte de alguna checa o tribunal popular, si contribuyó de algún modo con su persona o bienes a la oposición del triunfo de Nuestras Armas, si intervino en mítines políticos o sociales, si pertenecía a algún partido encuadrado en el frente popular ...*¹⁹⁸

A més a més, per a poder instruir l'expedient judicial, si els informes que els arribaven no eren prou clars, es demanava a l'ajuntament que assignés com a testimoni «dos personas de reconocida solvencia y adhesión al Glorioso Movimiento» i alhora el mateix alcalde també ho tornava a demanar en 1941 al cap local de la Falange.

*Con el fin de dar cumplimiento a la orden emanada de la Superioridad ruégale encarecidamente remitir a esta alcaldía nombres de personas de reconocida solvencia moral y completamente adictas al G.M.N. que conozcan las actividades desarrolladas durante el periodo de dominación marxista de los individuos anotados al margen.*¹⁹⁹

Les cartes amb les sol·licituds que venien de les casernes on eren els soldats contenien textos una mica més variats, però els conceptes sobre els informes que volien eren pràcticament els mateixos.

... se sirva enviar al servicio de Investigaciones de este Batallón con carácter reservado y urgente referencias e informes de ... vecino de

197. Carta de la Comisión Clasificadora de Prisioneros y Presentados, 18 de febrer de 1939, núm. d'entrada 47, adreçada a l'alcalde, amb noms de soldats (AHM, Ajuntament de Moià, Correspondència entrada, 1933-1945, caixa 2042).

198. Carta d'entrada núm. 134, amb data 31 de maig de 1939, adreçada a l'alcalde, amb noms de soldats (AHM, Ajuntament de Moià, Correspondència entrada, 1933-1945, caixa 2042).

199. Carta de sortida núm. 126, dirigida al cap local de FET y de las JONS, amb data 17 de març de 1941.

*esta localidad y hoy soldado ... del cual necesito, por interés de la Patria y atenciones del servicio, datos concretos sobre su personalidad, principalmente en su aspecto político y actuaciones civiles antes y después del glorioso Movimiento salvador de España.*²⁰⁰

*Tengo el honor de dirigirme a V. rogándole remita con la mayor urgencia a este Regimiento, informes político-sociales y cuanto sepa sobre la actuación con relación al Glorioso Movimiento del soldado ...*²⁰¹

Pel que fa a les respostes a les sol·licituds d'informes, les cartes de l'ajuntament sempre van signades per l'alcalde, Jaume Orriols i després Francesc Alibés Vilarrúbia, o pels alcaldes accidentals Josep Castells i Enric Nadeu. Moltes de les cartes de sortida i informes s'inicien amb la frase «Por datos suministrados por los agentes sujetos a mi autoridad»; aquesta frase afirma que en el poble hi havia gent voluntària o condicionada que estava a l'aguait dels seus convilatants per tal de poder informar l'alcalde de les activitats socials, culturals i polítiques i així poder redactar els avals. Lamentablement, les delacions i les venjances personals van estar a l'ordre del dia.

Les cartes contenen des de bones paraules envers els soldats de famílies de dretes o de posicions no significades durant la guerra, deixant el soldat molt bé; contràriament, per als soldats que se significaren políticament d'esquerres durant la guerra, així com les seves famílies, molt especialment les compromeses pels afers de 1934, s'utilitzen acusacions sobre fets delictius que tot just s'estaven investigant, es fan insinuacions sense dir res en concret deixant entendre-ho tot i res, i es fan desqualificacions personals i fins i tot es profereixen insults.

Es un infeliz influenciado por el ambiente de su familia. Es hombre de inteligencia obtusa.

Un degenerado en todos los conceptos, furibundo izquierdista. Hombre de acción fue en todas las elecciones que se celebraron. (Informe sense data, probablement estiu de 1939)

*Por su degenerada moral podría muy bien ser que hubiera intervenido en algún asesinato pero para poder hacer una afirmación tal no existe base suficiente ...*²⁰²

-
200. Carta d'entrada núm. 75, de 21 de novembre de 1939, adreçada a l'alcalde des del Regimiento de Fortificación nº 1, 1er Batallón, Jaca, amb nota manuscrita «buen informe» (AHM, Ajuntament de Moià, Correspondència entrada, 1933-1945, caixa 2042).
201. Carta núm. 177, amb data del 26 d'octubre de 1940, del Reg. Mixto Inf. M.A. nº 89 del IX Cuerpo de Ejército, Alcazarquivir (Marroc) (AHM, Ajuntament de Moià, Correspondència entrada, 1933-1945, caixa 2042).
202. Informe, 20 de setembre de 1939 (AHM, Ajuntament de Moià, Correspondència sortida, caixa 2043).

Viva Franco! *ABS* Viva España!
 Sr. D. Jaume Oriols

Molt Sr. meu: Després de saludar-lo atentament, a petició
 de la interessadaadora de lo present lletja, hi feig avinent
 que del individu a qui hau d'avaluar no hi se res concret
 que s' pugui considerar com a acte delictiu, pero si que la
 seva conducta particular y el seu comportament com a feligres
 meu si que despa molt que desitjar. Feta aquesta observació
 V. obri de lo manera que crequi mes convenient y amb entera
 llibertad. Aguit vespre pero visitarlo pera alguns assumtes.
 Aprofita la avinentesa pera repetir-se de V. affsim.
 servidor y amic

Moia - 11 - abril - 1939 = Any de lo Victoria
 Ramon Ferrer

Carta-aval de Mn. Ramon Ferrer, 1939 (AHM)

Este individuo ha sido considerado desde siempre como elemento activo de la política izquierdista, habiéndose destacado en toda clase de actividades antes del 18 de julio ... Después del Glorioso Alzamiento era considerado elemento principal, puesto que dada su idoneidad con los problemas que aquella política iniciaba, podía dirigir a toda la masa borreguil que le seguía.²⁰³

... por su actuación debe considerársele completamente desafecto a la Causa Nacional ... demostró ser persona de ideología extremo-marchista cuya pésima actuación solo tiene explicación en personas de degeneración moral, puesto que el indicado mozo carecía en absoluto de sentimientos religiosos, patrióticos y sociales que la moral menos exigente obliga ...²⁰⁴

... debo manifestarle que el individuo de referencia es persona que antes y después de estallar el GMN, mostró siempre hallarse poseído de ideología netamente izquierdista. Sin embargo se ignora haya cometido ningún asesinato, robo o saqueo.²⁰⁵

203. Informe, 23 de març de 1940 (AHM, Ajuntament de Moià, Correspondència sortida, caixa 2043).
204. Carta de sortida núm. 165, del 28 de març de 1940, destinada al Batallón de trabajadores nº 162, a Girona (AHM, Ajuntament de Moià, Correspondència, caixa 2043).
205. Carta de sortida sense número, del 20 de maig de 1940, dirigida al Batallón de trabajadores nº 102, a Boltanya, Osca (AHM, Ajuntament de Moià, Correspondència sortida, caixa 2044).

L'alliberament dels soldats dels camps de concentració o presons era complicat, ja que depenia del contingut de les respostes. Per això els avals tenien una gran importància. L'altra qüestió rellevant era que els avals arribessin ràpidament a destinació per a poder afavorir l'acceleració de l'alliberament, encara que també podien allargar la seva estada, ja que es podien continuar demanant més informes complementaris.

... els que rebien avals d'Espanya els deixaven anar a casa seva, però per a mi no n'hi havia i no vaig saber mai per què, fins que un dia vaig rebre una carta del meu oncle capellà i em deia com podia demanar avals després del que havia fet, i jo li vaig contestar a correu seguit que abans d'acusar-me de tot el que deia, que ho esbrinés, a veure si era veritat o no.²⁰⁶

Pláceme indicar a Vd. haber razones especiales que impiden a los reclusos anotados al margen disfruten de los beneficios de libertad condicional.²⁰⁷

... me es grato manifestar que el citado individuo es persona de inmejorable conducta y habiendo servido a los rojos fue herido en una muñeca ... habiéndole concedido una vez curado una licencia ... intentó internarse a Francia siendo detenido en los Pirineos ... No se tiene noticia alguna de que haya actuado en política activa, ni desempeñado cargo alguno en ningún partido político ni sindical.²⁰⁸

Pláceme informarle que el soldado ... es persona que antes del Glorioso 19 de julio era un entusiasta de las ideas rojas, sabiéndose que después de aquella fecha gloriosa fue con otros compañeros a requisar un automóvil en la casa de este término ...²⁰⁹

Pláceme indicarle que el soldado de esa Región Aérea es persona que por sus antecedentes inmejorables y buenos sentimientos religiosos, patrióticos y morales es acreedor de la clasificación de adicto al G.M.N. Se mantuvo siempre al margen de toda actividad política.²¹⁰

206. Joan VILALTA I PRAT, *Records d'un moianès a Mauthausen*, p. 22.

207. Carta de sortida núm. 224, amb data 13 de maig de 1941 (AHM, Ajuntament de Moià, Correspondència, caixa 2044).

208. Carta de sortida núm. 29, destinada a la Comisión Clasificadora de Prisioneros y Presentados de Aranda de Duero (AHM, Ajuntament de Moià, Correspondència, caixa 2044).

209. Carta de sortida sense núm., datada el 6 de maig de 1941, dirigida al Reg. Infantería 24, a Sant Sebastià (AHM, Ajuntament de Moià, Correspondència, caixa 2044).

210. Carta de sortida núm. 206, de 6 de maig de 1941 (AHM, Ajuntament de Moià, Correspondència, caixa 2044).

Bibliografia**Documentació primària**

Actes dels plens de l'Ajuntament de Moià, 1936-1945. AHM. Accessibles en línia a *Arxius Municipals Digitals*, <<https://www.diba.cat/amd/>>.

Correspondència municipal. Entrades-Sortides, 1939-1945. AHM, Ajuntament de Moià, caixes 2043-2046.

Expedients general de quintes, 1921-1941. AHM, 8-2-1, caixes 2381-2384.

Llibre de registre de correspondència d'entrada, 1941-1942. AHM, Ajuntament de Moià. 1.7.1, caixa 2007.

Padrons de població de Moià de 1936 i 1940. AHM, Ajuntament de Moià, caixa 2406.

Textos legals

Boletín Oficial del Estado (Franquista).

Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya.

Colección legislativa del Ejército, <<http://legishca.edu.umh.es/>> [consulta: desembre 2019].

Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya.

Diario Oficial del Ministerio de la Guerra.

Gaceta de la República (Govern de la República).

Gaceta de Madrid.

Diaris i premsa

Butlletí de la Lliga de Defensa de l'Arbre Fruiter. Moià, 1909-1936.

La Publicitat.

La Vanguardia.

Bibliografia general

«115 dies a l'Ebre: revivim la batalla més èpica de la guerra civil», *Sapiens*, núm. 59, novembre 2010, pp. 30-59.

ALONSO IBARRA, Miguel. *El ejército sublevado en la Guerra Civil española: experiencia, fascitización y violencia*. Tesis doctoral. Universitat Autònoma de Barcelona, 2019, <https://ddd.uab.cat/pub/tesis/2019/hdl_10803_667946/mai1de1.pdf> [consulta: febrer 2020].

- ALPERT, Michael. *El Ejército Popular de la República (1936-1939)*. Barcelona: Crítica, 2007.
- AMELA, Víctor. *Ens van robar la joventut: memòria viva de la lleva del biberó*. Barcelona: Rosa dels Vents, 2020.
- ARNABAT MATA, Ramon. «La represión: el ADN del franquismo español». *Cuadernos de historia*, núm. 39, desembre 2013, <<https://cuadernosdehistoria.uchile.cl/index.php/CDH/article/view/30783>> [consulta: novembre 2019].
- ARZANEGUI, Alberto. «El ejército español en 1936». *El Miliciano*, núm. 1, 1993, <www.belliludi.com/ejercito1936.html> [consulta: març 2020].
- BADIA BATALLA, Francesc. *Els camps de treball a Catalunya durant la Guerra Civil, 1936-1939*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2001.
- BARRIUSO BABOT, Jordi. «Camps de concentració i unitats disciplinàries de treballadors a l'Espanya de Franco». *Revista HMiC*, Universitat Autònoma de Barcelona, 2006.
- BASSA, D.; DUEÑAS, O. «Els esclaus de Franco: del camp de concentració al batalló de treballadors». *Sàpiens*, núm. 38, desembre 2005, pp. 44-49.
- BERGER I MULATTIERI, Gonzalo. *Les Milícies antifeixistes de Catalunya: voluntaris per la llibertat*. Vic: Eumo, 2018.
- BRANCIFORTE MAZZOLA, Laura. «El Socorro Rojo Internacional y su intervención en España: 1936-1939». Dins *Congreso Internacional sobre "1936-39, La Guerra Civil Española"*. Madrid: Sociedad Estatal de Conmemoraciones Culturales, 2008.
- CAZORLA SÁNCHEZ, Antonio. *Las políticas de la victoria: la consolidación del Nuevo Estado franquista (1938-1953)*. Madrid: Marcial Pons, 2000.
- CLARA, Josep. *Esclaus i peons de la Nueva España: els Batallons de Treballadors a Catalunya (1939-1942)*. Girona: Cercle d'Estudis Històrics i Socials, 2007.
- CLIMENT PRATS, Josep Màrius. «27 Batallón disciplinario de soldados trabajadores, 1940-1942: violencia política y control social sobre los vencidos de la guerra civil española». *Hispania nova*, núm. 14, 2016, pp. 165-191, <<https://e-revistas.uc3m.es/index.php/HISPNOV/article/view/2970>> [consulta: juliol 2017].
- CLOSA I SALINAS, Francesc. «La instrucció militar republicana durant la Guerra Civil Espanyola (1937-1939): el cas català», *Ebre 38: revista internacional de la Guerra Civil (1936-1939)*, núm. 3, pp. 119-138.
- CONTUJOCH CASANOVAS, JOSEP M. «Diari del combatent de la Guerra Civil

- Jaume Civit Solé». *Aplec de Treballs*. Núm. 36, 2018, pp. 167-174, <<https://www.raco.cat/index.php/Aplec/article/view/344154>> [consulta: abril 2020].
- CORRAL, Pedro. *Desertores: los españoles que no quisieron la Guerra Civil*. Córdoba: Almuzara, 2017.
- DÍAZ I ESCULIES, Daniel. *Soldats i emboscats a Catalunya (1936-1939)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2018.
- Documents memorístics de bagencs*, <<https://www2.memoria.cat/llevadelbiberó/memories-inedites-de-12-biberons-del-bages/>> [consulta: març 2020].
- ENGEL, Carlos. *Historia de las brigadas mixtas del Ejército Popular de la República*. Madrid: Almena, 1999.
- ESCULIES, Joan; MAYAYO, Andreu. «Els fets de Maig del 1937: trets a la reraguarda». *Sapiens*, núm. 116, maig 2012, pp. 26-33.
- FABRE, Jaume. «La delació dins la repressió franquista de postguerra», *L'Avenç*, núm. 7, octubre 1984, pp. 30-39.
- FERNÁNDEZ LÓPEZ, José Ángel. *Historia del campo de concentración de Miranda de Ebro (1937-1947)*. Miranda de Ebro, 2003.
- FORNELLS CASAS, JOAN. «Diari de la Quinta del Biberó». *L'Erol: revista cultural del Berguedà*, núm. 94, tardor 2007, pp. 11-15.
- FORT BESORA, Jordi. «La lleva del biberó», *Quaderns de Capafonts*, núm. 23, 2013, pp. 21-32, <<https://www.raco.cat/index.php/Capafonts/article/view/354380>> [consulta: juliol 2020].
- GALLO, Max. *Histoire de l'Espagne franquiste*. Verviers: Marabout, 1975. 2 vols.
- GARCÍA-FUNES, Juan Carlos. *Espacios de castigo y trabajo forzado del sistema concentracionario franquista*. Tesi doctoral. Pamplona: Universidad Pública de Navarra, 2017.
- GESALÍ BARRERA, David. *Catalunya any zero: crònica visual de la desfeta*. Barcelona: Angle, 2019.
- GÓMEZ BRAVO, Gutmaro. *El exilio interior: cárcel y represión en la España franquista, 1939-1950*. Madrid: Taurus. 2009.
- . *La redención de penas: la formación del sistema penitenciario franquista (1936-1950)*. Madrid: Los Libros de la Catarata, 2007.
- HERNÁNDEZ DE MIGUEL, Carlos. *Los campos de concentración de Franco*. Barcelona: Ediciones B, 2019.
- JACKSON, Gabriel. *La República española y la guerra civil*. Barcelona: Crítica, 1976.

MARÍN I CORBERA, Martí. *Els ajuntaments franquistes a Catalunya: política i administració municipal, 1938-1979*. Lleida: Pagès, 2000.

—. «Franquisme i poder local: construcció i consolidació dels ajuntaments feixistes a Catalunya, 1938-1949». *Recerques*, núm. 31, 1995, pp. 37-52.

MATTHEWS, James. *Soldados a la fuerza: reclutamiento obligatorio durante la guerra civil, 1936-1939*. Madrid: Alianza, 2013.

—. «Moral y motivación de los movilizados forzosos del Ejército Popular de la República en la Guerra Civil Española, 1936-1939». *Studia historica*, núm. 24, 2006, pp. 81-105.

MIRALLES, Esther. *Emboscats: la guerra dels que no hi van anar*. Badalona: Ara Llibres, 2013.

MOLINERO, C.; SALA, M.; SOBREQÜÉS, J. (eds.). *Los campos de concentración y el mundo penitenciario en España durante la guerra civil y el franquismo*. Barcelona: Museu d'Història de Catalunya: Crítica, 2003.

MONDÉJAR, Cel·la. «Diari d'un emboscat». *Sapiens*, núm. 105, juliol 2011, pp. 44-47.

MONTAGUT, Lluís. *Yo fui soldado de la República (1934-1945)*. Barcelona: Inèdita, 2004.

MONTFORT I COLL, Aram. *Barcelona 1939: ocupació i repressió militar: el camp de concentració d'Horta i les presons de la ciutat*. Tesis doctoral. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona, 2007.

PAGÈS, Pelai. «1939, l'ocupació franquista de Catalunya». *Ebre 38: revista internacional de la Guerra Civil, 1936-1939*, núm. 6, 2011, pp. 51-79.

PRAT, Vicenç; CALDERER, Lluís. *Memòries de Vicenç Prat i Brunet (1902-1957): escriptor, intel·lectual i polític manresà*. Manresa: Centre d'Estudis del Bages, 2002.

QUESADA GONZÁLEZ, José Miguel. *El reservismo militar en España*. Madrid: Instituto Universitario General Gutiérrez Mellado, 2013. Tesis doctoral, <e-spacio.uned.es/fez/eserv/tesisuned:IUGM-Jmquesada/Documento.pdf> [consulta: agost 2019].

SALVADOR POY, ROC. *La batalla de l'Ebre*. *Recerca*, 14, 2012, pp. 375-396.

SOLÉ I SABATÉ, Josep M. *La repressió franquista a Catalunya: 1938-1953*. Barcelona: Edicions 62, 2003.

THOMAS, Hugh. *La Guerra civil española: 1936-1939*. Barcelona: Grijalbo, 1976. 2 vols.

VIDRELLA BLODA, A. «Sant Elies, 1939: un convent que fou presó franquista». *L'Avenç*, núm. 59, 1983.

Bibliografia moianesa

- ARNAUS I PICAÑOL, Albert. «La Comissió Gestora Municipal: una eina al servei de la informació política: Moià, 1939-1940». Dins *Actes de les Jornades sobre la Fi de la Guerra Civil*. Girona, 1999, pp. 367-392.
- . «De l'exaltació martirial a la justícia militar franquista, diverses visions sobre la repressió a la rereguarda republicana: les víctimes al Moianès 1936-1939». *Modilianum*, núm. 25, 2001, pp. 87-118.
- . *La propietat qüestionada: grups de poder i convulsions socials a la Catalunya central: el Moianès, 1931-1942*. Treball de doctorat. UAB, Departament d'Història Moderna i Contemporània, 2003.
- . «La repressió franquista al Moianès: els afusellats (1939-1943)». *Modilianum*, núm. 30, 2004, pp. 47-74.
- CLARÀ I ARISA, Jaume. «Conflictivitat política i social a Moià durant la Segona República (1931-1936)». *Modilianum*, núm. 30, 2004, pp. 5-34.
- CLARÀ I ARISA, Jaume; FONT SENTIAS, Josep. *Vida quotidiana i salvació del patrimoni a la rereguarda: dietari de Joan Estevanell, Moià, 1936-1940*. Barcelona: Museu d'Història de Catalunya, 2010.
- COMELLAS SARRÀ, Juan. *Efemérides moianesas: año 1936 a 1939*. Moyá: [s.n.], 1951.
- GONZÁLEZ CARRASCO, Raül. «Moià, escenari bèl·lic de la Guerra Civil Espanyola». *Modilianum*, núm. 51, 2014, pp. 345-364.
- Moià d'ahir a avui: records històrics d'una quarantena de moianesos*. Moià: La Tosca, 1991.
- SOLER VILA, Ramon. *600 anys de Solers a la placeta: Moià 1686-1986*. Moià: Tip. Grau, 1986.
- TARTER I FONTS, Ramon. «Un testimoni del Moià de la guerra civil: les cartes d'Enrique J. Celaya». *Modilianum*, núm. 33, 2005, pp. 457-466.
- VILANOVA, Francesc. «Els germans Vilardell Permanyer, represaliats en el primer franquisme». *Modilianum*, núm. 47, 2012, pp. 493-522.
- . «Raimon d'Abadal i Calderò i la guerra civil: una visió personal des d'Itàlia». *Modilianum*, núm. 30, 2004, pp. 75-96.

Documents memorístics de moianesos

- CANTÓ I SOLDEVILA, Ramon. *Memòries*. Manuscrit.
- FARRÀS I TRIA, Salvador. *Memòries de l'avi Cabaler als 75 anys fetes per ell mateix*. Edició familiar, 1990.

PRAT I MONTRÀS, Jaume. *Notes històriques de la Molt Il·lustre i Reial Vila de Moia*. Manuscrit inèdit.

ROS I ROCA, Andreu. *Records i vivències d'un moianès, 1936-1939*. Barcelona: Laertes, 1985.

SOLER I COMELLAS, Sebastià. *Un barber al front*. Edició familiar, 1995.

UBASART I SERRA, Sebastià. *El caminar d'un poble, Moia (1)*. Moia: Íster, 2000.

VILALTA I PRAT, Joan. *Records d'un moianès a Mauthausen*. Edició i estudi de Raúl González Carrasco. Moia: Associació Cultural Modilianum, 2006 (Quaderns de divulgació, 3).

Apèndix. Moianesos cridats a files en la Guerra Civil Espanyola

Quinta del 1921			
Artero Roca, Francesc	Joies, 5	Pagès	
Cirera Dalmau, Josep	Ctra de Vic, 15	Fonda	
Coll Guàrdia, Eusebi	Joies, 1	Comerç	1939, no és a Moia
Costa Vitó, Josep	St. Josep, 28		
Espelt Crusat, Josep	St. Josep, 37		
Estevadeordal Carrera, Josep	Hospital, 25	Capador	1939, cap local de Falange
Fontcuberta Rovira, Martí	Francesc Viñas, 13	Industrial	
Fonts Pla, Sinesi	Molí d'en Pujol	Moliner	
Freixa Llenas, Joan	Escola Pia	Escolapi	
Garrós Canet, Simó	Hospital, 2	Pagès	
Girbau Antonell, Josep	Coma, 2		
Miralpeix Rocadenbosch, Josep	Massamós	Pagès	Quintat el 1925 per pròrrogues
Monsech Costa, Ramon	Plaça, 16	Transports	1939, aval de bona conducta
Picañol Pla, Francesc	St. Pere, 66		1939, fora de Moia des de fa 8 anys
Pons Estevanell, Adjutori	Joies, 26	Comerç	Voluntari a l'Exèrcit d'Àfrica. 1938, fugitiu o emboscat. 1940, empadronat a Moia
Portet Vila, Joan	Planella	Pagès	
Sallas Ponsa, Josep	St. Antoni		
Trasserras Canet, Josep	Joies, 2	Pagès	Incorporat l'11/10/1938 a l'Exèrcit de la República
Tria Benet, Jaume	St. Antoni, 7	Pagès	
Valldeoriola Altimiras, Paulí	La Moratona	Pagès	
Valls Prat, Dionís (o Joan)	Tosca, 56	Pagès	
Quinta del 1922			
Alboquers Crespi, Josep	La Tuta	Pagès	Incorporat el 16/05/1938 a l'Exèrcit de la República. St. Vicenç de Castellet, Centre d'obres i fortificacions
Antonell Oller, Josep	Bossanya	Pagès	Incorporat el 16/05/1938 a l'Exèrcit de la República. St. Vicenç de Castellet, Centre d'obres i fortificacions

Arisa Guiteras, Miquel	Montví de Baix	Pagès	Incorporat el 16/05/1938 a l'Exèrcit de la República. St. Vicenç de Castellet, Centre d'obres i fortificacions. 1939, aval negatiu; Auditoria de Guerra, 4ª Región Militar, Juzgado Militar nº 2; Camp de concentració, Cervera; Presó cel·lular de Barcelona i presó de Berga. 1943, Presó cel·lular de Barcelona; confirmació de sentència; Batallón de trabajo, Blanes
Burdó Homs, Ramon	St. Josep, 5	Pagès	Incorporat el 16/05/1938 a l'Exèrcit de la República. 1939, Camp de concentració de San Juan, Saragossa; aval; Presó cel·lular de Barcelona
Canadell Clusella, Pere	St. Pere, 17	Pagès	Incorporat el 16/05/1938 a l'Exèrcit de la República. St. Vicenç de Castellet, Centre d'obres i fortificacions
Carrera Pladevall, Josep	Magadins Nou	Pagès	Incorporat el 16/05/1938 a l'Exèrcit de la República. St. Vicenç de Castellet, Centre d'obres i fortificacions
Clapers Almiras, Josep	Sta. Magdalena, 13	Teixidor	
Clarà Abancó, Joan	Carreró, 2	Teuler	Incorporat el 16/05/1938 a l'Exèrcit de la República. St. Vicenç de Castellet, Centre d'obres i fortificacions
Clusella Viñas, Josep	Gònima Xica	Pagès	Incorporat el 16/05/1938 a l'Exèrcit de la República. Solsona, Centre d'obres i fortificacions
Colom Cabús, Llorenç	Tosca, 45	Teixidor	
Comerma Tantiñà, Josep	La Crespiera	Pagès	
Ferrer Ubasart, Joaquim	Salt, 2	Paleta	Incorporat el 16/05/1938 a l'Exèrcit de la República. St. Vicenç de Castellet, Centre d'obres i fortificacions
Girbau Tornamira, Casimir	St. Pere	Pagès	
Guiteras Barceló, Josep	L'Ocella	Pagès	
Homs Pladevall, Segimon	Les Comes	Pagès	Incorporat el 16/05/1938 a l'Exèrcit de la República. St. Vicenç de Castellet, Centre d'obres i fortificacions
Molet Riera, Josep	Tosca, 14	Pagès	Incorporat el 16/05/1938 a l'Exèrcit de la República. St. Vicenç de Castellet, Centre d'obres i fortificacions. 1939, Comisión Clasificadora de Prisioneros, Aranda de Duero; aval bona conducta
Oliveras Santcliment, Rossend	Coma, 3	Teixidor	
Oller Antonell, Josep	St. Sebastià		
Oller Berenguer, Amadeu	Pl. Major	Comerç	
Oller Font, Antoni	Tres Cases, 5	Peó	Incorporat el 16/05/1938 a l'Exèrcit de la República. St. Vicenç de Castellet, Centre d'obres i fortificacions
Picañol Pujol, Josep Maria	Forn		
Picañol Roca, Josep	Ctra. de Vic, 14	Guarnicioner	
Ribé Ciuró, Manel	Joies, 10	Teixidor	
Roca Estevadeordal, Josep	Escola Pia	Escolapi	
Roqueta Farré, Valentí	St. Josep, 23	Contramestre	
Sallent Portet, Joan			
Vila Franquesa, Llorenç			
Vilarrúbia Pineda, Josep	Pl. Major, 2	Capellà	Agost 1936, mort
Viñas Canet, Joaquim	St. Pere, 95	Pagès	Incorporat el 16/05/1938 a l'Exèrcit de la República. St. Vicenç de Castellet, Centre d'obres i fortificacions

Quinta del 1923			
Antonell Gubianas, Joan	Soler de Terrades	Pagès	
Blancafort Antonell, Joan			
Blancafort Roig, Sebastià	Hospital, 5	Pagès	Incorporat el 13/05/1938 a l'Exèrcit de la República. Voluntari
Cantó Soldevila, Ramon	Joies, 13	Comerç	
Capdevila Farràs Ramon	La Gònima	Pagès	Incorporat el 13/05/1938 a l'Exèrcit de la República, Zona Roja. Solsona, Centre d'obres i fortificacions. Agost 1940, reclutat de nou
Capell Albareda, Ramon	Francesc Viñas, 8	Cuiner	Exèrcit de la República, Zona Roja. Agost 1940, reclutat de nou
Cirera Dalmau, Antoni	St. Josep	Traginer	
Clusella Font, Joan			Incorporat el 13/05/1938 a l'Exèrcit de la República. Solsona, Centre d'obres i fortificacions
Clusella Prat, Joan	St. Pere		1939, és a Reus
Dalmau Palau, Joan	St. Pere, 1	Comerç	Exèrcit de la República, Zona Roja. Agost 1940, reclutat de nou
Datzira Tantiñà, Ramon	Carretera		Incorporat el 13/05/1938 a l'Exèrcit de la República. 1938, absent
Fàbregas Ponsa, Casimir	Tosca	Pagès	
Farrés Casanovas, Ramon	Molí de Dalt	Pagès	
Ferrer Tuneu, Jaume	Tosca, 15	Pagès	Incorporat el 13/05/1938 a l'Exèrcit de la República, Zona Roja. Solsona, Centre d'obres i fortificacions. Agost 1940, reclutat de nou
Fonts Clusella, Antoni	Molí Nou	Pagès	Exèrcit de la República, Zona Roja. Solsona, Centre d'obres i fortificacions. Agost 1940, reclutat de nou
Forcada Vila, Josep	Les Humbertes	Pagès	Incorporat el 13/05/1938 a l'Exèrcit de la República, Zona Roja. Agost 1940, reclutat de nou
Grau Prat, Enric	Tosca, 21	Paleta	Exèrcit de la República, Zona Roja; no quintat a Moià. Agost 1940, reclutat de nou a Moià
Homs Pladevall, Joan	La Casanova	Pagès	Incorporat el 13/05/1938 a l'Exèrcit de la República. Solsona, Centre d'obres i fortificacions. 1941, Reg. Infanteria nº 64, Barcelona
Margant Comas, Pere	Salt, 4	Pagès	Exèrcit de la República; no quintat a Moià. 1936, Front d'Aragó. 1939, marxa a l'exili. 1940, empadronat a Moià
Miró Monrós [Monrós], Ramon	Tosca, 34		1938, prófug
Oller Clermont, Joan	St. Pere, 30	Pagès	Incorporat el 13/05/1938 a l'Exèrcit de la República, Zona Roja. Solsona, Centre d'obres i fortificacions. Agost 1940, reclutat de nou
Oller Fonts, Antoni	Tres Cases, 5	Peó	
Padrisa Segalés, Jaume	Padrissa	Pagès	Incorporat el 13/05/1938 a l'Exèrcit de la República, Zona Roja. Solsona, Centre d'obres i fortificacions. Agost 1940, reclutat de nou
Padrós Oliveras, Josep	Sta. Magdalena	Pagès	
Ponsa Torroella, Lluís	Coromines	Mosso	1936, voluntari a l'Exèrcit de la República. 1938, mort o desaparegut al front de l'Ebre
Quintana Parareda, Jaume	Remei, 6	Pagès	Incorporat el 13/05/1938 a l'Exèrcit de la República, Zona Roja. Agost 1940, reclutat de nou
Riera Sansalvador, Josep	Tosca, 17	Paleta	Incorporat el 13/05/1938 a l'Exèrcit de la República, Zona Roja. Solsona, Centre d'obres i fortificacions
Rovira Peiró, Jaume	La Granoia	Pagès	
Sala Farràs, Miquel	Planella	Pagès	Incorporat el 13/05/1938 a l'Exèrcit de la República. Solsona, Centre d'obres i fortificacions

Sentias Armenteras, Ramon	Vall, 9		Exèrcit de la República, Zona Roja; no quintat a Moià. Agost 1940, reclutat de nou
Valldeoriola Alimiras, Josep	La Moretona	Pagès	Exèrcit de la República, Zona Roja. Solsona, Centre d'obres i fortificacions. Agost 1940, reclutat de nou
Valls Prat, Elies	St. Pere	Pagès	Incorporat el 13/05/1938 a l'Exèrcit de la República. Solsona, Centre d'obres i fortificacions
Quinta del 1924			
Alboquers Crespi, Joan	El Clapers	Pagès	Incorporat el 10/05/1938 a l'Exèrcit de la República. Solsona, Centre d'obres i fortificacions
Bosch Viñets, Josep	Montbrú	Pagès	Incorporat el 10/05/1938 a l'Exèrcit de la República, Zona Roja. Solsona, Centre d'obres i fortificacions. Agost 1940, reclutat de nou
Carrera Sañé, Joan	El Masot	Pagès	Incorporat el 10/05/1938 a l'Exèrcit de la República. Solsona, Centre d'obres i fortificacions. 1938, mort al front de l'Ebre, serra de Pàndols, a Gandesa
Catot Tarté, Joan		Pagès	Incorporat el 10/05/1938 a l'Exèrcit de la República. Solsona, Centre d'obres i fortificacions
Colet Portet, Joan	Carreró		Incorporat el 10/05/1938 a l'Exèrcit de la República. Solsona, Centre d'obres i fortificacions
Estevadeordal Carrera, Joan	Hospital, 17		
Estevanell Cuberta, Salvador	Forn, 5	Teixidor	Incorporat el 10/05/1938 a l'Exèrcit de la República. 1938, mort o desaparegut a la Batalla de l'Ebre
Fàbregas Arbós, Lluís	Joies, 21	Comerç	
Fonts Vilardell, Josep		Policia	09/05/1938, mort en el bombardeig de Granollers
Mas Valldeoriola, Enric	La Gònima	Pagès	Incorporat el 10/05/1938 a l'Exèrcit de la República. Solsona, Centre d'obres i fortificacions
Picañol Roca, Manel	Ctra. de Vic, 14	Pagès	Exèrcit de la República. 1940, aval negatiu per ser d'esquerres
Riu Fontseca, Josep	Joies, 11	Pagès	Incorporat el 10/05/1938 a l'Exèrcit de la República. Solsona, Centre d'obres i fortificacions
Rius Morató, Josep	Tosca, 52	Pagès	Exèrcit de la República, Zona Roja; no quintat a Moià. Agost 1940, reclutat de nou
Sala Farràs, Miquel	Planella	Pagès	
Sansalvador Fonts, Josep	St. Josep, 35	Pagès	Incorporat el 10/05/1938 a l'Exèrcit de la República, Zona Roja. Solsona, Centre d'obres i fortificacions. Agost 1940, reclutat de nou
Sarri Forcada, Pius	St. Antoni, 1	Contramestre	Exèrcit de la República, Zona Roja. Agost 1940, reclutat de nou
Surroca Garrós, Josep	Vall, 1	Pagès	Incorporat el 10/05/1938 a l'Exèrcit de la República. Solsona, Centre d'obres i fortificacions. Abril 1939, detingut, Juzgado Militar nº 2, Manresa. Maig 1939, aval. 1940-1941, Presó cel·lular de Barcelona
Tria Benet, Josep	St. Sebastià, 16	Pagès	Incorporat el 10/05/1938 a l'Exèrcit de la República. Solsona, Centre d'obres i fortificacions
Valldeoriola Alimiras, Pere	Serramiñta	Pagès	Incorporat el 10/05/1938 a l'Exèrcit de la República. Solsona, Centre d'obres i fortificacions
Quinta del 1925			
Alsina Antonell, Josep	La Granoia	Pagès	Incorporat el 07/05/1938 a l'Exèrcit de la República, Zona Roja. Solsona, Centre d'obres i fortificacions

Benet Marfà, Pere	Tosca		
Bohigas Daví, Josep	St. Sebastià		
Cano Martín, Isidro			
Carné Muntal, Ramon	Pl. St. Sebastià		
Corominas Viñas, Adjutori	Vall, 4		Incorporat el 07/05/1938 a l'Exèrcit de la República. Solsona, Centre d'obres i fortificacions
Estevadeordal Vall-llobera, Josep	Pl. Major		Incorporat el 06/06/1938 a l'Exèrcit de la República
Fàbregas Daví, Josep			
Fonts Pla, Josep	R. Casanova, 20	Moliner	Incorporat el 06/05/1938 a l'Exèrcit de la República. Solsona, Centre d'obres i fortificacions
Homs Pladevall, Lluís	Vilarjoan	Pagès	Incorporat el 07/05/1938 a l'Exèrcit de la República, Zona roja. Agost 1940, reclutat de nou
Marfà Pascual, Jacint	Vall		Incorporat el 07/05/1938 a l'Exèrcit de la República. Solsona, Centre d'obres i fortificacions
Miralpeix Rocadenbosch, Jaume	Massamsó		Incorporat el 07/05/1938 a l'Exèrcit de la República. Solsona, Centre d'obres i fortificacions. Batallón de Montaña, nº 14, Estella
Oller Monrós, Josep			
Padrós Oliveras, Joan	Ciudadilla, 19	Pagès	Incorporat el 07/05/1938 a l'Exèrcit de la República, Zona Roja. Solsona, Centre d'obres i fortificacions. Agost 1940, reclutat de nou
Pladevall Capdevila, Isidre	Vall, 11	Pagès	Incorporat el 07/05/1938 a l'Exèrcit de la República, Zona Roja. Solsona, Centre d'obres i fortificacions. Agost 1940, reclutat de nou
Portell Vilardaga, Ramon	R. Wagner, 5	Pagès	Exèrcit de la República, Zona Roja; no quantat a Moià. Agost 1940, reclutat de nou
Prat Datzira, Pere	St. Josep		Incorporat el 07/05/1938 a l'Exèrcit de la República. Solsona, Centre d'obres i fortificacions
Roca Catot, Lluís	R. Wagner, 6		Incorporat el 07/05/1938 a l'Exèrcit de la República. Solsona, Centre d'obres i fortificacions
Santa Eugènia Antonell, Maurici	Tosca, 33	Cafeter	Incorporat el 06/06/1938 a l'Exèrcit de la República. Agost 1940, reclutat de nou
Serracarbasa Picañol, Josep	St. Pere, 92	Pagès	Incorporat el 07/05/1938 a l'Exèrcit de la República. Solsona, Centre d'obres i fortificacions
Sors Salvans [Laymon], Lluís	Tres Cases	Rajoler	Incorporat el 07/05/1938 a l'Exèrcit de la República. Solsona, Centre d'obres i fortificacions. Gener 1939, mor a Lleida
Tornero Martínez, Juan			Guàrdia civil
Vives Sansalvador, Agustí	St. Josep, 44	Comerç	Incorporat el 06/06/1938 a l'Exèrcit de la República, Zona Roja. Agost 1940, reclutat de nou
Quinta del 1926			
Arisa Ubasart, Joan	Ciudadilla, 5	Pagès	Incorporat el 04/05/1938 a l'Exèrcit de la República, Zona Roja. Solsona, Centre d'obres i fortificacions. Agost 1940, reclutat de nou
Blancafort Roig, Ramon	Hospital, 5		
Canet Vilella, Domènec	St. Pere, 10	Fuster	Incorporat el 04/05/1938 a l'Exèrcit de la República, Zona roja. Solsona, Centre d'obres i fortificacions. Agost 1940, no mobilitzat

Carrera Sañé, Josep	El Masot	Pagès	Incorporat el 04/05/1938 a l'Exèrcit de la República. Solsona, Centre d'obres i fortificacions, Infanteria. Comisión Clasificadora de Prisioneros, Santander; Batallón de trabajadores nº 161. 1939, aval positiu; en llibertat des de l'abril
Colet Portet, Jaume	Passarell		Incorporat el 04/05/1938 a l'Exèrcit de la República. Solsona, Centre d'obres i fortificacions
Dalmau Palau, Tomàs	St. Sebastià, 44	Comerç	
Ferrer Ubasart, Josep	St. Pere, 55		Exèrcit de la República, Zona roja
Gros Ferrer, Pere	Ctra. de Manresa, 5	Carreter	Incorporat el 02/06/1938 a l'Exèrcit de la República. Juzgado Militar nº 2, Manresa. Agost, 1939, en llibertat. Agost 1940, reclutat de nou
Homs Pladevall, Antoni	Les Comes	Pagès	Incorporat el 13/05/1938 a l'Exèrcit de la República. Solsona, Centre d'obres i fortificacions. Juzgado nº 2 de Manresa
Mas Bruch, Josep	Castellnou	Moliner	Incorporat el 02/05/1938 a l'Exèrcit de la República, Zona roja. Solsona, Centre d'obres i fortificacions. Agost 1940, reclutat de nou
Miró Monrós, Ramon	Tosca, 32		
Monsech Costa, Joan	F. Viñas, 6	Xofer	Incorporat el 02/05/1938 a l'Exèrcit de la República, Zona roja. Agost 1940, reclutat de nou
Morera Ferrés, Josep	St. Sebastià		
Pascual Crusat, Joan	St. Pere, 88	Pagès	
Petitbò Mas, Josep	La Franquesa	Pagès	Incorporat el 13/05/1938 a l'Exèrcit de la República, Zona roja. Solsona, Centre d'obres i fortificacions. 1939, avals bona conducta. Agost 1940, reclutat de nou
Picañol Guiteras, Josep	Les Comes	Pagès	
Plana Ventura, Josep	Tosca, 42		
Plans Torruella, Jaume	La Guantera	Pagès	Incorporat el 13/05/1938 a l'Exèrcit de la República. Solsona, Centre d'obres i fortificacions
Ponsa Torruella, Pere	St. Pere, 67	Pastor	
Portell Jaumendreu, Jaume	St. Josep, 5	Teixidor	Incorporat el 02/05/1938 a l'Exèrcit de la República, Zona roja. Agost 1940, reclutat de nou
Quintana Parareda, Joan	Remei, 7	Paleta	Incorporat el 04/05/1938 a l'Exèrcit de la República. Solsona, Centre d'obres i fortificacions. 1939, Juzgado Militar nº 2, Manresa; Presó S. Miguel de los Reyes, València. 1940, presó atenuada. 1943, commutació de pena
Valdeoriola Altimiras, Joan	Sta. Magdalena, 16	Pagès	Incorporat el 04/05/1938 a l'Exèrcit de la República, Zona roja. Solsona, Centre d'obres i fortificacions. Agost 1940, reclutat de nou
Vilardell Rovira, Andreu	La Casanova	Pagès	Exèrcit de la República, Zona roja. Solsona, Centre d'obres i fortificacions. Agost 1940, reclutat de nou
Vilarrúbia Pineda, Miquel	Pl. Major, 20	Fuster	Incorporat el 04/05/1938 a l'Exèrcit de la República. Solsona, Centre d'obres i fortificacions. 1938, fugit a França i passat al bàndol rebel. 1940, no mobilitzat
Quinta del 1927			
Alboquers Crespi, Ramon	Tosca, 1	Pagès	Incorporat el 02/05/1938 a l'Exèrcit de la República, Zona roja. 1939, aval de bona conducta. Agost 1940, reclutat de nou

Arisa Guiteras, Estanislau	Montví de Baix	Pagès	Exèrcit de la República, Zona roja
Berengueras Prat, Miquel	Caselles	Pagès	
Bosch Viñets, Lluís	Montbrú	Pagès	Incorporat el 02/05/1938 a l'Exèrcit de la República, Infanteria. 1939, Comisión Clasificadora de Prisioneros y Presentados, Deusto; aval de bona conducta. 1940, Batallón de trabajadores. 1941, Reg. Infanteria nº 64, Barcelona
Burdó Tantiñà, Ramon	St. Sebastià, 15	Vaquer	Incorporat el 02/05/1938 a l'Exèrcit de la República
Camps Vilanova, Josep	St. Sebastià, 3	Comestibles	Exèrcit de la República, Zona roja; no quintat a Moià. Agost 1940, reclutat de nou
Carné Muntal, Sebastià	Pl. St. Sebastià	Paleta	1937, soldat voluntari; guàrdia d'assalt. Març 1939, defingut per la Guàrdia Civil; Juzgado Militar nº 2, Manresa; aval: perill causa nacional (GC); aval: no perillós (ajuntament). 1940, Batallón de trabajadores nº 115. 1941, Reg. Infanteria nº 64, Barcelona
Carrera Pladevall, Jaume	Magadins Nou	Pagès	Incorporat el 02/05/1938 a l'Exèrcit de la República
Coma Datzira, Sebastià	No Passa, 1		Incorporat el 02/05/1938 a l'Exèrcit de la República, Infanteria. 1941, Reg. Infanteria nº 64, Barcelona
Corominas Oller, Climent	Pl. Major		
Costa Vitó, Sebastià	St. Josep		1941, 4º Grupo Automóviles, Barcelona
Franquesa Sentias, Isidre	El Clapers	Pagès	
Guiteras Orpí, Ricard	St. Sebastià		
Homs Pladevall, Joan	La Coma	Pagès	Incorporat el 02/05/1938 a l'Exèrcit de la República. 1940, Reg. Infanteria nº 64, Barcelona
Lara Álvarez, Joan			
Llenas Viñas, Pere	R. Wagner, 2		1941, Reg. Infanteria nº 64, Barcelona
Marfà Gay, Sebastià	St. Josep, 11		
Portell Jaumendreu, Josep	St. Josep, 22		
Prat Armengol, Ramon	La Granoia	Pagès	Incorporat el 02/05/1938 a l'Exèrcit de la República
Roca Catot, Jaume	R. Wagner, 6	Pagès	Incorporat el 02/05/1938 a l'Exèrcit de la República, Zona roja. 1941, Reg. Infanteria nº 64, Barcelona
Roca Molist, Francesc	La Torra	Pagès	Incorporat el 02/05/1938 a l'Exèrcit de la República. 27 gener 1939, mor
Roqueta Gené, Vicenç	St. Sebastià, 7	Teixidor	Incorporat el 02/05/1938 a l'Exèrcit de la República. 1940, Reg. Infanteria La Albuera 26; agregat al de Badajoz nº 73. 1941, Reg. Infanteria nº 64, Barcelona
Ruaix Sant, Miquel	St. Antoni, 7	Teixidor	Exèrcit de la República, Zona roja. Agost 1940, reclutat de nou
Soler Guiteras, Llorenç	Joies, 19	Pintor	Incorporat el 02/05/1938 a l'Exèrcit de la República, front de Lleida. 1939, Juzgado Militar nº 2, Manresa. 1940, és a la presó
Vila Ferrer, Francesc	Joies, 6	Pagès	Incorporat el 02/05/1938 a l'Exèrcit de la República. 1939, Comisión Clasificadora de Prisioneros y Presentados, Santander; avals, febrer i juny; llibertat del camp de concentració. Agost 1940, reclutat de nou
Quinta del 1928			
Arisa Oller, Josep	Coromines	Pagès	Incorporat el 21/04/1938 a l'Exèrcit de la República, Zona roja. Agost 1940, reclutat de nou. 1941, Reg. Infanteria nº 64, Barcelona
Blancafort Marfà, Jaume	Tosca, 32	Sense feina	Incorporat el 21/04/1938 a l'Exèrcit de la República

Busoms Subirachs, Josep	Pla Traver		Incorporat el 21/04/1938 a l'Exèrcit de la República
Catot Tarter, Pere	Bolederes		Incorporat el 21/04/1938 a l'Exèrcit de la República
Centeno Martín, Josep			Incorporat el 21/04/1938 a l'Exèrcit de la República
Cirera Dalmau, Agustí	St. Josep, 1	Manyà	Incorporat el 21/04/1938 a l'Exèrcit de la República. 1939, Aval de bona conducta
Coch Roca, Josep	F. Viñas, 6	Teixidor	Auditoria de Guerra, 4ª Región militar; Juzgado Militar nº 2, Manresa. 1939, Hospital militar, Manresa; Consell de guerra sumaríssim, 30 anys de presó. 1941, negoció de llibertat. 1943, trasllat a Blanes; la família cobra pel treball del presoner. 1944, Presó cel·lular de Barcelona. 1944, Colonia penitenciària de Montijo, Badajoz
Coma Roqueta, Joan	Vall, 2	Maliner	Incorporat el 21/04/1938 a l'Exèrcit de la República, Zona roja. 1939, aval: es mou en «círculos católicos»
Estebanell Serradesanferm, Joan	Forn		
Franquesa Gay, Domènec	Ctra. de l'Estany, 3	Pagès	Incorporat el 21/04/1938 a l'Exèrcit de la República, Zona roja. Agost 1940, reclutat de nou
Mas Comellas, Llogari	Sta. Magdalena		Incorporat el 21/04/1938 a l'Exèrcit de la República
Matarrodona Berenguer, Jaume	Passarell, 6	Pagès	Incorporat el 21/04/1938 a l'Exèrcit de la República, Zona roja. Agost 1940, reclutat de nou. 1941, Reg. Infanteria nº 64, Barcelona
Miró Monrós, Esteve	Tosca		
Pascual Cruzat, Nazari	St. Pere, 5	Paleta	Incorporat el 21/04/1938 a l'Exèrcit de la República. 1941, Reg. Infanteria nº 64, Barcelona
Pedrals Magem, Vicenç	El Rourell	Pagès	Incorporat el 21/04/1938 a l'Exèrcit de la República
Petitbò Mas, Casimir	La Franquesa	Pagès	Incorporat el 21/04/1938 a l'Exèrcit de la República
Picañol Roca, Ricard	Ctra. Vic-Manresa		Incorporat el 21/04/1938 a l'Exèrcit de la República
Picañol Solerdevall, Lluís	Caselles	Pagès	1939, Exèrcit de la República, Zona roja; no quintat a Moià; Comision Clasificadora de Prisioneros, Santander. Agost 1940, reclutat de nou a Moià
Plans Cruzat, Joan	St. Pere, 5	Pagès	Incorporat el 21/04/1938 a l'Exèrcit de la República. Agost 1938, mor a la Batalla de l'Ebre
Roqueta Antolín, Francesc			1938, pròfug; pendent de classificació
Sanglas Fàbregas, Jaume	Molí de Passarell		
Vilarrúbia Pineda, Joan	Pl. Major, 2		Incorporat el 21/04/1938 a l'Exèrcit de la República. No consta en els padrons de 1936 ni 1940
Quinta del 1929			
Alberch Orriols, Sebastià	Ctra. de Vic, 17	Teixidor	Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República, Zona roja. 1939, aval de bona conducta. 1941, Reg. Infanteria nº 64, Barcelona
Alsina Antonell, Francesc	Tosca, 47	Pagès	Exèrcit de la República, Zona roja. Agost 1940, reclutat de nou
Alsina Plans, Francesc	Tres Cases		Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República, Zona roja
Barrachina Carbonell, Francesc	F. Viñas, 12	Sastre	Exèrcit de la República; no quintat a Moià. Agost 1940, reclutat de nou a Moià. 1941, Reg. de Ingenieros nº 4, Barcelona

Capdevila Comerma, Josep	St. Pere, 94	Pagès	Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República
Crivillers Bou, Ramon	St. Antoni, 9	Flequer	Exèrcit de la República, Zona roja. Agost 1940, reclutat de nou. 1941, Reg. Infanteria nº 64, Barcelona
Estevanell Abeyà, Jaume	St. Antoni		
Estevanell Cuberta, Jaume	Forn, 5	Pagès	Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República
Ferrer Valldaura, Joan	L'Ocella	Pagès	Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República, Zona roja. Agost 1940, reclutat de nou
Fonts Pla, Martí	Molí d'en Pujol	Moliner	Exèrcit de la República, Zona roja. Agost 1940, reclutat de nou
Forcada Rovira, Joaquim	Joies, 9	Teixidor	Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República, Zona roja. 1939, Depósito de prisioneros de guerra, Miranda de Ebro. 1940, Tribunal calificador del Juzgado militar nº 8, Valladolid. Agost 1940, reclutat de nou
Franquesa Garròs, Estanislau	St. Sebastià	Escolapi	Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República. Agost 1940, reclutat de nou; prórroga 2 ^a
Franquesa Sentias, Sebastià	El Clapers	Pagès	Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República
Guiteras Barceló, Lluís	Massamsó	Pagès	Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República. 1941, Reg. Infanteria nº 64, Barcelona
Guiteras Oller, Josep	La Caseta	Pagès	Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República
Macià Verdaguer, Josep	Remei, 1	Paleta	Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República. 1938, mort o desaparegut al front de la Seu d'Urgell
Matarrodona Palau, Josep	Perers	Pagès	1941, difunt
Monsech Costa, Manel	Pl. Major	Teixidor	Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República. Comisión clasificadora? 1940, Batallón de trabajadores. 1941, Reg. Infanteria nº 65, Barcelona
Morera Ferrés, Mateu	St. Sebastià		Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República
Oller Font, Joan	El Riu	Pagès	Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República
Pascual Ponsa, Joan	Tosca	Teixidor	Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República
Perarnau Armengol, Josep	Tosca, 39	Pagès	
Prat Armengol, Jaume	El Perer	Pagès	Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República, Zona roja. Agost 1940, reclutat de nou. 1942, Reg. nº 14 Flechas Azules, Barcelona
Riu [Rius] Crivillers, Joan	El Rourell	Pagès	Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República. 1939, Comisión Clasificadora de Prisioneros y Presentados. 1939, avals negatius per «rojo sin delitos». 1940, Batallón de trabajadores nº 137, Rentería
Riu Fontseca, Lluís	Joies, 11	Fuster	Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República. 1941, Reg. Infanteria nº 65, Barcelona
Ros Sopena, Jaume			Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República
Sala Valldaura, Pere	Casagemes	Pagès	Exèrcit de la República, Zona roja. Agost 1940, reclutat de nou. 1940, Reg. Infanteria mixto de máquinas de acompañamiento nº 86, Logronyo. 1941, Reg. Infanteria nº 65, Barcelona

Tarradellas Carrera, Ramon	St. Pere, 12	Pagès	Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República, Zona roja. Agost 1940, reclutat de nou
Ubasart Serra, Josep	Ciutadilla, 16	Pagès	Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República. Gener 1939, mor a prop de Manresa
Valldeoriola Altimiras, Francesc	Serramiñta	Pagès	Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República, Zona roja. 1939, aval de bona conducta. Agost 1940, reclutat de nou. 1941, Reg. Infanteria nº 65, Barcelona
Quinta del 1930			
Clusella Tuneu, Josep	Sta. Magdalena		
Codina Rius Carles	El Soler de Ferrerons	Pagès	Exèrcit de la República. 1939, presoner a Bilbao; aval negatiu, mala reputació. 1940-1942, Presó Provincial de Bilbao
Daví Sentias, Francesc	F. Viñas, 7	Ferrer	1941, Reg. Infanteria nº 64, Barcelona
Fonts Clusella, Baltasar	Molí Nou	Moliner	Incorporat el 13/05/1938 a l'Exèrcit de la República
Girbau Dachs, Jaume	St. Pere, 62	Teixidor	1939, detingut, membre de la CNT. 16 maig 1939, Presó cel·lular de Barcelona Model. Agost 1939, afusellat al Camp de la Bota
Homs Pladevall, Josep	La Casanova	Pagès	
José Valls, Francesc	Passarell	Flequer	Exèrcit de la República, Zona roja. BT (Batallón de trabajadores?)
Junyent Guixols, Josep			
Marfà Gay, Joan	St. Josep, 39	Comerç	Exèrcit de la República, Zona roja. Agost 1940, reclutat de nou. 1941, Reg. Infanteria nº 64, Barcelona
Miró Monrós, Josep	Tosca, 34		
Molas Alberch, Josep	St. Josep		
Oliveras Plans, Joan	St. Sebastià, 17	Paleta	Exèrcit de la República, Zona roja. Agost 1940, reclutat de nou. 1941, Reg. Infanteria nº 64, Barcelona
Oller Llongueras, Joan			
Pascual Ponsa [Ponce], Jaume	St. Josep, 2	Teixidor	1937, guàrdia d'assalt. 1940, aval negatiu; Auditoria de Guerra, Juzgado Militar nº13, Barcelona. 1944, presó a Vic
Petitbò Mas, Amadeu	La Franquesa	Pagès	Exèrcit de la República, Zona roja. 1939, aval de bona conducta. Agost 1940, reclutat de nou. 1941, Reg. Infanteria nº 64, Barcelona
Pladevall Molet, Segimon	Ctra. de Vic	Carreter	Exèrcit de la República. 1937, Brigada Mixta nº 55 Zapadores, Granada. 1939, Juzgado Militar nº 2, Manresa; Presó a Manresa. 1942, Presó Cel·lular pel Consell de Guerra. 1943, Serv. Militar de Puentes y Caminos de Manresa; Colonia Penitenciaria de Barcelona, Serv. Militar Construcciones. Maig 1944, Colonia Penitenciaria de Gardeny (Lleida). Octubre 1944, Colonia Penitenciaria de Mantijo (Badajoz)
Puig Puigmartí, Joan	Joies, 48	Fuster	Exèrcit de la República, Zona roja. Agost 1940, reclutat de nou
Romeu Clusella, Josep	Pl. St. Pere, 1	Pagès	1937, Exèrcit de la República. Octubre 1938, mor a l'hospital de Barcelona per malaltia
Rovira Padrisa, Sebastià	Joies		
Solà Brachs, Josep			
Soler Guiteras, Ramon	St. Pere		
Quinta del 1931			
Antúñez Antúñez, Joan	Joies	Pagès	1939, detingut el 17 d'abril; Juzgado Militar nº 2, Manresa; Consell de Guerra sumaríssim, 15 anys de presó

Arisa Oller, Ramon	Pedriassa	Pastor	1936, era voluntari. 1938, mor al front de Serós
Armadors Tantiñà, Josep	St. Pere, 82	Teixidor	1936, incorporat voluntari a l'Exèrcit de la República. 1939, aval de bona conducta. Agost 1940, reclutat de nou. 1941, Reg. Artilleria nº 21, Barcelona
Berengueras Pascual, Jaume	Caselles	Pagès	
Canet Giol, Josep	Hospital, 18	Xofer	1940, Artilleria (xofer-mecànic)
Capdevila Carrera, Jaume	Magadins Vell	Pagès	Exèrcit de la República, Zona roja. Agost 1940, reclutat de nou. 1941, Reg. Infanteria nº 64, Barcelona
Carrera Sañé, Francesc	El Masot		
Córdoba López, Josep			
Forcada Barceló, Josep	El Prat	Pagès	Exèrcit de la República, Zona roja. Agost 1940, reclutat de nou
Franquesa Pladevall, Sebastià	St. Pere, 2	Pagès	1939, marxa a l'exili
Genescà Rovira, Jaume			
Gralla Rius, Josep	Les Comes		
Llenas Viñas, Francesc	R. Wagner, 2		1937, és a Roma
Matarrodona Palau, Jesús	Pl. Major, 12	Sastre	Exèrcit de la República, Zona roja. Agost 1940, reclutat de nou. 1941, Reg. Artilleria nº 21, Barcelona
Oller Coll, Sebastià	St. Sebastià		
Parés Ballaró, Miquel	Tosca, 26	Administratiu	Exèrcit de la República, Zona roja. Agost 1940, reclutat de nou. 1941, Reg. Artilleria nº 21, Barcelona
Parés Soler, Josep	Hospital, 7	Teixidor	Exèrcit de la República, Zona roja. Agost 1940, reclutat de nou. 1941, Reg. Artilleria nº 21, Barcelona
Picañol Oller, Josep	Vilarrasa	Pagès	Exèrcit de la República. 1939, Comisión Clasificadora de Prisioneros y Presentados. 1940, Batallón de trabajadores nº 138, Quinto de Ebro (Saragossa). Agost 1940, reclutat de nou
Riera Sansalvador, Agustí	Carreró, 5	Paleta	Exèrcit de la República, Zona roja. Agost 1940, reclutat de nou
Sarri Forcada, Jesús	St. Antoni, 1		
Santaegúènia Antonell, Sebastià	Tosca, 33	Paleta	
Vila Blancafort, Jaume	Comes Nou	Pagès	Exèrcit de la República, Zona roja. Agost 1940, reclutat de nou. 1941, Reg. Infanteria nº 64, Barcelona
Vilarrúbia Pineda, Lluís	Pl. Major, 2	Escolapi	Agost 1936, mor assassinat a Gavà
Quinta del 1932			
Aliberch Puig, Joan	Vilarjoan	Paleta	1937, passa a França; fet presoner. 1939, avals. 1940, Grupo de zapadores minadores, Div. Caballería, Brigada de Montaña, Pamplona
Cañellas Marra, Josep	Ctra. de Manresa	Comerç	1940, Artilleria
Casellas Mullera, Lluís	Les Cases	Pagès	Exèrcit de la República, Zona roja. 1937, passa a França; fet presoner. 1940, reclutat de nou
Ferrer Toneu, Mansuet	Casamiñana	Pagès	
Forcada Sala, Josep	Garfis	Pagès	Exèrcit de la República, Zona roja. Agost 1940, reclutat de nou. 1941, 4º Grupo de Intendencia, Barcelona
Franquesa Canet, Lluís	La Casanova	Pagès	Exèrcit de la República, Zona roja. 1939, aval, addicte al Movimiento. Agost 1940, reclutat de nou

Franquesa Fonseca, Sebastià	St. Pere, 71	Pagès	Incorporat el 1937 a l'Exèrcit de la República. 1938, ferit al front de l'Ebre, mor a l'hospital de Terrassa
Genescà Rovira, Josep	Casanova del Prat	Pagès	Exèrcit de la República, Artilleria. 1938, mor al front de l'Ebre
Juncadella Tuneu, Francesc	Av. Caudillo, 2	Comerç	Exèrcit de la República, Artilleria. Agost 1940, reclutat de nou
Molet Riera, Àngel	Tosca, 14	Pintor	Exèrcit de la República. 1938, mor al front d'Aragó, a Bonastre
Orrìols Font, Salvador	F. Viñas, 13	Paleta	Exèrcit de la República, Zona roja. Agost 1940, reclutat de nou. 1941, Reg. Artilleria nº 21, Barcelona
Parès Parès, Joan	Ctra. de Manresa, 8	Pagès	1937, passa a França. Agost 1940, reclutat de nou. 1941, Reg. Infanteria nº 64, Barcelona
Petitbò Mas, Carles	La Franquesa	Pagès	Exèrcit de la República, Zona roja. 1939, aval, addicte al Movimiento. Agost 1940, reclutat de nou. 1941, Reg. Infanteria nº 64, Barcelona
Pladevall València, Jaume	Ctra. de Manresa, 9	Pagès	Exèrcit de la República. 1936, mor al front
Pomier Gay, Josep	La Coma	Pagès	Exèrcit de la República, Zona roja. Agost 1940, reclutat de nou
Puig Puigmarfí, Valentí	St. Josep, 9	Fuster	Exèrcit de la República. 1939, detingut a l'abril; Juzgado Militar nº 2, Manresa; Consell de guerra sumaríssim, 15 anys de presó; presó a Manresa, passa a la Cel·lular de Barcelona. 1941, Presó de Sant Elies; presó atenuada. 1942, torna a Moià
Riu Fontseca, Ramon	Joies, 11		
Roca Catot, Josep	Ctra. de Manresa	Paleta	Juliol 1937, incorporat a l'Exèrcit de la República. 1939, mor a Fonollosa
Romeu Clusella, Ramon	Pl. St. Pere, 1	Negociant	Exèrcit de la República, Zona roja. 1940, aval positiu. Agost 1940, reclutat de nou. 1941, Reg. Carros de combat nº 3, Barcelona
Rovira Alsina, Sebastià	St. Pere, 7	Pagès	Juliol 1937, incorporat a l'Exèrcit de la República. Març 1938, mor al front d'Aragó, a Quinto
Tantiñà Pascual, Josep	St. Pere, 39		Exèrcit de la República, Zona roja. Agost 1940, reclutat de nou. 1941, Reg. Infanteria nº 64, Barcelona
Ubasart Serra, Bartomeu	Ctra. de Vic, 20	Paleta	Exèrcit de la República, Zona roja. Agost 1940, reclutat de nou. 1941, Reg. Infanteria nº 64, Barcelona
Valls Prat, Joan			
Vilalta Prat, Joan	Ctra. de Manresa, 12	Ferrer	1937, incorporat a l'Exèrcit de la República. 1939, retirada per la Tor de Querol a França. 1941-1945 deportat a Mauthausen
Vives Sansalvador, Josep	St. Josep		
Quinta del 1933			
Armadans Tantiñà, Ramon	St. Pere, 82		
Artero Pujolar, Josep Maria	Ctra. de Manresa, 6	Manyà	1937, difunt
Capdevila Comas, Ramon	Els Plans del Toll	Pagès	1940, Infanteria. 1941, Reg. Artilleria nº 21, Barcelona
Carné Lleó, Josep	Joies, 26		1940, reclutat de nou; Infanteria
Codina Solà, Jaume	St. Antoni, 11	Ferrer	Exèrcit de la República, Zona roja. 1940, reclutat de nou
Coll Guàrdia, Manel	Joies, 8	Xofer	Exèrcit de la República, Zona roja. 1940, reclutat de nou
Coma Datzira, Ramon	No Passa		
Comerma Roca, Josep	Remei, 7		1937, incorporat a l'Exèrcit de la República. 1940, reclutat de nou. 1941, Cuerpo Ejército de Urgel, Reg. Artilleria nº 16, Lleida

Estevadeordal Carrera, Antoni	Hospital, 17	Capador	Exèrcit de la República, Zona roja. 1940, reclutat de nou
Guerrero Miró, Pere			
Mauri Serra, Florenci	Vall, 9		
Monrós [Montràs] Mayans, Jaume	Massamsó	Pagès	1941, Reg. Infanteria nº 64, Barcelona
Nadeu Capdevila, Enric	Joies, 2	Sastre	1940, reclutat de nou, Infanteria
Padrós Sansalvador, Joan	St. Sebastià, 8		1941, reclutat de nou
Plans Torruella, Pere	La Guanterera	Pagès	1939, és al front de Madrid, Exèrcit de la República? 1940, reclutat de nou, inútil total
Puig Canellas, Josep	Sta. Magdalena, 10	Teixidor	
Rovira Alsina, Sebastià	St. Pere, 7	Pagès	Juliol de 1937, incorporat a l'Exèrcit de la República. 1938, mor al front d'Aragó, a Quinto
Sala Valldaura, Casimir	Casagemes	Pagès	Incorporat el 08/03/1938 a l'Exèrcit de la República. 1938, mor al front de Tarragona, al Prat de Comte; Exèrcit rebel? 1942, la família percep diners del Reg. Infanteria nº 86, de Logronyo
Sansalvador Jaumà, Joan	St. Josep, 37		1941, 2º Grupo de Sanidad Militar, Barcelona
Santacreu Jaumà, Joan	Passarell, 3	Paleta	Exèrcit de la República, Zona roja. 1940, reclutat de nou. 1941, Reg. Infanteria nº 64, Barcelona
Santaegugènia Soler, Ramon	F. Viñas, 14	Pagès	1940, reclutat de nou, Infanteria. 1941, Reg. Infanteria nº 64, Barcelona
Serracarbasa Fonts, Ramon			
Setvalls Mas, Florenci			
Tarter Lleó, Ramon	Joies, 28	Barber	Exèrcit de la República. 1939, Comisión Clasificadora de Prisioneros y Presentados, Aranda de Duero; aval. 1940, reclutat de nou, Infanteria
València Rovira, Joan	Les Clusanes	Pagès	1937, Exèrcit de la República. 1940, reclutat de nou, Infanteria
Quinta del 1934			
Aliberch Puig, Casimir	Massamsó	Pagès	Exèrcit de la República, Grupo de zapadores minadores. 1939, camp de concentració d'Avilés
Bosch Viñets, Miquel	Montbrú	Pagès	Incorporat el 27/03/1937 a l'Exèrcit de la República, Zona roja. 1939, avals de bona conducta. 1940, reclutat de nou; avals de bona conducta. 1941, Reg. Artilleria nº 20, Girona
Burdó Tantiñà, Enric	St. Sebastià	Pagès	Incorporat el 23/03/1937 a l'Exèrcit de la República. 1940, reclutat de nou, Infanteria. 1941, Reg. de Artilleria nº 20, Girona
Capdevila Comerma, Candi	St. Pere, 9	Manobre	Incorporat el 27/03/1937 a l'Exèrcit de la República, Zona roja. 1940, reclutat de nou
Casellas Mullera, Gabriel	Les Cases	Pagès	Incorporat el 23/03/1937 a l'Exèrcit de la República, Zona roja. 1940, reclutat de nou; pròrroga. 1941, útil
Catot Alubet, Joan	La Coma de Sant Jaume	Pagès	Exèrcit de la República, Zona roja. 1939, aval, bona conducta
Clusella Prat, Josep	St. Pere, 66	Teixidor	Exèrcit de la República, Zona roja. 1940, reclutat de nou
Colet Bach, Florenci	St. Pere, 6	Teixidor	Incorporat el 27/03/1937 a l'Exèrcit de la República, Zona roja. 1940, reclutat de nou
Coll Llusà, Josep	Can Patiràs	Pagès	1939, Presó de Sant Elies, Barcelona; Consell de guerra sumaríssim. Octubre 1939, afusellat al Camp de la Bota
Farràs Oller, Salvador	La Cabanya	Pagès	Exèrcit de la República, Zona roja. 1940, reclutat de nou

Farrés [Ferrer] Crespiera, Ramon	Soler de Terrades	Pagès	Exèrcit de la República. 1939, Comisión Clasificadora de Prisioneros, Santander; Batallón de trabajadores nº 161; aval, bona conducta. 1940, Infantería, soldat 6 mesos; Reg. Artillería nº 52 División, Melilla. 1942, Reg. Artillería nº 23, Barbastro
Forcada Rovira, Josep	Joies	Electricista	1936, voluntari a l'Exèrcit de la República; Juzgado Militar nº 2, Manresa. 1939, Presó de Sant Elies; Presó de Valdemoro; Presó Cel·lular de Barcelona. 1940, Terol, fuga del camp de concentració de Belchite. 1941, Destacamento de Penados, Quinto de Ebro. 1947, reingrés a la Model; febrer, llibertat
Marfà Gay, Francesc	St. Josep	Pagès	Exèrcit de la República. 1939, Clasificación de Prisioneros y Presentados, Deusto
Masramon Soler, Miquel	Pl. Major	Sastre	1941, Reg. Artillería nº 20
Petitbò Tuneu, Josep	La Tuta	Pagès	1941, Reg. Infantería nº 64
Plans Torroella, Pere	La Guanteria	Pagès	Incorporat el 2/03/1937 a l'Exèrcit de la República. Front de Madrid. 1941, reclutat de nou; inútil total
Pomier Gay, Jaume	La Coma de Sant Jaume	Escrivent	Incorporat el 27/03/1937 a l'Exèrcit de la República, Zona roja. 1940, reclutat de nou
Portell Jaumendreu, Agustí	St. Josep		Incorporat el 27/03/1937 a l'Exèrcit de la República
Renom Gallés, Josep	St. Antoni, 9		Exèrcit de la República, Zona roja. 1940, reclutat de nou
Rovira Alsina, Josep	St. Pere	Pagès	Exèrcit de la República, Zona roja; amagat i defingut. 1940, reclutat de nou. 1941, Reg. Infantería nº 64
Santaugènia Soler, Pere	F. Viñas	Comerç	
Tantiñà Clusella, Josep	St. Pere	Teixidor	1939, Juzgado Militar nº 2, Manresa
Quinta del 1935			
Alibés Vilarrúbia, Francesc	El Masot		1937, pròfug. 1940, reclutat de nou.
Antonell Alemany, Pere	Ciutadilla	Pagès	1939, exili
Antúnez Antúnez, Josep			Incorporat el 27/03/1937 a l'Exèrcit de la República
Bruguet Antonell, Josep	Vall, 3		Exèrcit de la República, Zona roja. 1940, reclutat de nou
Carrera Sañé, Lluís		Pagès	1940, Infantería; soldat 2 mesos i 15 dies. 1941-1943, Reg. Infantería nº 64, Barcelona. 1940-1941, Reg. Infantería de Montaña nº 65, Olot
Castells Cirera, Pere		Comerç	1938, fugit a França. 1940, aval de bona conducta; reclutat de nou. 1943, Reg. Artillería nº 20, Barcelona
Codina Espinasa, Pere	St. Antoni	Ferrer	Incorporat el 23/03/1937 a l'Exèrcit de la República. Novembre 1938, mor a la Batalla de l'Ebre
Codina Rius, Jaume		Pagès	1944, Reg. Infantería nº 19 "Provisional", Jaca
Coma Roqueta, Jaume	Vall, 2	Teixidor	Incorporat el 27/03/1937 a l'Exèrcit de la República, Zona roja. 1940, reclutat de nou; pròrroga. 1941, avals, addicte a la Causa Nacional; Reg. Infantería nº 16, Lleida
Crivillers Bou, Ajutori	St. Antoni, 9	Pastisser	Incorporat el 04/10/1937 a l'Exèrcit de la República. 1940, reclutat de nou
Forcada Roca, Ramon	Ciutadilla	Pagès	1936, fugitiu de Saragossa
Franquesa Roca, Josep	St. Pere, 9	Pagès	1940, reclutat de nou
Guiteras Ribé, Francesc	St. Pere	Pagès	1940, Artillería. 1941, Reg. de Artillería nº 41, Segòvia. 1943, Reg. Artillería nº 20, Barcelona
Naspler València, Joan			1937, pròfug

	Padrós Sansalvador, Josep			1937, pròfug
	Pascual Crusat, Josep	St. Pere	Pagès	Exèrcit rebel, on feia el servei militar. 1937, mor al front de Sabiñánigo, a El Mirador
	Petitbò Tuneu, Jaume	La Tuta	Pagès	Exèrcit de la República, Zona roja. 1940, reclutat de nou
	Picañol Solerdelcoll, Francesc		Pagès	1937, incorporat a l'Exèrcit de la República. 1939, Comisión Clasificadora de Prisioneros, Santander. 1941, Reg. Infantería de Montaña nº 65, Olot
	Pladevall Capdevila, Jaume	Vall	Paleta	Incorporat el 27/03/1937 a l'Exèrcit de la República
	Pladevall Vila, Josep		Pagès	1939, Reg. Artillería Antiaérea nº 75, Madrid. 1941, Fortificaciones nº 3. 1943, Reg. Artillería nº 20, Barcelona
	Prat Montràs, Jaume	Coma, 2	Fuster	Juliol 1937, incorporat a l'Exèrcit de la República; Front d'Aragó. 1940, reclutat de nou
	Puig Puigmartí, Josep			Incorporat el 23/03/1937 a l'Exèrcit de la República. 1939, marxa de Moià al gener; Juzgado Militar nº 2, Manresa; Comisión Clasificadora de Prisioneros, Sant Sebastià; avals negatius. 1940, reclutat de nou
	Quintana Muntaña, Àngel	Av. Caudillo, 6		Exèrcit de la República, Zona roja. 1940, reclutat de nou
	Renom Gallés, Just	St. Antoni, 10	Fotògraf	Incorporat el 27/03/1937 a l'Exèrcit de la República, Zona roja. 1940, reclutat de nou; Serveis auxiliars
	Santa Eugènia Antonell, Miquel	Tosca, 24		1940, reclutat de nou; útil; pròrroga
	Serracarbasa Rovira, Salvador	La Caseta d'en Fermí	Pagès	Incorporat el 23/03/1937 a l'Exèrcit de la República. 1939, Grupo Mixto Zapadores, Pamplona; Ejército del Norte, Servicio de Información Militar; Comisión Clasificadora de Prisioneros, Aranda de Duero. 1940, Ingenieros. 1941-1943, Fortificaciones nº 3, Barcelona
	Tantiña Terradellas, Joan	El Gai	Pagès	Incorporat el 27/03/1937 a l'Exèrcit de la República, Zona roja. 1940, reclutat de nou
	Tuneu Oller, Ramon	Hospital	Paleta	Incorporat el 23/03/1937 a l'Exèrcit de la República. 1939, detingut i pres a Manresa; avals; Presó Cel·lular de Barcelona. 1941, 10 anys de reclusió amb desterrament a la Fatarella; aval de no llibertat condicional. 1944, s'acaba el desterrament; pena definitiva de 12 anys. 1951, llicenciat
84	Valdeoriola Mas, Josep	Ciudadilla		Incorporat el febrer de 1937 a l'Exèrcit de la República. Front de Madrid, a Belchite. Ferit a Serós. 1938, mor a Móra d'Ebre
394	Vila Blancafort, Joaquim	Magadins Nou	Pagès	Incorporat el 23/03/1937 a l'Exèrcit de la República, Zona roja. 1940, reclutat de nou
	Vives Sansalvador, Enric			Incorporat el 23/03/1937 a l'Exèrcit de la República
	Quinta del 1936			
	Alsina Salvans, Jaume	Carreró	Manobre	1938, incorporat a l'Exèrcit de la República; mor a la Batalla de l'Ebre
	Arisa Oller, Joan		Pagès	1939, Consell de guerra sumaríssim, 20 anys; commutada per 6 anys de presó major; presó a la Model de Barcelona
	Arisa Oller, Maties	La Torreta	Pagès	Incorporat el 02/04/1937 a l'Exèrcit de la República, Zona roja. Ferit
	Camps Casallí, Joan		Pagès	Incorporat el 02/04/1937 a l'Exèrcit de la República. 1939, aval de bona conducta
	Ciuró Aliberch, Bonaventura	St. Pere, 101	Pagès	1939, desaparegut

Clusella Prat, Àngel	Cal Nespler	Teixidor	Incorporat el 02/04/1937 a l'Exèrcit de la República
Datzira Cerdà, Esteve	St. Pere, 37	Paleta	Incorporat el 02/04/1937 a l'Exèrcit de la República. Front d'Aragó; marxa a l'exili. 1940, considerat pròfug
Datzira Viñas, Jaume	St. Pere, 29	Pagès	1939, desaparegut
Farràs Tria, Salvador	Hospital, 12	Pagès	Incorporat el 02/04/1937 a l'Exèrcit de la República. 1937, amagat i detingut. 1938, Presó de Manresa; Destinat a la 137 Brigada Mixta, Noguera Pallaresa. 1940-1941, Región Aérea Atlántica, Automóviles 5º Batallón 51 Compañía, Valladolid
Farrés Crespiera, Josep	El Soler de Terrades	Pagès	1940, Reg. Artillería 52 División, Melilla. 1941, Reg. Artillería nº 23, Barbastro
Font Ponsa, Ramon	Vall, 1	Pagès	1940, reclutat de nou; pròrroga 1ª fill vídua
Galleguet Clusella, Lluís	Pla Romani	Pagès	Incorporat el 02/04/1937 a l'Exèrcit de la República; 3r Batalló 2ª Compañía, Roquetes, Tarragona. 1939, aval de bona conducta. 1940, Osca. 1941, Reg. Artillería nº 20, Valladolid
Padrós Picañol, Valentí	St. Josep, 28	Pagès	1937, front de Madrid. 1939, desaparegut
Pladevall València, Joan	El Saiol	Carreter	1937, front de Madrid. 1939, desaparegut
Plans Torruella, Jesús	La Guantera	Pagès	1937, front de Madrid. 1940, reclutat de nou; pendent de revisió: miop
Romeu Clusella, Jaume	Sta. Magdalena	Pagès	1940, Reg. Infantería nº 30, Lugo. 1942, Reg. nº 14 «Flechas Azules», Barcelona
Solà Borralleras, Artur	Tosca, 49	Pagès	Incorporat el 02/04/1937 a l'Exèrcit de la República. 1939, Comision Clasificadora de Prisioneros, Aranda de Duero. Febrer 1939, aval
València Rovira, Josep	Les Clusanes	Pagès	Incorporat el 02/04/1937 a l'Exèrcit de la República
Quinta del 1937			
Anfruns Clarà, Salvador	Sta. Magdalena, 22	Paleta	Incorporat el 02/04/1937 a l'Exèrcit de la República. Octubre 1938, mor al front de Temp
Antonell Alemany, Fruitós	Ciudadilla		1940, reclutat de nou. 1943, Reg. Caballería nº 14, Barcelona
Arisa Juncà, Antoni	Tosca, 48	Pagès	1937, incorporat a l'Exèrcit de la República. 1939, Reg. San Marcial nº 2, Àlora (Màlagal); Comision Clasificadora de Prisioneros y Presentados, Aranda de Duero. 1940, reclutat de nou; pròrroga 1ª
Casells Mullera, Joan	La Gònima	Pagès	1940, reclutat de nou, útil
Cirera Graugés, Sebastià	La Gònima	Pagès	1937, incorporat a l'Exèrcit de la República. 1940, reclutat de nou; pròrroga 1ª; Reg. Mixto Ingenieros nº 8, Batallón de comunicaciones, Compañía de la 82 División, la Corunya
Clusella Tantià, Lluís	St. Pere	Dependent	
Comerma Roca, Joan			1940, reclutat de nou; aval positiu. 1941, Reg. Infantería nº 16, Lleida
Crivillers Bou, Francesc	St. Antoni, 10	Flequer	1938, es passa a l'exèrcit rebel, al Tercio Ntra. Sra. del Camino. 1938, fet presoner i afusellat per traspasar-se
Datzira Cerdà, Ramon?	St. Pere, 13	Pagès	Exèrcit de la República. Comision Clasificadora de Presos y Presentados. 1942, Batallón disciplinario de soldados trabajadores nº 43, Barcelona. Juliol 1943, Cuerpo Ejército de Urgel, Reg. Artillería 44, Barcelona; Reg. Inf. Flechas Verdes nº 13, Barcelona
Farràs Bulich (Bullit), Joan	Cabó (Lleida)		1940, reclutat de nou. 1942, Cuerpo Ejército de Urgel, Grupo Sanidad Militar, Granollers

Farrés Cresperia, Pere	El Soler de Terrades	Pagès	1940, reclutat de nou
Juez Soley, Joaquín	S'ignora		1937, pròfug
Petitbò Mas, Alfred	La Franquesa	Pagès	1939, aval, addicte al Movimiento. 1940, reclutat de nou, Serveis auxiliars
Pladevall Antúnez, Josep	St. Pere, 11	Fuster	1939, Preso Cel·lular de Barcelona. 1940, reclutat de nou. 1941, informe ajuntament. 1943, Reg. Inf. Flechas Verdes nº 13, Barcelona; Grupo regulares de Melilla nº 2
Sánchez Orquín, Jesús			
Ponsa Casallarch, Francesc	R. Casanova	Frare	1936, mor assassinat
Rius Santamaria, Joan	Pl. St. Sebastià, 3	Estudiant	1940, reclutat de nou, inútil total
Serracarbasa Rovira, Isidre	La Caseta d'en Fermí	Pagès	1940, reclutat de nou. 1943, Reg. Infanteria nº 30, Lugo
Soler Camprubí, Joan	Passarell	Pagès	1940, reclutat de nou. 1941, Reg. Artilleria de Costa nº 2
Tantiña Picañol, Lluís	St. Pere, 72	Manobre	Exèrcit de la República. 1939, Comisión Clasificadora. Març 1940, aval negatiu; Batallón de trabajadores nº 30, Valladolid
Torrás Forcada, Antoni	St. Sebastià		1940, reclutat de nou. 1941, Reg. mixto de Caballería, nº 18, Lugo. 1942-1943, Reg. Mixto de caballería nº 14, Barcelona
València Burdó, Dionís	La Talaia	Pagès	1940, reclutat de nou
Quinta del 1938			
Abancó Capdevila, Joan	Forn	Pintor	1940, reclutat de nou
Bruguet Antonell, Ramon	Vall	Pagès	1940, reclutat de nou
Casallarch Montràs, Rossend		Escolapi	1937, pròfug. 1940, reclutat de nou a Navarra
Cuberta Arisa, Josep	St. Pere, 100		Exèrcit de la República. 1939, Comisión Clasificadora de Prisioneros de Guerra, Osca. 1940, aval negatiu; Batallón de trabajadores nº 102, Prisioneros de Guerra, Osca. 1941, reclutat de nou, prórroga 2ª
Forcada Sala, Antoni	Garfís	Pagès	1939, Comisión Clasificadora de Presos y Presentados? 1940-1942, Batallón de Trabajadores nº 101. 1942, 28 Reg. Artillería, 10 Bateria, Santiago de C. 1943, Reg. Artillería nº 19, Mataró; 31 División, Reg. Artillería, nº 17, Paterna
Forcada Soler, Josep	Forn		1940, reclutat de nou
Oller Vila, Josep			1940, reclutat de nou a Oló
Oller Vilajoana, Josep	Ctra. Vic-Manresa	Dependent	1940, reclutat de nou. 1941-1942, Reg. Flechas Azules, Barcelona
Padrisa Capdevila, Ramon			1937, pròfug. 1940, pròfug. 1942, comunicació de la mort del Reg. Artillería nº 30 de Tetuan
Parés Corts [Costa], Jaume	F. Viñas, 18	Xofer	1939, Compañía nº 5, Automóviles, 4ª Sección CEA, Saragossa. Pròrroga 1. 1940, llicenciat
Pubill Vilardell, Joaquim	St. Pere	Fideuer	1940, reclutat de nou
Quintana Parareda, Josep	Remei, 6	Pagès	1941, Reg. Fortificación nº 4, Algesires. 1942, Cuerpo Ejército de Urgel, Reg. Ingenieros nº 4, Barcelona
Roca Farrés, Agustí	La Torre	Pagès	1940, reclutat de nou
Ros Roca, Andreu	Comerç	Fideuer	1940, reclutat de nou
Sala Valldaura, Esteve	Casagemes	Pagès	Incorporat el 08/03/1938 a l'Exèrcit de la República. Agost 1938, mor a la Batalla de l'Ebre, a Villalba
Solà Clarà, Josep	Forn, 1	Carreter	1940, reclutat de nou. 1942, Reg. Infanteria nº 56, Lugo

Soler Comellas, Sebastià	Sta. Magdalena, 13	Teixidor	Incorporat el 30/09/1938 a l'Exèrcit de la República. 1940, reclutat de nou. 1943, Cuerpo Ejército de Urgel, Grupo Sanidad Militar, Barcelona
Tantiñà Tarradellas, Pere	El Gai	Pagès	1940, reclutat de nou
Xuclà Arisa, Josep			1940, reclutat de nou a Avinyó
Quinta del 1939			
Anfruns Clarà, Joan	Sta. Magdalena, 23	Paleta	1940, ja és a l'Exèrcit nacional. 1942, Cuerpo Ejército de Urgel, Reg. Ingenieros nº 4, Barcelona
Antonell Alemany, Esteve	Ciudadilla, 19	Pagès	1939, Juzgado Militar nº 2, Manresa. 1939, Presó de Sant Elies i Model de Barcelona. Camp de concentració d'Horta. 1940, avals negatius; Batallón de trabajadores nº 162, Girona. 1941, del Batallón de trabajadores nº 162 passa al Depósito de Batallones Disciplinarios de Madrid. 1941-1943, Cuerpo Ejército de Galicia, Reg. nº 2, Batallón 3ª Compañía, La Guardia; Reg. nº 55, 2ª Batallón, 3ª Compañía, Ourense
Armadans Tantiñà, Joan	St. Pere, 83	Paleta	1940, reclutat de nou, pròrroga 1ª. 1944, Reg. Infanteria Española nº 18, Bètera
Carrera Sanyà [Sañé], Enric	El Masot	Fuster	1940, reclutat de nou, útil. 1944, llicenciat
Clarà Fargas, Ramon	St. Sebastià, 11	Estudiant	1939, espionatge, ferit de guerra. Maig 1940, avals. 1941-1942, Reg. Artilleria Flechas Azules nº 14, Barcelona
Codina Font, Jaume	La Torreta	Pagès	1940, reclutat de nou
Estevadeordal Carrera, Àngel	Hospital, 17	Comerç	1940, reclutat de nou, serveis auxiliars
Farràs Oller, Joan	La Cabanya	Pagès	Incorporat el 15/01/1938 a l'Exèrcit de la República. 1938, fet presoner per l'exèrcit rebel. 1938, mor a l'Hospital de presoners de Vitòria
Guiteras Ribé, Manel	St. Pere, 48	Fuster	Exèrcit de la República. Comisión Clasificadora de Prisioneros, Santander. 1939, aval. 1942, Cuerpo Ejército de Urgel, Reg. Ingenieros nº 4, Barcelona. 1943, Reg. Fortificaciones nº 3, Figueres
Orriols Font, Ignasi	F. Viñas, 13	Estudiant	1939, fugitiu de l'Exèrcit de la República, passat a l'Exèrcit rebel; soldat escolta al Batallón de trabajadores nº 162, Mataró. 1942, Reg. Flechas Azules, Barcelona
Orriols Padrós, Pere	Forn, 17	Paleta	Exèrcit de la República. 1942, 71 División, Reg. Infantería de Línea nº 32, Oviedo
Pascual Pau, Josep	Carreró, 6	Paleta	1940, Batallón de zapadores minadores nº 8, Compañía de explotacion forestal, Villafraja (Burgos). 1941, pròrroga 2ª
Pedrals Balmes, Ramon	Castellnou	Pagès	Incorporat el 1937 a l'Exèrcit de la República, front d'Urgell. 1938, mor per tifus a l'hospital de Manresa
Prat Montràs, Isidre	Coma, 2	Pagès	1939, Batallón de Montaña nº 7 Arapiles, Estella
Prat Queralt, Ramon	St. Pere, 37	Paleta	1939, Batallón de Zapadores nº 6. 1940, Reg. Mixto Ingenieros nº 6, Sant Sebastià
Ricart Novellas, Miquel	Joies, 15	Manyà	Incorporat el 1937 a l'Exèrcit de la República. 1938, mor afusellat per sospitós de passar-se
Rovira Alsina, Francesc	St. Pere, 7	Pagès	1940, reclutat de nou, útil
Sarri Forcada, Ricard	St. Antoni,	Dependent	1940, Reg. Infantería nº 28, Salamanca. 1941-1944, Presó del Castell de Montjuïc
Sert Folch, Esteve	St. Sebastià, 1	Estudiant	1939, quintat de nou a Moià. 1939-1941, soldat escolta al Batallón de trabajadores nº 162, Mataró. 1942, Reg. Flechas Azules, Barcelona

València Burdó, Pere	La Talaia	Xofer	1940, ja és a l'exèrcit
Viñas Gay, Joan	St. Pere, 67	Manobre	1939, Juzgado Militar nº 2, Manresa; Comisión Clasificadora de Prisioneros y Presentados, Santander. Febrer 1939, aval. 1940, llibertat camp de concentració; reclutat de nou
Quinta del 1940			
Antúnez Sentias, Llogari	Av. Caudillo, 6	Carnisser	Incorporat el 10/03/1938 a l'Exèrcit de la República, Zona roja. Ferit de guerra. 1940, reclutat de nou. 1943, División 42, Reg. Infantería nº 50, Barcelona
Balaguer Valor, Joan			1940, prófug
Bosch Viñets, Antoni	Montbrú	Pagès	Exèrcit de la República, Zona roja. 1940, reclutat de nou. 1941, Reg. Artillería nº 24, Vitòria
Carrera Rovira, Ramon	Magadins Nou	Pagès	Incorporat el 12/03/1938 a l'Exèrcit de la República. 1938, mor al front de Tremp
Coch Roca, Jesús	St. Pere, 81	Paleta	Incorporat el 10/03/1938 a l'Exèrcit de la República. 1939, Concentració de prisioneros, Saragossa; aval. 1940, Batallón de trabajadores nº 170, 3ª Compañía Grupo especial, Osca. 1941, prórroga 1ª
Coma Roqueta, Vicenç	Vall, 2	Fideuer	Incorporat el 10/03/1938 a l'Exèrcit de la República. 1940, Reg. Artillería nº 49, Ceuta, Batería localización y observación. 1941, prórroga 2ª
Cuberta Duran, Ramon	St. Pere, 45	Pagès	Incorporat el 10/03/1938 a l'Exèrcit de la República. 1940, ja és a l'Exèrcit. Artillería, Parque y Maestranza de Barcelona
Daví Aguilar, Sebastià	F. Viñas, 7	Electricista	Incorporat el 10/03/1938 a l'Exèrcit de la República. 1939, Compañía de talleres del batallón de automóviles de Marruecos, Ceuta. 1940, ja és a l'exèrcit
Farràs Roca, Josep	Casa Cendresa	Pagès	Incorporat el 10/03/1938 a l'Exèrcit de la República. 1939, Reg. Infantería de Montaña nº 57, Estrada (Pontevedra)
Freixas Serracarbasa, Joan	St. Sebastià, 29	Pagès	Incorporat el 28/04/1938 a l'Exèrcit de la República. 1939, passat a l'exèrcit rebel a Figueres; detingut (Castell de Sant Ferran?); mor a l'hospital de Barcelona per malaltia
Gallaguet Clusella, Jaume	Pla Romani	Pagès	Incorporat el 10/03/1938 a l'Exèrcit de la República. 1940, reclutat de nou. 1942, Reg. Mixto Infantería nº 84, Vilafranca. 1943, Maestranza de Artillería, Barcelona
Guiteras Barceló, Pere	Massamsó	Estudiant	Incorporat el 10/03/1938 a l'Exèrcit de la República. 1939, Academia para Alférez prov. de Infantería, Granada. 1940, ja és a l'exèrcit. 1942, Reg. Flechas Azules, Barcelona. 1944, prórroga 2ª
Illa Vilaclara, Valentí	Tosca, 52	Teixidor	1940, reclutat de nou. 1941-1943, Reg. de Fortificaciones. nº 5, 1r Batallón de obreros especialidades, Melilla-Ceuta. 1942, Cuerpo Ejército de Urgel, Reg. Ingenieros nº 4, Barcelona. 1944, Reg. de Fortificaciones nº 3, Figueres
Mauri Serra, Joan	Montvi de Dalt?	Mosso	Incorporat el 10/03/1938 a l'Exèrcit de la República
Molist Antonell, Sebastià	St. Pere, 24	Pagès	Incorporat el 10/03/1938 a l'Exèrcit de la República. 1940, ja és a l'Exèrcit
Naspler València, Gervasi	Remei		Incorporat el 10/03/1938 a l'Exèrcit de la República. 1939, Batallón de Trabajo nº 126, Sondica. Gener 1940, aval. 1941, reclutat de nou. 1942, División nº 42, Reg. Infantería nº 50, Barcelona

Oller Vilarasau, Josep	Pl. Major, 9	Confiter	1938, absent. 1939-1941, Reg. Infanteria Toledo nº 26, Toro (Zamora)
Padrós Roca, Adjuutori	St. Sebastià, 8	Comerç	Incorporat el 10/03/1938 a l'Exèrcit de la República. 1940, Batallón de Cazadores de Montaña Alba de Tormes nº 6, Puigcerdà. 1942, Reg. Infanteria, Carros de combate nº 3, Barcelona
Parés Corts, Isidre	F. Viñas, 18	Fuster	1940?, desaparegut fent el servei militar a Barcelona
Pascual Gay, Joan	Tres Cases, 3	Pagès	Incorporat el 10/03/1938 a l'Exèrcit de la República. 1939, 11 Reg. Artilleria ligera, 57 Bateria, Burgos. 1940, 20 Reg. Artilleria, 4ª Bateria, Girona. 1942-1943, Reg. Artilleria nº 19, Mataró
Rafart Oller, Ramon	Tres Cases, 4	Pagès	Incorporat el 10/03/1938 a l'Exèrcit de la República. 1939, detingut; Juzgado Militar, Manresa; Consell de guerra sumaríssim; executat el 16 juliol
Soler Marfà, Sebastià	Tosca, 34	Pagès	Incorporat el 10/03/1938 a l'Exèrcit de la República. 1939, 11 Reg. Artilleria ligera, 57 Bateria, Burgos. 1940, 20 Reg. Artilleria, Girona. 1942, Cuerpo Ejército de Urgel, Reg. Artilleria nº 44, Barcelona
Terradellas Montràs, Joan	Vilalta	Pagès	Incorporat el 10/03/1938 a l'Exèrcit de la República. 1938, mort a Taús (Alt Urgell)
Trullàs Fernández, Leandre		Estudiant	
Vilalta Prat, Josep	Ctra. de Vic, 12	Manyà	Incorporat el 10/03/1938 a l'Exèrcit de la República. 1940, Reg. Fortificaciones nº 4, La Línea, Cadis. 1943, Reg. Fortificaciones nº 3, Figueres
Vives Sansalvador, Narcís	Pl. Colom	Comerç	Incorporat el 10/03/1938 a l'Exèrcit de la República. 1940, Reg. Cazadores nº 5, Plana Mayor. 1942, Grupo tropas Intendencia del Cuerpo del Ejército de Urgel
Quinta del 1941			
Burdó Pascual, Jaume		Pagès	Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República. 1939, mor al front de l'Ebre
Calderer Teixidor, Josep	St. Sebastià	Flequer	1939, Servicios de automovilismo del Ejército nº 8, València
Capdevila Comas, Jaume	Els Plans del Toll	Pagès	Incorporat el 28/04/1938 a l'Exèrcit de la República
Carrera Rovira, Ramon	Magadins Nou	Pagès	Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República. Maig 1938, mor
Codina Espinosa, Joan	St. Antoni, 1	Ferrer	Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República. 1939, aval de bona conducta. 1940, reclutat de nou, útil. 1942, Reg. Infanteria, Carros de combate nº 3, Barcelona
Coma Datzira, Antoni	Carreró		Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República. 1938, mor
Crivillers Bou, Valentí	St. Antoni, 9	Flequer	Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República. 1938, mor al front de Balaguer
Franquesa Roca, Pere	St. Pere, 9	Fuster	Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República. 1938, mor al front de Tremp
Gaja Vilardell, Valentí	Pl. St. Sebastià, 2	Pagès	Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República. 1938, amagat. 1940, Reg. Mixto Inf. M.A. nº 89 del IX Cuerpo del Ejército, Alcazarquivir. 1943, Reg. Mixto de Infanteria nº 84, Vilafranca
García del Barrio, Mateo		Escolapi	1940, reclutat de nou, útil
Parés Corts, Isidre	F. Viñas, 18	Fuster	Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República. Desembre 1938, desaparegut a Barcelona

Pedrals Balmes, Narcís	Castellnou	Pagès	Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República. 1939, 1r Batallón de Reg. Fortificación nº 1, Jaca. 1941, Reg. de Fortificaciones nº 1, 1r Batallón, 4ª Compañía, Elizondo. 1942, Cuerpo Ejército de Urgel, Reg. Ingenieros nº 4, Barcelona
Petitbò Mas, Joaquim	La Franquesa	Pagès	Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República. Juny 1938, mor al front de Montgai (Lleida)
Picañol Oller, Joaquim	Vila-rasa	Pagès	Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República. 1939, Batallón de Trabajadores 138, 4ª Compañía, Quinto de Ebro (Saragossa). 1939, aval. 1941, reclutat de nou
Ponsa Casallarch, Josep	R. Casanova	Flequer	Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República. Tribunal de Depuración de la 4ª Región Militar, Manresa. 1939, aval, addicte al Movimiento. 1940, reclutat de nou, útil. 1941, Aerodromo de Tablada, Sevilla; Escuela de Pilotos, Madrid. 1942, Aeródromo de Jerez de la Frontera. Juliol 1943, Prisió Celular de Cádiz. 1944, llicenciat
Santa Eugènia Soler, Josep	F. Viñas, 14		Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República. 1938, mor al front de l'Ebre
Serracarbasa Rovira, Joan	La Caseta d'en Fermí	Pagès	Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República. Agost 1938, mor al front de Tremp afusellat per no delatar passats
Soler Vila, Ramon	Pl. St. Sebastià	Estudiant	Incorporat l'abril de 1938 a l'Exèrcit de la República. 1938, passat a l'exèrcit rebel. 1940, reclutat de nou a Barcelona
Tarté Vilardell, Jaume	Codinacs	Pagès	Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República. 1939, aval de bona conducta. 1941, Parque de Artillería de Burgos. 1942, Artillería Parque y Maestranza, Barcelona
Torras Forcada, Josep	St. Sebastià, 38	Jornaler	Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República. Juliol 1938, mor al front del Segre
València Burdó, Isidre	La Talaia	Pagès	1940, reclutat de nou, útil. 1942, Reg. Mixto Infantería nº 84, Vilafranca del Penedès
València Rovira, Jaume	Perers	Pagès	Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República. Desembre 1938, mor al front de Balaguer
Vilageliu Terradellas, Jacint	La Casanova	Rajoler	Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República. 1938, mor a prop de Manresa
Vilasís Ferrer, Esteve	L'Ocella	Pagès	Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República. 1939, aval de bona conducta. 1940, reclutat de nou. 1941-1942, Reg. Fortificación nº 1, Elizondo. 1944, Reg de Zapadores nº 4, Batallón divisionario nº 141, Barcelona
Vilardell Carné, Jaume	Av. Caudillo, 8	Comerç	Incorporat l'01/03/1938 a l'Exèrcit de la República. 1938, passat al bàndol rebel. 1939, 1ª Bandera Navarra. 1940, reclutat de nou. 1943, pròrroga 1ª clase